GÖTEBORGS UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR GLOBALA STUDIER

FRÅN FOLKLORE TILL KULTURELLA RÄTTIGHETER

En kvalitativ studie av implementeringen av UNESCO:s konvention om tryggandet av det immateriella kulturarvet i Sverige

Examensarbete i mänskliga rättigheter, 30 hp
Institutionen för globala studier
Göteborgs universitet
Författare: Eva-Lotta Sandberg
Handledare: Simon Larsson
Höstterminen 2025

ABSTRACT

Intangible cultural heritage is living traditions, customs and practices that have been transmitted between generations over time. It can be stories, music, dance, traditional crafts, ceremonies, rituals and festivals from our creative diversity that are part of people's community and identity. In this master's thesis, a critical review of the implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (CSICH) 2003 in Sweden is carried out from a human rights perspective. The Convention states that member states shall draw up inventories of their intangible cultural heritage and stresses that local communities, groups and, where appropriate, individuals shall be involved and given influence in its management. The Convention states that the negative aspects of globalization constitute a threat to the intangible cultural heritage which must therefore be protected. The right to tangible and intangible cultural heritage falls under the right to culture or cultural identity. Based on a qualitative method, representative participants in the implementation work in Sweden are interviewed, with an emphasis on participants from civil society, practitioners, non-profit organizations and local communities within intangible cultural heritage. The aim is to be able to say something about their experiences of the convention work in practice and how it has affected their practice and their activities. Based on this empirical data and previous research, the paper examines how well Sweden fulfils its international law obligations regarding cultural rights. The analysis is inspired by critical discourse analysis and is based on three theories: implementation theory, identity theory and Human Rights Based Approach (HRBA). An important starting point for the study is that the language of rights is often omitted in Swedish legislation. The result shows that practitioners, non-profit organizations and local communities are underrepresented in the convention work, which seems to be associated with the convention being implemented top-down. The entire implementation chain is characterized by language barriers, lack of continuity and shortcomings in outreach work. There are several reasons for this, partly because the assignment is underfunded, partly because of unclear writings regarding responsibility for rights and the division of responsibilities between the parties in political instruments, and the development of the concept from folklore to intangible cultural heritage. In addition, UNESCO's increased bureaucratization has legitimized that experts (representatives of state authorities) are given interpretative priority. At the same time, intangible cultural heritage has been given a new status through international law; from having been downgraded at the national level for a long time to gaining legitimacy through Sweden's accession to the convention. Conclusions that can be drawn are that the Swedish state and the indigenous Sami people have been given a more prominent position, while other national minorities and other groups within civil society have been more in the background. This has created an imbalance between the national minorities and a vacuum in civil society within the majority population. It shows that fundamental human rights and freedoms must take precedence over cultural rights in order for cultural rights to be protected for everyone, a conclusion that is consistent with General Comment No. 21 to the UN Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR). To ensure that the government fulfills its international law obligations regarding cultural rights, Sweden should ratify the Optional Protocol to the ICESCR.

Keywords: human rights, cultural rights, cultural identity, intangible cultural heritage, folklore, traditions, Sweden, nationalism, globalization.

Word count: 18 812

FÖRORD

Det har varit en vindlande resa att äntligen få detta projekt i hamn. Jag vill rikta ett varmt tack till alla som på olika sätt har bidragit, stöttat och hjälpt mig under processens gång med denna masteruppsats. Tack till alla kurskamrater, lärare och personal vid Global studies, Göteborgs universitet – utbyte av kunskap och erfarenheter är en ständig källa till inspiration. Stort tack till min handledare Simon Larsson för engagemang, goda råd, vägledning, perspektiv och stöd. Jag vill rikta ett särskilt stort tack till studiens respondenter utan vars medverkan denna undersökning inte hade varit möjlig. Tack för förtroende, givande samtal och värdefull information om denna aktuella samhällsfråga. Tack Anna Petré och Elisabeth Sivertsson för den fina grafiska formgivningen. Avslutningsvis vill jag tacka min familj, nära och kära för uppmuntran, tålamod och stöd.

Eva-Lotta Sandberg,

Göteborg, augusti 2025

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRKORTNINGAR.....7

FIGURFÖRTECKNING.....8

1. INLEDNING.....9

1.1 PROBLEMFORMULERING.....10

1.2 SYFTE.....12

1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR.....13

1.4 RELEVANS FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER.....13

1.5 AVGRÄNSNING.....15

1.6 DISPOSITION.....15

2. BAKGRUND.....16

2.1 UNESCO:S KONVENTION OM TRYGGANDET AV DET IMMATERIELLA KULTURARVET 2003.....16

2.1.1 Implementering av konventionen i andra länder.....18

2.2 STYRNINGEN I SVERIGE.....18

2.2.1 Regeringsuppdraget.....19

2.2.2 Kulturarvspropositionen 2016/2017:116.....19

2.2.3 Museilagen.....20

2.2.4 Kulturmiljölagen.....20

2.2.5 Regleringsbrev, strategier, riktlinjer etc.....21

3. TIDIGARE FORSKNING.....22

3.1 KULTURELLA RÄTTIGHETER.....22

3.1.1 Internationell utveckling av kulturella rättigheter.....22

3.2 IDENTITET OCH RÄTTIGHETER.....24

3.2.1 Identitetspolitik.....24

3.2.2 Globaliseringen och nya konfliktlinjer.....25

3.2.3 Globaliseringen, nationalstaten och civilsamhället.....25

3.3 KULTURARV OCH RÄTTIGHETER.....26

3.3.1 Från folklore till immateriellt kulturarv.....26

3.3.2 Globaliseringen, immateriella kulturarv och rättigheter.....27

4. TEORETISKT RAMVERK……..30
4.1 Implementeringsteori……..……..30
4.2 Identitetsteori……..…30
4.3 Rättighetsbaserat arbetssätt……..31

5. METOD…….....33
5.1 METODOLOGISKA UTGÅNGSPUNKTER…….……..……..…..33
5.1.1 Introduktion till kvalitativ forskningsintervju…….……..……33
5.1.2 Introduktion till kritisk diskursanalys…….....35
5.2 DEN KVALITATIVA INTERVJUNS GENOMFÖRANDE I DENNA STUDIE.....37
5.2.1 Datainsamling…….……37
5.2.2 Databearbetning och analys av material.....39
5.2.3 Urvalsprocess……..40
5.2.4 Etiska överväganden.....43
5.2.5 Metoddiskussion…… ……44

6. ANALYS- OCH RESULTATREDOVISNING.....46
6.1 AKTÖRERNAS PERSPEKTIV……....……46
6.1.1 Språkbarrirärer, identitet och rättigheter….…….…….....48
6.1.2 Nodarbetet och förteckningen……..50
6.1.3 Statusjakten och åldrande……..51
6.1.4 Rättighetsbärare och skylighetsbärare……..53
6.1.5 Sammanfattande diskussion ……..53
6.2 KONVENTIONSARBETETS INVERKAN …….…….……..54
6.2.1 Värdehierarkier……54
6.2.2 Urfolket samernas särställning……..55
6.2.3 Civilsamhällets underrepresentation..……..……..…….…56
6.2.4 Sammanfattande diskussion..……..……..……..……60
6.3 MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, GLOBALISERING OCH MAKTDYNAMIK…….……..…61
6.3.1 Debatten om universalism versus partikularism…….....62
6.3.2 Statsnationalism versus kulturnationalism……..……...…..64
6.3.3 Från centrifugal till centripetal fas……65
6.3.4 Implementeringsanalys……..……..……..65

7. SLUTDISKUSSION OCH SLUTSATSER.....69
7.1 Sammanfattande svar till frågeställningar.....69

7.2 Diskursmönster och målkonflikter.....70
7.3 Kulturella rättigheter och immateriella kulturarv.....72
7.4 Rekommendationer och förslag till vidare forskning.....74

REFERENSER.....75

APPENDIX.....86
BILAGA 1: Intervjuguide.....86
BILAGA 2: Sammanfattning av Unesco:s konvention om tryggandet av det immateriella kulturarvet.....88
BILAGA 3: Presentation av studiens aktörer och deras organisationer.....93
Svenska Unescorådet.....93
Institutet för språk och folkminnen.....93
Sagobygden och Berättarnätet Kronoberg.....94
Eric Sahlström Institutet.....94
Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund.....95
Svenska Tornedalingars Riksförbund.....96
Sametinget.....96

FÖRKORTNINGAR

CSICH	Unesco:s konvention om tryggandet av det immateriella kulturarvet (Unesco Convention on the Safety of Intangible Cultural Heritage)
ECHR	Den europeiska konventionen angående skydd av de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (The European Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms)
ECOSOC	Ekonomiska och sociala rådet (Economic and Social Council)
ESK-rättigheter	Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
HRBA	Rättighetsbaserat arbetssätt (Human Rights Based Approach)
HRC	FN:s råd för mänskliga rättigheter (Human Rights Council)
ICESCR	FN:s internationella konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)
ICCPR	FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (International Covenant on Civil and Political Rights)
ICH	Immateriella kulturarv (Intangible Cultural Heritage)
IECR	FN:s oberoende expert för kulturella rättigheter (International Expert on Cultural Rights)
ILO C169	ILO:s konvention nr 169 om ursprungsfolk och stamfolk (International Labour Organization's Indigenous and Tribal Peoples Convention No. 169)
MP-rättigheter	Medborgerliga och politiska rättigheter
MR	Mänskliga rättigheter
NGO	Icke-statlig organisation (Non-Governmental Organization)
UDHR	FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (United Nations Universal Declaration of Human Rights)
UNDRIP	FN:s Urfolkdeklaration (United Nations Declaraction on the Rights of Indigenous People)
UNESCO	FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur (United Nations Education, Scientific and Cultural Organization)

FIGURFÖRTECKNING

Figur 1 Modell för Rättighetsbaserat arbetssätt. Grafisk form Anna Petré. Källa: © SDC.

Figur 2 Faircloughs tredimensionella modell för kritisk diskursanalys. Grafisk form: Elisabeth Sivertsson. Källa: © Fairclough.

Figur 3 Arbetsmodell för implementering av Unescos konvention om tryggandet av det immateriella kulturarvet i Sverige. Grafisk form Anna Petré.

Figur 4 Nodernas organisationer 2011–2013. Grafisk form Anna Petré. Källa: Institutet för språk och folkminnen (2014). *Levande traditioner. Slutrapport om tillämpningen av Unescos konvention om tryggande av det immateriella kulturarvet i Sverige.* Redovisning av regeringsuppdrag Ku2010/1980/KT

1. INLEDNING

Att fira midsommar med dans och sång runt stången och gå luciatåg i advent är några av våra svenska traditioner. Likaså är stickning, knyppling, polkagrisbakning, trasmattor, påskeld, fäbodbruk, klinkbåtstradition, folkmusik, nyckelharpa, smörgåsbord och fika exempel på traditioner, kulturella uttryck och sedvänjor med historiska värden i Sverige. Det handlar om det immateriella kulturarvet – kunskaper och färdigheter som förts vidare mellan människor, och mellan generationer över tid. Under de senaste decennierna har Sverige förändrats i grunden från att vara ett relativt homogent land till ett mångkulturellt samhälle. Hur påverkas det immateriella kulturarvet av dessa omvälvande förändringar? Vem har rätt till sitt kulturarv? Och vad berättar det svenska kulturarvet om Sverige? Dessa frågeställningar har fått förnyad aktualitet genom det nationella arbetet med tillämpningen av Unescos[1] konvention om tryggandet av det immateriella kulturarvet (CSICH).

Genom åren har Sverige tagit en framträdande roll som moralisk stormakt vad gäller mänskliga rättigheter och solidaritet i världen, vilket återspeglas i ambitionen att vara ett inkluderande samhälle med hållbar utveckling för att bidra till FN:s globala hållbarhetsmål. Vi har en stark tradition av demokrati och respekt för individens fri- och rättigheter genom grundlagen, lagar och de internationella konventioner Sverige tillträtt. Samtidigt är kunskapen om mänskliga rättigheter bristfällig i Sverige, både hos enskilda människor och hos dem som ska garantera rättigheterna.[2] Därtill finns indikationer på att Sverigebilden håller på att förändras. Några faktorer som bidrar härtill är globalisering, Natointrädet, invandring, flyktingvågor, brottslighet, gängkriminalitet, tilltagande polarisering mellan grupper samt oro för nationell och kulturell identitet.[3] Med ökad global osäkerhet blir demokratin mer utsatt.[4] Kulturarvets identitetsskapande betydelse skall därför inte

---

[1] UNESCO är FN:s organisation för att skapa fred genom ökat samarbete mellan medlemsländerna inom utbildning, vetenskap, kultur, kommunikation och information. UNESCO är det främsta internationella organet för kulturella rättigheter. De arbetar för att medlemsländerna bland annat ska identifiera och skydda kulturell mångfald, kreativitet och materiellt och immateriellt kulturarv samt kultur som en viktig utvecklingsfaktor. Läs vidare på Svenska Unescorådet (Hämtat från https://unesco.se/ 2025-03-06). Se även Symonides, Janusz (2000). ”Cultural Rights”, *Human Rights: Concepts and Standards*, UNESCO, Dartmouth Publishing Company Limited, UK & Ashgate Publishing Company, USA s. 219

[2] Institutet för mänskliga rättigheter (2023). *Årsrapport 2023,* s. 8–19 (Hämtat från https://mrinstitutet.se/wp-content/uploads/2022/01/IMR_arsrapport_2023_tanp_1.3.pdf 2024-05-08) och Institutet för mänskliga rättigheter (2023*). Kännedom om och upplevelser av mänskliga rättigheter i Sverige 2022–2023*, s. 25–34 (Hämtat från https://mrinstitutet.se/download/18.3adfc157195b297da7711bf1/1742890902210/rapport-kannedom-upplevelser-manskliga-rattigheter-Sverige-22-23.pdf 2025-06-01)

[3] Svenska Institutet (2025-02-20). *Mediebilden av Sverige 2024* (Hämtat från https://si.se/mediebilden-av-sverige-2024/ 2025-04-13) och Svenskar i Världen (2024-03-24). ”En splittrad bild av Sverige utomlands visar undersökning” (Hämtat från https://www.sviv.se/blog/2024/03/en-splittrad-bild-av-sverige-utomlands-visar-undersokning/ 2025-04-13)

[4] Institutet för mänskliga rättigheter (2025). *Årsrapport 2025,* s. 14 (Hämtat från https://mrinstitutet.se/download/18.2906d1bb195b2914c0c39eb5/1744008050409/rapport_Arsrapport_manskliga-rattigheter-2025.pdf 2025-02-11)

underskattas. När vi kallar något ett kulturarv ger vi det ett värde. Det ger oss ett skyddsnät som skapar trygghet och som hjälper oss att förstå vårt sammanhang. Förstörandet och användandet av kulturarv i konflikt och krig innebär en medveten säkerhetspolitisk eller militärstrategisk handling och får långtgående konsekvenser. Gränsen mellan det materiella, immateriella och digitala kulturarvet är inte alltid tydlig varför frågan har betydelse för denna studie.

Kulturen är en del av välfärdens kärna, enligt regeringsformen, artikel 1, paragraf 2.[5] Framväxten av den svenska välfärdsmodellen har i hög grad präglat vår syn på välfärdssamhället och dess historia, inte minst vad gäller sekularisering och individualisering.[6] När det gemensamma samhällskontraktet som tidigare utgjorde en självklarhet i det svenska folkhemmet numera har övergetts och kyrkans roll i samhället kraftigt minskar, uppstår ett maktvakuum som lämnar utrymme för konkurrerande normsystem. Flera politiska makthavare har fällt uttalanden om att det inte finns någon inhemsk svensk kultur.[7] Det finns därför anledning att problematisera rådande normsystem i Sverige. För att kunna hävda rätten till vårt kulturarv måste vi kunna vår historia. Frågan är därför: vad innebär det immateriella kulturarvet i Sverige idag?

1.1 Problemformulering

Etableringen av Unescos konvention om tryggandet av det immateriella kulturarvet (CSICH) har skapat ett nytt sätt att skriva och tala om det som tidigare kallades folklore, folkkultur, folkmusik etc. Det har haft flera positiva effekter som att det kommit upp på den politiska agendan och fått stor spridning bland allmänheten, inte minst i Sverige. Begreppet har fått brett internationellt genomslag via konventionen 2003.[8] Även ratificeringsprocessen hade ett exceptionellt snabbt förlopp. Unesco själva menar att orsaken till det hänger samman med det stora intresset för frågan.[9] En del av medlemsländernas åtagande innebär att upprätta en nationell förteckning över immateriella kulturarv inom dess territorium.[10] CSICH slår fast att globaliseringens negativa aspekter utgör ett hot mot det immateriella kulturarvet som därför

---

[5] SFS 1974:152. *Kungörelse om beslutad ny regeringsform* (Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kungorelse-1974152-om-beslutad-ny-regeringsform_sfs-1974-152/ 2025-08-14)
[6] Barrling, Katarina (2024). *Världens mest protestantiska land: Sverige – det extrema landet lagom*, Stockholm: Stolpe Förlag, s. 14
[7] Se exempelvis Wennerström, Johan (2015-10-22). ”En motståndsrörelse mot historielöshet”, *Svenska Dagbladet* (Hämtat från https://www.svd.se/a/6968eaeb-a55d-4483-9b0f-6c6f1025cd2b/en-motstandsrorelse-mot-historielosheten 2025-03-06)
[8] Kuutma, Kristin (2016). ”From folklore to Intangible Heritage”, A Companion to Heritage Studies, Willian Logan, Máiréad Nic Craith, and Ullrich Kockel (ed), Chichester, West Sussex, UK; Malden, MA: Wiley- Blackwell, s. 41 och 51–52
[9] UNESCO (u.å.) ”2000 onwards and the drafting of the convention” (Hämtat från https://ich.unesco.org/en/2000-onwards-00310 2024-04-15)
[10] UNESCO (2003). CSICH, *The Convention of the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*, artikel 11 b och 15 (Hämtat från https://ich.unesco.org/en/convention 2023-06-07). Se även Levande kulturarv (2023-06-19). ”Sveriges arbete med konventionen” (Hämtat från https://levandekulturarv.se/konventionen-i-sverige/sveriges-arbete-med-konventionen 2025-04-13)

måste skyddas.[11] Utgångspunkten för detta ställningstagande är att flera av Unescos internationella rapporter och programförklaringar under 1990-talet tangerade globala etiska dilemman utifrån globaliseringens negativa effekter. Diskussionerna handlade om hotet mot den kulturella mångfalden och behovet av stödjande politiska beslut.[12]

Sverige undertecknade CSICH 2009 och ratificerade den 2011 som 134:e land.[13] Det nationella arbetet med implementeringen kan därför beskrivas som under uppbyggnad eller i ett initialt skede. Sverige har även 1967 undertecknat och 1971 ratificerat FN:s internationella konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR) (1966). Sverige har dock inte ratificerat tilläggsprotokollet till ICESCR (2009) som innebär en möjlighet för individer att utkräva ansvar och få upprättelse.[14] Något Sverige fått kritik för från FN-kommittén för ICESCR.[15]

I och med den ökade globaliseringen ökar också folkrättens betydelse samtidigt som staters suveränitet och maktrelationer sinsemellan utmanas. Globaliseringen innebär vidare att gränsen mellan folkrätten och den nationella rätten blir mindre skarp. Folkrätten har stor betydelse för implementeringen av internationella konventioner på nationell nivå. Vilket hänger samman med att mänskliga rättigheter är en del av folkrätten samt att det är på nationell nivå som många av statens internationella förpliktelser skall implementeras och realiseras. I Sverige är det ytterst regeringen som ansvarar för att mänskliga rättigheter realiseras genom att föreslå lagar och ge uppdrag till myndigheter. I praktiken förverkligas de mänskliga rättigheterna således genom offentlig verksamhet, det vill säga genom myndigheter, regioner och kommuner.[16] Det innebär att styrdokumentens språkskrivning påverkar implementeringen. En viktig utgångspunkt är därför att rättighetsspråket ofta försvinner i svensk lagstiftning.

Sammantaget visar detta att implementeringen av CSICH också innebär utmaningar, inte minst vad gäller globaliseringens motsägelsefulla aspekter. Ytterst försvårar dessa

---

[11] UNESCO (2003). CSICH, preamble
[12] Svenska Unescorådet (2015). Unescos rapport: *Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar*, s. 9 (Hämtat från https://www.unesco.se/wp-content/uploads/2015/09/Unescos-m%C3%A5ngfaldskonvention-juli-2015.pdf 2025-04-15)
[13] UNESCO (u.å.). ”The States Parties to the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (2003)” (Hämtat från https://ich.unesco.org/en/states-parties-00024 2025-07-15)
[14] United Nations, OHCHR (u.å.). ”View the ratification status by country or by treaty” (Hämtat från https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?CountryID=168&Lang=EN 2025-08-10); United Nations General Assembly (2008). ICESCR, *Optional Protocol to the International Convenant on Economic, Social and Cultural Rights*, A/RES/63/117 (Hämtat från https://treaties.un.org/doc/source/docs/A_RES_63_117-Eng.pdf 2025-03-06)
[15] United Nations, ECOSOC, Committee on Economic, Social and Cultural Rights (2024-03-22). ICESCR, *Concluding observation s on the seventh periodic report of Sweden,* E/C.12/SWE/CO/7 (Hämtat från file:///C:/Users/Acer/Downloads/G2404150.pdf 2025-03-06
[16] Institutet för mänskliga rättigheter (u.å.) ”Mänskliga rättigheter” (Hämtat från https://mrinstitutet.se/manskliga-rattigheter/ 2025-04-14)

omständigheter möjligheten för invånarna, alla och envar, att få sina kulturella rättigheter tillgodosedda. En viktig utgångspunkt för studien är därför att det saknas kvalitativa undersökningar där traditionsbärarna och utövarna av immateriella kulturarv får komma till tals samt kartläggningar som visar på de immateriella kulturarv som finns i Sverige och deras organisationer. Det råder särskild brist på forskning som visar på hinder och begränsningar avseende rätten till kultur, i synnerhet utifrån rättighetsbärarnas perspektiv, det vill säga studier bottom-up som synliggör utövarna och traditionsbärarnas perspektiv, samt utifrån ett intervjuperspektiv. Det enda som finns vad gäller utvärdering är Meg Nömgårds rapport från 2021 framtagen på uppdrag av Svenska Unescorådet.[17] Att det saknas forskning kring dessa frågor innebär att det råder brist på kunskap, insikter, analyser och slutsatser utifrån kvalitativa data inom immateriella kulturarv i Sverige utifrån ett MR-perspektiv. För att öka kunskapen och insikten om detta område behövs forskning med ett inifrånperspektiv med fokus på utövare av immateriella kulturarv, det vill säga representanter för lokalsamhällen, grupper och ideella organisationer, för att visa på hur rätten till kultur upplevs idag och vilka svårigheter som finns utifrån både ett demokrati- och rättighetsperspektiv. Detta är nödvändigt för att kunna utvärdera den nuvarande situationen, identifiera behov och möjliga vägar till utveckling av immateriella kulturarv i Sverige. Utövarna och traditionsbärarnas rättighetsanspråk inom FN-systemet synliggör diskussionen om kulturella rättigheter och påvisar meningsskiljaktigheter mellan de olika aktörerna. En viktig utgångspunkt är att kulturarv och rättigheter ibland kan stå i konflikt med varandra. Centralt för denna kvalitativa studie är att utifrån ett MR-ramverk problematisera de olika ståndpunkter som framförs av studiens olika aktörer, intervjupersonerna, kring konventionsarbetet i Sverige utifrån ett kritiskt maktperspektiv i förhållande till forskning om kulturella rättigheter, identitet och rättigheter samt kulturarv och rättigheter som överlappar, anknyter och samverkar med varandra.

1.2 Syfte

Uppsatsens syfte är att kritiskt granska implementeringen av CSICH och hur den realiseras i Sverige ur ett MR-perspektiv. Med andra ord, skillnaden mellan vad Sverige säger att de ska göra och vad de i praktiken gör utifrån de perspektiv som representeras av studiens informanter. Det innebär att uppsatsen bidrar till en diskussion om hur väl Sverige uppfyller sina folkrättsliga förpliktelser vad gäller kulturella rättigheter. Utgångspunkten är artikel 15 i

[17] Nömgård, Meg (2021). *Rapport innehållande en struktur som ska tillse att representanter för civilsamhället ska få möjlighet att medverka i arbetet med 2003-konventionen på nationell, regional och global nivå*, på uppdrag av Svenska Unescorådet, Berättarnätet Kronoberg

CSICH som uttryckligen säger att »lokalsamhällen, grupper och, i tillämpliga fall, enskilda personer»[18] skall vara delaktiga och ges inflytande i dess hantering. Jag har därför valt att rikta in mig på denna grupp. Särskilt fokus läggs på utövarna, ideella organisationer och lokalsamhällen och vad de tycker, upplever och vill med sina traditioner samt hur de ser på konventionsarbetet och dess utvecklingsmöjligheter i framtiden.

1.3 Frågeställningar

1) Vilka argument angående konventionsarbetet har framförts av de olika aktörerna?
2) Vilka effekter anser de olika aktörerna, företrädarna för konventionsarbetet, att konventionen fått för utövarna, ideella organisationer och lokalsamhällen i Sverige? Vilka diskurser kan urskiljas? Finns det målkonflikter?
3) Vilken inverkan har konventionsarbetet haft för maktdynamiken mellan Unesco, staten, myndigheter och civilsamhället, det vill säga utövare, ideella organisationer och lokalsamhällen i Sverige?

1.4 Relevans för mänskliga rättigheter

Kulturarv har en komplex och nära koppling till mänskliga rättigheter. Detta utifrån MR-perspektivet att skyddet av materiella och immateriella kulturarv säkerställs genom den grundläggande rätten att delta i och åtnjuta sin kultur. Det innebär att rätten till materiellt och immateriellt kulturarv faller under rätten till kultur eller kulturell identitet.[19] Kulturella rättigheter återfinns i ett antal internationella konventioner, stadgar, deklarationer och protokoll. Det centrala kring kulturella rättigheter är emellertid de många olika tolkningarna av kulturbegreppet. Av den orsaken kan man alltid diskutera vad som är en kulturell rättighet eller inte – även juridiskt. Att internationella mänskliga rättighetsinstitutioner generellt sett har accepterat att mänskliga rättighetskonventioner och protokoll bör kunna tolkas olika i olika kulturella kontexter är i sig ett uttryck för detta. Den internationella utvecklingen av kulturella rättigheter har därför bedömts som viktig för denna studie. Kulturella rättigheter innefattar flera olika rättigheter som spänner över skilda områden och som återfinns i flera olika konventioner och andra rättighetsdokument – inte bara FN:s

[18] UNESCO (2003). CSICH, artikel 15

[19] United Nations, OHCHR (2011-03-21). HRC, Report of the Special Rapporteur in the Field of Cultural Rights, Farida Shaheed, *Report on Access to Cultural Heritage of the independent expert in the field of cultural rights,* A/HRC/17/38, (Hämtat från https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/ahrc1738-report-access-cultural-heritage-human-right 2025-03-06). Se även Belder, Lucky (2017). ”The right to access to and enjoyment of cultural heritage – Report 2011 (A/HRC/17/38)”, Negotiating Cultural Rights: Issues at Stake, Challenges and Recommendations, Lucky Belder & Helle Porsdam (ed), Cheltenham, UK & Northhampton, MA, US: Edward Elgar Publishing, s. 59–78; Whittington, Vanessa (2022). ”Gender and Human Rights Within UNESCO’s International Heritage Discourse and Intangible Heritage Conventions”, *Heritage & Society*, Routledge, 14:2–3, s. 242–266 (Hämtat från https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/2159032X.2022.2126205 2025-04-13)

allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (UDHR) (1948) artikel 27 och FN:s internationella konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR) (1966) artikel 15. Kulturella rättigheter bygger på uppfattningen att varje kultur har ett värde i sig som är värt att skydda. Kultur genomsyrar alla aspekter av människors liv och är avgörande för mänsklig värdighet och därmed för hur samhällen fungerar och utvecklas.[20] Utifrån dessa aspekter innefattar kulturella rättigheter flera andra rättigheter, så som yttrandefriheten, mötesfriheten, religionsfriheten, minoriteters rättigheter, urfolkens rättigheter, rätten till information och rätten till utbildning. Kulturella rättigheter återfinns även i en lång rad andra internationella regleringar, vilket vittnar om dess betydelse.[21]

Kulturella rättigheter kan sägas vara underbetonade i förhållande till så väl ekonomiska och sociala rättigheter som medborgerliga och politiska rättigheter. Av de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna är kulturella rättigheter minst utvecklade.[22] Det finns flera orsaker härtill, ett av skälen är att det har saknats en definition av begreppet 'kultur' i de internationella regleringarna. Ytterligare ett skäl är att stater generellt sett är rädda att främjandet av kulturella rättigheter skall leda till identitetsrelaterade spänningar och instabilitet i samhället med hänvisning till att det kan stärka separatistiska strömningar i form av exempelvis minoriteter som gör anspråk på självbestämmande och land. Kulturella rättigheter har också ansetts vara ett elitprojekt i betydelsen konst, musik, litteratur, teater, arkitektur etc, framhåller Yvonne Donders.[23]

Kulturella rättigheter skyddar i första hand individers rätt att ha tillgång till kultur och att frivilligt delta i kulturlivet.[24] Mer specifikt innehåller rätten till kultur i artikel 15 i ICESCR huvudsakligen tre delar som ibland kan stå emot varandra. För det första rätten att delta i kulturlivet. För det andra rätten att åtnjuta fördelarna av vetenskapens framsteg och deras tillämpning. För det tredje att den som skapat ett verk, vetenskapligt, litterärt eller

---

[20] UNESCO (1966). *Declaration of the Principles of International Cultural Co-operation*, artikel 1 (Hämtat från https://www.unesco.org/en/legal-affairs/declaration-principles-international-cultural-co-operation 2025-04-07). Se även ICESCR, artikel 15 och ICCPR, artikel 19 och 27 samt Unesco:s allmänna förklaring om kulturell mångfald, artikel 1–5 och Fribourg Declaration on Cultural Rights, artikel 1 samt Donders, Yvonne (2008). "A Right to Cultural Identity in UNESCO", *Cultural Human Rights*, Francesco Francioni & Martin Schein (red.), Martinus Nijhoff Publishers s. 326

[21] CERD (1965) artikel 5, ICCPR (1966) artikel 27, CAT (1965) artikel 5, CEDAW (1979) artikel 5 och artikel 13, CRC (1989) artikel 30 och artikel 31, ICMW (1990) artikel 30, CRPD (2006) artikel 30, UNDRIP (2007) artikel 18, San Salvador-protokollet, artikel 14, Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter (1981) artikel 29, Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (1994) och Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (1992). Se exempelvis Björk, Thérèse (2005). "Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter", *Allas värde och lika rätt. Perspektiv på mänskliga rättigheter*, Göran Gunnner & Elena Namli (red), Lund: Studentlitteratur, s. 52

[22] Hydén, Håkan (2007). "Olika perspektiv på mänskliga rättigheter", *Mänskliga rättigheter i svensk belysning*, Annika Staaf & Lars Zanderin (red.) Malmö: Liber AB, s. 38

[23] Donders (2008). s. 318–319

[24] Chow, Pok Yin S. (2022). "Cultural Rights", *Edward Elgar Publishing eBooks*, s. 421–426

konstnärligt, skall få sina intressen skyddade genom upphovsrätt. Dessutom betonas vikten av internationellt samarbete kring kultur och den vetenskapliga och konstnärliga frihetens betydelse.[25] För denna studie har ICESCR, artikel 15, paragraf 1a, rätten att delta i kulturlivet, särskild betydelse.

1.5 Avgränsning

Med tonvikt på utövare, ideella organisationer och lokalsamhällen omfattar uppsatsens forskningsfält ett stort antal människor runtom i Sverige. Studien har därför avgränsats till den arbetsmodell som tillämpats för konventionsarbetet från 2011: en samordnande myndighet och fyra noder, numera fem, då samiskt immateriellt kulturarv utgör en egen nod sedan 2020. Tillsammans med Svenska Unescorådet kan konventionsarbetet således sägas bestå av sju delar. Samtliga delar av arbetsmodellen är representerade av en intervjuperson vardera, sammanlagt sju intervjuer. Intervjuerna har genomförts under perioden juni–oktober 2023 med representanter för följande organisationer: Institutet för språk och folkminnen, Svenska Unescorådet, Sametinget, Sagobygden och Berättarnätet Kronoberg, Eric Sahlström Institutet, Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund och Svenska Tornedalingars Riksförbund. Studien har avgränsats till perioden 2011–2023. Det innebär att andra perspektiv, minst lika intressanta, har valts bort för att studien ska bli så tydlig och strukturerad som möjligt.

1.6 Disposition

Uppsatsen består av sju kapitel. Det första kapitlet utgörs av en inledning, problemformulering, syfte, frågeställningar, avgränsning samt disposition. Det andra kapitlet presenterar studiens bakgrund där CSICH introduceras följt av en kortfattad beskrivning av dess implementering i andra länder samt en presentation av konventionsarbetets styrning i Sverige. Det tredje kapitlet presenterar tidigare forskning med utgångspunkt i kulturella rättigheter; identitet och rättigheter samt kulturarv och rättigheter. Det fjärde kapitlet redogör för studiens teoretiska ramverk. Det femte kapitlet beskriver studiens metodologiska utgångspunkter, de kvalitativa intervjuernas genomförande i denna studie, materialdiskussion och etiska överväganden. Det sjätte kapitlet utgörs av analys- och resultatredovisning. Det sjunde och sista kapitlet presentar studiens slutdiskussion och slutsatser samt förslag till vidare forskning.

[25] United Nations General Assembly (1966). ICESCR, artikel 15

2. BAKGRUND

För att läsaren ska få en bakgrund till myndigheternas uppdrag att arbeta med CSICH i Sverige beskrivs konventionen generellt. Efter detta följer en kortfattad beskrivning av dess implementering i andra länder. Därpå beskrivs konventionsarbetets styrning i Sverige samt hur immateriella kulturarv kommer till uttryck i styrdokumenten.

2.1 UNESCO:S KONVENTION OM TRYGGANDET AV DET IMMATERIELLA KULTURARVET 2003

CSICH har sin bakgrund i kulturarvsdebatten inom Unesco på 1990-talet och är en utlöpare av världsarvskonventionen 1972. Det finns också referenser till Mexikodeklarationen som antogs under Unescos världskonferens Mondiacult 1982 och vars viktigaste bidrag var ett mer inkluderande kulturbegrepp.[26] Men det var först under Washingtonkonferensen 1999 som Unesco tog beslut om ett legalt bindande instrument, en konvention, som sedermera utarbetades efter beslut av Unescos generalkonferens 2001.[27] Konventionen antogs vid generalkonferensen 2003 och trädde i kraft 2006. Sverige undertecknade konventionen 2009 och ratificerade den 2011 som 134:e land. Efter att Finland ratificerade konventionen 2013 har samtliga av de nordiska länderna anslutit sig till konventionen. Sedan konventionen trädde i kraft har kunskapen om de immateriella kulturarven ökat samtidigt som fler länder anslutit sig till den.[28] Den har till dags dato (2025) 185 medlemsstater.[29]

Det övergripande syftet med konventionen är att främja och stärka det immateriella kulturarvet genom att stödja medlemsländernas (statsparternas) arbete för att stärka och föra vidare dessa kunskaper och traditioner till nästa generation samt att höja medvetenheten om det immateriella kulturarvets betydelse. Där utöver vill man främja internationella

---

[26] UNESCO (1982). *Mexico City Declaration on Cultural Policies*, World Conference on Cultural Politicis, Mexico City, Mondiacult, 1982, (Hämtat från https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000052505 2025-03-08)

[27] Smith, Laurajane (2006). *The Uses of Heritage*, London: Routledge, s. 1–6; Arvidsson, Alf (2021). *Tryggandet av immateriellt kulturarv och heredifiering av kulturella uttryck – en selektiv översikt av forskningsläget*, Rapport nr 1, Vetenskapsrådet, s. 7 (Hämtat från https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1593875/FULLTEXT02 2023-05-15); UNESCO (u.å.). ”2000 onwards” (Hämtat från https://ich.unesco.org/en/2000-onwards-00310 2024-04-16)

[28] Institutet för språk och folkminnen (2014). *Levande traditioner. Slutrapport om tillämpningen av Unescos konvention om tryggande av det immateriella kulturarvet i Sverige.* Redovisning av regeringsuppdrag Ku2010/1980/KT, s. 4 och 11 (Hämtad från https://levandekulturarv.se/download/18.5ab2c056188bdcca51d27e56/1687198291552/Levande-traditioner-Unseco-slutrapport-Isof-februari-2014.pdf 2025-03-05) och Institutet för språk och folkminnen (2016). *Det nationella arbetet med tillämpningen av Unescos konvention om tryggande av det immateriella kulturarvet. Redovisning av regeringsuppdrag,* s. 3 (Hämtat från https://levandekulturarv.se/download/18.5ab2c056188bdcca51d27e50/1687198260604/ISOF%20Redovisning%20immateriellt%20kulturarv%202016.pdf 2025-03-05)

[29] UNESCO (2003). CSICH

samarbeten mellan medlemsländerna. Utgångspunkten är att främja mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Enligt konventionen definieras immateriella kulturarv som:

> *sedvänjor, framställningar, uttryck, kunskap, färdigheter – liksom tillhörande tillvägagångssätt, ändamål, artefakter och kulturella miljöer – som lokalsamhällen, grupper och i vissa fall enskilda personer erkänner som en del av sitt kulturarv.*[30]

Enligt konventionen finns fem olika kategorier av immateriellt kulturarv:

> *1) Muntliga traditioner och uttryck, däribland språket som förmedlare av det immateriella kulturarvet*
> *2) framträdanden*
> *3) sociala sedvänjor, riter och högtider*
> *4) kunskap och sedvänjor rörande naturen och universum*
> *5) traditionell hantverksskicklighet.*[31]

Konventionen har stort fokus på utövarna av det levande kulturarvet, det vill säga lokalsamhällen, grupper och enskilda personer som är traditionsbärare eller utövare av immateriella kulturarv.[32] Medlemsländernas åtagande innebär att identifiera potentiella immateriella kulturarv inom dess territorium samt att skydda och förvalta dem genom att skapa *en nationell förteckning* över sina respektive länders immateriella kulturarv.[33] Kriterier för att vara med på den nationella förteckningen är att det ska vara levande traditioner som överförs mellan människor i Sverige idag. Förslagen ska tas fram av eller i samarbete med utövare. Vidare måste varje element vara förenligt med etiska normer som mänskliga rättigheter, hållbar utveckling och nationell lagstiftning. Där utöver kan medlemsländerna nominera sina immateriella kulturarv till Unescos internationella listor och register: *Den representativa listan över mänsklighetens immateriella kulturarv*, *Listan över immateriellt kulturarv i behov av omedelbart tryggande* samt *Registret över goda metoder*.[34] För att kunna nomineras till dessa listor och register måste förslaget finnas med på respektive lands nationella förteckning. *Den representativa listan över mänsklighetens immateriella kulturarv* har fått stort internationellt genomslag. Ideella föreningar inom det immateriella kulturarvsfältet har

[30] UNESCO (2003). CSICH, artikel 2, para 2. Se även konventionen i svensk översättning Institutet för språk och folkminnen (2014). s. 66–79
[31] UNESCO (2003). CSICH, artikel 2, para 2
[32] UNESCO (2003). CSICH, artikel 11, para b och artikel 15
[33] UNESCO (2003). CSICH, artikel 12
[34] UNESCO (2003). CSICH, artikel 16, 17 och 18

möjlighet att ansöka om att bli en ackrediterad NGO till Unesco för att bistå konventionens mellanstatliga kommitté med rådgivning. Utöver det skall varje konventionsstat säkerställa erkännandet av, respekten för och befrämjandet av det immateriella kulturarvet genom bland annat program för utbildning.[35]

En sammanfattning av konventionens artiklar finns i bilaga 2.

2.1.1 Implementering av konventionen i andra länder

Då konventionen medger stor frihet till medlemsländerna att själva bestämma hur konventionen skall implementeras i respektive land, ser organisationen för genomförande, beslutsfattande och urval av immateriella kulturarv olika ut i olika länder. Det sker framför allt genom två övergripande sätt: top-down eller bottom-up, det vill säga antingen via statliga departement och deras administrationer (inklusive myndigheter) eller genom ansvariga organisationer från civilsamhället. I några länder tillämpas top-down processer där särskild lagstiftning utgör ramverket för det immateriella kulturarvet som exempelvis Japan och Korea. I andra länder som exempelvis Schweiz, Tyskland och Nederländerna tillämpas bottom-up processer där civilsamhället har betydande inflytande över urvalet av element till ländernas respektive immateriella kulturarv. Värt att notera är också att konventionen möjliggjort för länder som exempelvis Polen att återupptäcka sitt lands immateriella kulturarv efter Sovjetunionens fall. På senare år har museer världen över fått en mer framskjuten plats för att kommunicera immateriella kulturarv till allmänheten.[36]

2.2 STYRNINGEN I SVERIGE

Konventionsarbetet i Sverige styrs av flera styrdokument. Utgångspunkten för arbetet är dock Unescos konvention 2003 (CSICH). Att konventionen lämnar stor frihet till medlemsländerna (statsparterna) att själva utforma hur implementeringsarbetet skall organiseras och genomföras i respektive land påverkar även Sverige.[37] Det innebär att de nationella styrdokumenten har betydelse. Inför ratificeringen gjordes en rättslig tolkning av hur konventionen förhåller sig till svensk rätt där man kom fram till att svensk rätt överensstämmer med innehållet i konventionen. Av det skälet krävdes ingen ny lagstiftning

[35] UNESCO (2003). CISCH, artikel 14, para a: i
[36] Wulf, Christoph (2025). "Living Cultures in the Anhropocene: Taking Stock of Intangible Cultural Heritage across the World", *Handbook on Intangible Cultural Practices as Global Strategies for the Future*, Christoph Wulf (red), Cham: Springer, s. 6–7
[37] UNESCO (2003). CSICH, artikel 11 och 12

för att Sverige skulle kunna ratificera den.[38] Sverige tillämpade således varken *inkorporering* eller *transformering* vid tillträdandet av denna internationella konvention utan konstaterade att det råder *normharmoni* mellan svensk och internationell rätt.[39]

2.2.1 Regeringsuppdraget

I januari 2009 beslutade regeringen att ge följande myndigheter i uppdrag att ta fram förslag till ett nationellt genomförande av Unescos konvention om tryggandet av det immateriella kulturarvet 2003: Institutet för språk och folkminnen, Statens kulturråd, Riksarkivet, Riksantikvarieämbetet, Nämnden för hemslöjdsfrågor och Stiftelsen Nordiska museet. Regeringen beslutade också att Institutet för språk och folkminnen skulle vara sammankallande.[40] En arbetsgrupp bildades bestående av ovan nämnda myndigheter. En webbenkät genomfördes med berörda parter 2009 och vars svar låg till grund för arbetsgruppens förslag.[41] I propositionen 2009/10:3 *Tid för kultur* gjorde regeringen bedömningen att Sverige bör ratificera Unescos konvention 2003. I budgetpropositionen 2011 framgår att regeringsbeslutet om den svenska ratificeringen bland annat »kan ses som ett led i en vidgad helhetssyn på kulturarvet med dess materiella och immateriella värden».[42]

2.2.2 Kulturarvspropositionen 2016/17:116

Det styrdokument som tydligast anger en politisk inriktning för det nationella arbetet med implementeringen av Unescos konvention 2003 är emellertid propositionen 2016/17:116 *Kulturarvspolitik*. Med utgångspunkt i FN:s Agenda 2030 beskrivs här regeringens kulturarvspolitiska prioriteringar inklusive implementeringen av Unescos konvention 2003.[43] Regeringen förordar att Institutet för språk och folkminnen bör fortsätta att vara samordnande myndighet och att övriga myndigheter skall dela ansvaret över det nationella arbetet, vilket inbegriper de fyra exportnoderna med ansvar för olika domäner av det immateriella kulturarvet. Dessa myndigheter är Nordiska museet, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Statens musikverk via Svenskt visarkiv och Riksantikvarieämbetet.[44] Vidare

---

[38] Institutet för språk och folkminnen (2009). *Förslag till nationellt genomförande av UNESCO:s konvention om skydd av det immateriella kulturarvet*. Redovisning av regeringsuppdrag, s. 29–30 (Hämtad från https://isof.diva-portal.org/smash/get/diva2:1178961/FULLTEXT01.pdf 2025-03-05)
[39] Johansson, Peter (2024-09-05) *Från internationell rätt till nationell lagstiftning*, föreläsning inom kursen Mänskliga rättigheter: etik, politik, juridik, Göteborgs universitet
[40] Kulturdepartementet (2010). Regeringsbeslut 12: *Uppdrag till Institutet för språk och folkminnen angående tillämpningen av Unescos konvention om skydd av det immateriella kulturarvet i Sverige*, Dnr Ku2010/1980/KT (Hämtat från https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2010/12/ku20101980kt/ 2025-04-13)
[41] Institutet för språk och folkminnen (2009). s. 4
[42] Prop. 2009/10:1
[43] Prop. 2016/17:116: 83–85
[44] Prop. 2016/17:116: 84

bedömer regeringen att Sverige fortsatt bör prioritera det nationella förteckningsarbetet. Därtill poängteras att Sverige skall vara återhållsamt med nomineringar till de internationella listorna och registren samt att värdehierarkier bör undvikas. Regeringen betonar: »Utgångspunkten för arbetet med tillämpningen av konventionen i Sverige bör vara att främja och stärka det civila samhällets egna förutsättningar att bevara, föra vidare och utveckla det immateriella kulturarvet.»[45] I samma proposition, som röstades igenom med stor majoritet i riksdagen 2017, lämnar regeringen förslag till museilag och ändringar i kulturmiljölagen.[46]

2.2.3 Museilagen

Enligt Museilagen, paragraf 4.2, definieras ett museum som »en institution som är öppen för allmänheten och som förvärvar, bevarar, undersöker, förmedlar och ställer ut materiella och immateriella vittnesbörd om människan och människans omvärld».[47] Vilket korrelerar med Unescos konvention 2003 som slår fast att »det finns ett starkt ömsesidigt beroende mellan det immateriella kulturarvet och det materiella kultur- och naturarvet».[48] Museilagen nämner inte implementeringen av Unescos konvention 2003. Flera av de berörda myndigheterna är dock museer som lyder under museilagen varför den har relevans för konventionsarbetet på ett övergripande plan.

2.2.4 Kulturmiljölagen

I likhet med museilagen utgör kulturmiljölagen ett övergripande styrdokument. Kulturmiljölagen har relevans för konventionsarbetet utifrån förståelsen av begreppet 'kulturmiljö'. Enligt Riksantikvarieämbetets *Plattform för värdering och urval* (2015) omfattar begreppet 'kulturmiljö' »inte bara landskapets fysiska innehåll utan även immateriella företeelser som ortnamn eller sägner som är knutna till en plats eller ett område. Kulturmiljön är en del av kulturarvet.»[49] Därtill lyfter kulturmiljölagen fram att: »Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla.»[50] Kulturmiljölagen nämner dock inte implementeringen av Unescos konvention 2003, men har relevans på ett övergripande plan.

---

[45] Prop. 2016/17:116: 83
[46] Prop. 2016/17:116: 1–13
[47] SFS 2017:563. *Museilagen* (Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/museilag-2017563_sfs-2017-563/ 2025-03-10)
[48] UNESCO (2003). CSICH, preamble
[49] Riksantikvarieämbetet (2015). "Definition av kulturarv och kulturmiljö", *Plattform för kulturhistorisk värdering och urval* (Hämtat från: https://www.raa.se/kulturarv/definition-av-kulturarv-och-kulturmiljo/ 2024-02-17)
[50] SFS 1988:950. *Kulturmiljölagen* (Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/kulturmiljolag-1988950_sfs-1988-950#K1 2025-03-10)

2.2.5 Regleringsbrev, strategier, riktlinjer etc

Ytterligare styrdokument som påverkar processen är myndigheternas regleringsbrev. Det är dock endast de internationella delarna av uppdraget som nämns i berörda myndigheters regleringsbrev, såsom att bistå samordnande myndighet att ta fram underlag till Sveriges periodiska rapporter till Unesco gällande den nationella implementeringen av konventionen 2003 samt bistå samordnande myndighet som expert i Unescos mellanstatliga kommitté för Unescos konvention 2003 under perioden 2020–2024 då Sverige var medlem i kommittén. Det bör också uppmärksammas att det endast är i Institutet för språk och folkminnens regleringsbrev som det nationella uppdraget att implementera Unescos konvention 2003 uttryckligen specificeras, och det sker från 2014 och framåt. Undantaget är uppdraget Traditionell småskalig matkultur som involverade flera myndigheter 2015–2018.[51] Andra styrdokument är Institutet för språk och folkminnens rapport *Hantering av nomineringsförslag till Unescos listor och register för det immateriella kulturarvet* 2019 som är en redovisning av regeringsuppdrag samma år.[52]

[51] Kulturdepartementet (2022-12-19). *Regleringsbrev för budgetåret 2023 gällande Institutet för språk och folkminnen*, Regeringsbeslut 1:12 Ku2022/01857 (Hämtat från https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?RBID=23381 2025-03-19)

[52] Institutet för språk och folkminnen (2019). *Hantering av nomineringsförslag till Unescos listor och register för det immateriella kulturarvet* (Hämtat från https://www.isof.se/download/18.5d2bf5ad1791d0816f45b36/1620333812539/Hantering_Unescos_listor%202019.pdf 2025-03-18)

3. TIDIGARE FORSKNING

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning kring kulturella rättigheter, identitet och rättigheter samt kulturarv och rättigheter som överlappar, anknyter och samverkar med varandra.

3.1 KULTURELLA RÄTTIGHETER

3.1.1 Internationell utveckling av kulturella rättigheter

Under de senaste trettio åren har det skett en långtgående och intensiv utveckling av de internationella regleringar som skyddar kulturella rättigheter, framför allt vad gäller skyddet av kulturarv och kulturell mångfald. Ända sedan Unesco:s konvention för skydd, bevarande och information om mänsklighetens gemensamma natur- och kulturarv, världsarvskonventionen, från 1972 som fick en närmast universell spridning världen över, har en ny internationell, progressiv medvetenhet inom världssamfundet vuxit fram kring begreppen kultur och kulturarv som representerar ett holistiskt synsätt och som går vida bortom den ursprungliga tolkningen som endast omfattar materiella konstnärliga och monumentala uttryck.[53] Ett tydligt skifte har skett på 2000-talet då man gått från en materiell syn på kulturarv och som endast inkluderar monument, konst och arkitektur till en bredare förståelse som även innefattar immateriella kulturarv och levande folks kulturer, det vill säga sedvänjor, framställningar, uttryck, kunskap och färdigheter om lokalsamhällen, grupper och i vissa fall enskilda personer erkänner som en del av sitt kulturarv. Detta skifte markeras framför allt av Unesco:s legala instrument på området, däribland CSICH.[54]

Forskningen inom kulturella rättigheter är emellertid begränsad. Kulturella rättigheter kallas ofta för »Askungen av mänskliga rättigheter» eftersom de inte har utforskats på djupare nivå, vare sig av internationella människorättsorgan eller inom den akademiska världen, menar Alexandra Xanthaki, nuvarande FN:s specialrapportör för kulturella rättigheter.[55] Trots att kulturella rättigheter fått förnyad aktualitet genom minoritetsdiskursens internationella utveckling sedan 1990-talet saknas fortfarande en heltäckande diskussion om kulturella rättigheter inom internationell rätt. Detta oaktat att folkrätten erkänt kulturens

[53] Borelli, Silvia & Lenzenini, Federico (2012). "Foreword", *Cultural Heritage, Cultural Rights, Cultural Diversity: New Developments in International Law* (2012). Silvia Borelli & Federico Lenzenini, Martinus Nijhoff Publishers, s. IX–X, e-bok (Hämtat från http://books.google.se/books?id=Z1yCOSZJjm0C&pg=PA3&hl=sv&source=gbs_toc_r&cad=4#v=onepage&q&f=false 2025-03-28)
[54] Francioni, Francesco & Scheinin, Martin (2008). "Preface", *Cultural Human Rights*, Leiden & Boston: Martinus Nijhoff Publishers, s. vi
[55] Xanthaki, Alexandra (2015). "Cultural Rights", *Oxford Bibliographies* (Hämtat från https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199796953/obo-9780199796953-0123.xml 2025-02-16)

betydelse, exempelvis via Unesco:s internationella regleringar.[56] Endast två monografier har skrivits om kulturella rättigheter: Elsa Stamatopoulou 2007 som diskuterar grunderna för kulturella rättigheter i internationell rätt samt Yvonne Donders 2002 som fokuserar på rätten till kulturell identitet och som, till skillnad från Stamatopoulou, hävdar att det varken är nödvändigt eller önskvärt att transformera kulturell identitet till en autonom rättighet.[57] Kulturell identitet är summan av alla kulturella referenser genom vilka en person, ensam eller tillsammans med andra, definierar sig själv, kommunicerar genom och önskar bli erkänd av andra.[58] Flera forskare ställer sig kritiska till rätten till kulturell identitet bland annat för att den kan utnyttjas som ursäkt för tvivelaktiga kulturella sedvänjor inom kulturella samfund.[59] Det innebär dock att det fortfarande saknas forskning om kulturella rättigheter på internationell nivå.[60]

Stamatopoulou identifierar tre viktiga framsteg gällande utvecklingen av kulturella rättigheter: FN:s Urfolksdeklaration (UNDRIP) 2007; Allmän kommentar nr 21 till ICESCR 2009 och inrättandet av FN:s oberoende expert för kulturella rättigheter (specialrapportör) 2011.[61] Farida Shaheed, den första som innehade rollen som FN:s specialrapportör för kulturella rättigheter, menar att Allmän kommentar nr 21 till ICESCR 2009 haft avgörande betydelse då flera stater översatt kulturella rättigheter med kulturrelativism med konsekvens att de grundläggande mänskliga rättigheterna underminerats. En viktig orsak härtill är att kulturella rättigheter företrädesvis tolkats som kollektiva rättigheter, vilket belyser frågan om individuella kontra grupprättigheter.[62] Även Laura Pineschi framhåller kommentaren som ett oumbärligt verktyg för att upprätthålla tolerans och allmän säkerhet samt att den på en internationell nivå bidragit till ökad medvetenhet om vikten av att skydda kulturella rättigheter.[63]

---

[56] Xanthaki (2015). ”Cultural Rights”, *Oxford Bibliographies*
[57] Stamatopoulou, Elsa (2007). *Cultural Rights in International Law*, Leiden, The Netherlands, and Boston, USA: Martinus Nijhoff och Donders, Yvonne (2002). *Towards a Right to Cultural Identity?,* Antwerp: Intersentia
[58] Fribourg Declaration on Cultural Rights, artikel 2 (b) (Hämtat från https://www.unifr.ch/ethique/en/assets/public/Files/declaration-eng4.pdf 2025-02-15)
[59] Pineschi, Laura (2012). “Cultural Diversity as a Human Right? Generel Comment No. 21 of the committee on Economic, Social and Cultural Rights”, *Cultural Heritage, Cultural Rights, Cultural Diversity: New Developments in International Law* (2012) Silvia Borelli & Federico Lenzenini, Martinus Nijhoff Publishers, s. 29-54, e-bok (Hämtat från http://books.google.se/books?id=Z1yCOSZJjm0C&pg=PA3&hl=sv&source=gbs_toc_r&cad=4#v=onepage&q&f=false 2025-04-08)
[60] Xanthaki (2015). ”Cultural Rights”, *Oxford Bibliographies*
[61] Stamatopoulou, Elsa (2012). ”Monitoring Cultural Human Rights: The Claims of Culture Human Rights and the Response of Cultural Rights”, Human Rights Quarterly, Volume 34, Number 4, November 2012, s. 1170–1192 (Hämtat från https://www.jstor.org/stable/23352241 2025-04-29)
[62] Shaheed, Farida (2017). “The United Nations cultural rights mandate: reflections on the significance and challenges”, I *Negotiating Cultural Rights. Issues at Stake, Challenges and Recommendations*, Lucky Belder & Helle Porsdam (ed) Cheltenham UK & Northhampton, MA, USA: Edgar Elgar Publishing, s. 26; United Nations General Assembly (2010-03-22). HRC, Report of the Special Rapporteur in the Field of Cultural Rights, Farida Shaheed, *Report of the Independent Expert in the Field of Cultural Rights, Farida Shaheed, submitted pursuant to resolution 10/23 of the Human Rights Council,* A/HRC/14/36, (Hämtat från https://docs.un.org/en/A/HRC/14/36 2025-03-06)
[63] Pineschi, Laura (2012). s. 29–53

Vidare har Shaheeds FN-rapport om rätten till tillgång till och åtnjutande av kulturarv från 2011 inneburit ett viktigt steg framåt i utvecklingen av kulturella rättigheter, framhåller Lucky Belder. Med utgångspunkt i ett rättighetsbaserat arbetssätt gjordes för första gången kopplingen mellan rätten att uttrycka sin kulturella identitet och rätten till tillgång till kulturarv i ett FN-dokument.[64]

Karmina Bennoune, den andra FN:s rapportör för kulturella rättigheter, menar att de viktigaste milstolparna vad gäller kulturella rättigheter under senare år är tilläggsprotokollet till ICESCR gällande individuell klagorätt från 2008[65] och Allmän kommentar nummer 21 till ICESCR från 2009.[66] Bennoune lyfter fram kommentaren som en vattendelare för kulturella rättigheter. Från att tidigare ha varit en relativt outvecklad rättighet skärper man här språkskrivningen genom att definiera de olika begreppen, bland annat begreppet 'kultur' samt definierar artikel 15 paragraf 1 (a) rätten för alla och envar att (a) delta i (b) ha tillgång till och (c) bidra till kulturlivet. Centralt är att rätten att delta i kulturlivet definieras som en frihet. Därtill identifieras grupper som kräver särskilt skydd: kvinnor, barn, äldre personer, personer med funktionsnedsättning, minoriteter, migranter, urfolk, och personer som lever i fattigdom.[67]

3.2 IDENTITET OCH RÄTTIGHETER

Det finns omfattande forskning om identitet och rättigheter ur en mängd olika perspektiv, både i Sverige och internationellt. Det har därför varit nödvändigt att göra ett urval av forskning med koppling till studiens forskningsfält.

3.2.1 Identitetspolitik

Enligt Nationalencyklopedin definieras begreppet 'identitetspolitik' som en strategi för att stärka enskilda gruppers position i samhället.[68] Charles Taylor menar att identitetspolitiken bör förstås mot bakgrund av att våra identiteter formas av andra människors erkännande

[64] United Nations. OHCHR (2011-03-21). HRC, Farida Shaheed, A/HRC/17/38; Belder (2017). s. 59–78
[65] United Nations General Assembly (2008). ICESCR, *Optional Protocol to the International Convenant on Economic, Social and Cultural Rights*, A/RES/63/117 (Hämtat från https://treaties.un.org/doc/source/docs/A_RES_63_117-Eng.pdf 2025-03-06)
[66] United Nations General Assembly (2009). Kommittén för den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, ICESCR, *General Comment No. 21: Right of everyone to take part in cultural life (article 15, para. 1 (a) of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, E/C.12/GC/21, (Hämtat från file:///C:/Users/Acer/Downloads/G0946922%20(1).pdf 2025-03-05)
[67] United Nations General Assembly, OHCHR (2019-01-17). HRC, Report of the Special Rapporteur in the Field of Cultural Rights, Karima Bennoune, *Cultural rights: tenth anniversary report, Report in the Special rapporteur in the field of cultural rights*, A/HRC/40/53, s. 1–26 (Hämtat från https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/ahrc4053-cultural-rights-tenth-anniversary-report-report-special 2025-03-06). Se även United Nations General Assembly (2009). ICESCR, *General Comment No. 21,* E/C.12/GC/21
[68] Nationalencyklopedin (u.å.) "Identitetspolitik" (Hämtat från https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/identitetspolitik 2025-02-14)

eller frånvaro av erkännande.[69] Genom att kräva erkännande för den egna »autentiska» homogena identiteten avvisar man den förtryckande kulturens hegemoni. Men denna position är också problematisk då den samtidigt riskerar att skapa skillnader som inte finns och att dölja skillnader inom den egna gruppen och därmed bidra till ökad segregering och spänningar mellan olika minoriteter och mellan minoriteter och majoritetssamhället, framhåller Darren Zook.[70]

3.2.2 Globaliseringen och nya konfliktlinjer

I kölvattnen av motreaktionerna mot globaliseringen framträder nya konfliktlinjer, menar David Goodhart och pekar på den politiska polarisering som finns mellan globalister–nationalister, »varsomhelstare»–»någonstansare», liberal demokrati–populistisk nationalism.[71] Kenan Malik menar att Goodharts distinktion mellan »vartsomhelstare» och »någonstansare» visar att förkastningslinjerna i Europa, USA och västvärlden numera inte löper mellan vänster och höger utan mellan de som känner sig hemma i – eller kan anpassa sig till – globaliseringen och de som inte kan det. De sistnämnda känner sig utelämnade, skinnade och orepresenterade. Ett uttryck för dessa politiska strömningar är att arbetarklassen har marginaliserats.[72] Västerländska samhällen har under de senaste två decennierna dominerats av en *centrifugal fas* som visserligen spridit öppenhet och individuell frihet globalt sett, men samtidigt försvagat de kollektiva banden och lokala traditioner, menar Goodhart och betonar att nya politiska utvecklingstrender tyder på att vi rör oss mot en mer *centripetal fas* där nationalstaten konsolideras och den ekonomiska och kulturella öppenheten begränsas.[73]

3.2.3 Globaliseringen, nationalstaten och civilsamhället

Michael Freeman belyser globaliseringens inverkan på maktdynamiken mellan internationell rätt och statssuveräniteten. Han menar att statssuveräniteten har försvagats genom maktförskjutning från staten till det privata näringslivet, vilket hotar mänskliga rättigheter.[74] Numera finns en växande debatt om nationalismens roll för vår identitet och gemenskap, inte minst utifrån globaliseringens motsägelsefulla aspekter, framhåller Hans Olofsson. På 2000-talet har nationalismen kommit tillbaka och snabbt fått en accelererande politisk

---

[69] Taylor, Charles (1999). *Det mångkulturella samhället och erkännandets politik*, Göteborg: Daidalos, s. 37–74
[70] Zook, Darren C. (2006). ”Decolonizing Law: Identity Politics, human rights, and the United Nations”, *Harvard Human Rights Journal*, vol. 19 (Hämtat från http://www.law.harvard.edu/students/orgs/hrj/iss19/zook.pdf 2024-06-30)
[71] Goodhart, David (2017) *The Road to Somewhere*, London: Penguin Books Ltd, s. 3 och Goodhart, David (2023). *Huvud, hand, hjärta: den nya kampen om erkännande och status,* Stockholm: Bokförlaget Stolpe, s. 348–349
[72] Malik, Kenan (2023). *Inte så svartvit: en historia om ras från vit överhöghet till identitetspolitik*, Göteborg: Bokförlaget Daidalos, s. 349
[73] Goodhart (2023). s. 12 och 18
[74] Freeman, Michael (2022). *Human Rights*, Cambridge: Polity Press in association with Blackwell Publishing Ltd, s. 142

betydelse. Högernationalistiska partier har fått framgångar i flera länder i Europa. Dessa strömningar av nationalism innebär också en tillbakagång för FN, internationellt samarbete och de internationella MR-regimerna.[75] Idag talar man om flera olika typer av nationalism såsom statsnationalism, medborgarnationalism, etnonationalism och kulturnationalism.[76]

Under de senaste decennierna har civilsamhället globaliserats och många av dess aktörer har blivit transnationella, konstaterar Elisabeth Lilja och Martin Åberg. Företeelsen är global och inkluderar även Sveriges civilsamhälle. I samband med globaliseringen, individualiseringen och informationsteknologin har civilsamhället fått helt nya förutsättningar. Forskning sedan 1990-talet visar att uppdelningen mellan nationalstat, marknad och civilsamhälle har luckrats upp. Civilsamhället karaktäriseras numera av tilltagande individualisering, fragmentisering och homogenisering. Denna utveckling ökar individens frihet och valmöjligheter, men innebär samtidigt en orientering mot kortsiktighet och osäkerhet som i förlängningen tenderar att undergräva solidaritet och samhörighet.[77]

I Sverige utför ca 50% av den vuxna, svenska befolkningen olika typer av frivilliga insatser för civilsamhällets organisationer. Det medborgerliga engagemanget i nationellt genomsnitt är utbrett och stabilt, enligt Susanne Wallman Lundåsen och Lars Trädgårdh. Internationellt betecknas Sverige som ett högtillitssamhälle.[78]

3.3 KULTURARV OCH RÄTTIGHETER

Det finns omfattande forskning om kulturarv och rättigheter ur ett internationellt perspektiv. Det har därför varit nödvändigt att göra ett urval av forskning med relevans för denna studie. Det bör dock påpekas att det saknas forskning kring detta forskningsfält i Sverige.

3.3.1 Från folklore till immateriella kulturarv

Begreppsutvecklingen från 'folklore' till 'immateriellt kulturarv' har sin bakgrund inom Unescos debatter på 1990-talet, och skedde genom en gradvis distansering från folklore i sökandet efter en ny term, framhåller Kristin Kuutma.[79] Begreppet 'folklore' definierades

---

[75] Olofsson, Hans (2024). "Nationalism som 'dålig klang' eller 'att gilla sitt land'? Om ett politiskt laddat grundbegrepp i högstadiets historieundervisning", *Begreper om og i samfunnet*, Kvande, L. & Olofsson, H. (red). Oslo: Universitetsförlaget, s. 108–109 (Hämtat från https://www.idunn.no/doi/10.18261/9788215055589-24-04 2024-12-05)

[76] Forum för levande historia (2011). "Nationalismens former" (Hämtat från https://www.levandehistoria.se/fakta/nationalism-och-historiebruk/nationalismens-former 2024-09-04) och Taylor Woods, Eric (2016). "Cultural Nationalism", *UEL Research Respository*: (Hämtat från https://respository.uel.ac.uk 2024-11-25)

[77] Lilja, Elisabeth & Åberg, Martin (2012). *Var står forskningen om civilsamhället? En internationell översikt*, rapport, Stockholm: Vetenskapsrådet, s. 52–59

[78] Wallman Lundåsen, Susanne & Trädgårdh, Lars (2015). *Civilsamhälle, social sammanhållning och tillit*, Ersta Sköndals högskola, Stockholm, s. 2

[79] Kuutma (2016). s. 43

1982 av Unesco i samband med det första expertmötet på regeringsnivå kring rätten till intellektuell äganderätt (immateriella rättigheter).[80] Motståndet mot begreppet 'folklore' fanns framför allt i den engelsktalande världen. Man tyckte att det var nedlåtande och förringande med olyckliga associationer till totalitära ideologier som nazismen och fascismen.[81] Vid Unescos internationella konferens i Washington 1999 rekommenderades att begreppet 'immateriellt kulturarv' skulle användas som nytt normativt instrument i stället för 'folklore'.[82] Etableringen av det nya begreppet 'immateriellt kulturarv' gick fort. Flera forskare har uttryckt förvåning över att det nya begreppet så snabbt kunde ersätta det gamla. CSICH har bidragit till denna utveckling.[83]

3.3.2 Globalisering, immateriella kulturarv och rättigheter

I sin bok *The uses of Heritages* (2006) myntar Laurajane Smith begreppet 'den hegemoniska kulturarvsdiskursen' som problematiserar kulturarv som samhällsfenomen utifrån ett kritiskt maktperspektiv. Smith pekar på nödvändigheten i att förflytta den analytiska blicken från själva föremålen och platserna till det människor *gör* med dessa föremål och platser, det vill säga till själva *bruket* av kulturarv och hur det påverkar samhället i stort samt de människor som är delaktiga i olika former av kulturarvsbruk.[84] Hon menar därför att allt kulturarv egentligen är immateriellt, eftersom kulturarv snarare handlar om kommunikation och meningsskapande än om fysiska objekt.[85]

Diskurser om mänskliga rättigheter har avgörande betydelse för vår förståelse för och bevarande av kulturarv i vår samtid, i synnerhet i förhållande till CSICH, menar Vanessa Whittington. Utgångspunkten är att rätten till sitt kulturarv faller under rätten till kultur eller kulturell identitet. I och med att medlemsstaterna har mandat att identifiera och förvalta kulturarv inom sitt territorium, har de också mandat att välja vilka personer eller grupper som skall representera dessa. Om de föredrar dominerande sociala grupper riskerar marginaliserade sociala gruppers kulturella rättigheter att åsidosättas.[86] Vilket visar på

---

[80] Aikawa, Noriko (2004). "An historical overview of the preparation of the UNESCO International Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage", *Blackwell Publishing*, s. 138
[81] Kuutma (2016). s. 41 och 45
[82] UNESCO (u.å.). "International Conference 'A Global Assessment of the 1989 Recommendation on the Safeguarding of Traditional Culture and Folklore: Local Empowerment and International Cooperation' " (Hämtat från https://ich.unesco.org/en/events/international-conference-a-global-assessment-of-the-1989-recommendation-on-the-safeguarding-of-traditional-culture-and-folklore-local-empowerment-and-international-cooperation-00058 2024-04-11)
[83] UNESCO (u.å.). "2000 onwards and the drafting of the Convention" (Hämtat från https://ich.unesco.org/en/2000-onwards-00310 2024-04-11)
[84] Smith (2006). s. 1–6 och 29–34; Jarnkvist, Karin & Nordbäck, Carola (2021). "Inledning", *Kritiska studier av kulturarv och, museala praktiker – en tvärvetenskapligmötesplats*, Forum för Genusvetenskap, Mittuniversitetet, s. 3–5
[85] Smith (2006). s. 1–6; Björkholm, Johanna (2011). *Immateriellt kulturarv som begrepp och process, doktorsavhandling: Folkloristiska perspektiv på kulturarv i Finlands svenskbygder med folkmusik som exempel*, Åbo: Åbo Akademins Förlag, s. 33
[86] Whittington (2022). s. 242–266

rättighetsdiskursens inneboende maktdimension: de mänskliga rättigheternas anspråk på universalitet å ena sidan, och en västerländsk kulturimperialism å andra sidan. Vilket i sin tur belyser traditionella MR-debatter som universalitet versus partikularitet samt individualism versus kollektivism. Konflikter mellan individuella rättigheter respektive grupprättigheter framträder tydligt när kulturarv problematiseras utifrån ett rättighetsperspektiv. Att rättigheter tillhör grupper snarare än individer är i sig ingen orimlighet, menar Kristina Hedlund Thulin och poängterar att svårigheten ligger i att avgöra vem som är legitim talesperson för gruppen.[87]

Flera forskare har analyserat MR-debatten universalism och partikularism (relativism) och visat på dess komplexitet. Jack Donnelly menar att universalism bör ha utrymme för det partikulära och mångfald, och argumenterar för en 'relativ universalism', en funktionell universalism.[88] Michael Goodhart däremot framhåller att MR är varken universella eller relativa.[89] Marie-Bénédicte Dembour menar att alla MR-konventioner strävar efter att vara universella, men utgår ifrån det partikulära.[90] Ytterligare en dimension som komplicerar detta är att stater kan använda MR som retorik, något Sonia Cardenas lyfter fram.[91]

När sånger, danser och berättelser blir mänsklighetens egendom förlorar de som företräder traditionerna, det vill säga traditionsbärarna och utövarna, sin makt över sin kultur: i processen att göra en praktik till ett mästerverk eller ett världsarv undergräver konventionen, paradoxalt nog, stora delar av de lokala traditioner som den var avsedd att skydda, menar Valdimar Hafstein i sin avhandling *Making Intangible Heritage* (2018) (2004).[92] Vilket förtydligas när kulturarv skall tillgängliggöras för en bredare krets; utövarna förvandlas till världsartister och deltagarna till en internationell publik som inte är initierad i traditionen ifråga. Förlusten är att det immateriella kulturarvet reduceras till underhållning mot betalning i stället för levande traditioner, ceremonier och ritualer, vilket i förlängningen påverkar etik och moral, menar Deborah Kapchan.[93]

---

[87] Hedlund Thulin, Kristina (2006). *Lika i värde och rättigheter: Om mänskliga rättigheter*, Stockholm: Norstedts Juridik, s. 79
[88] Donnelly, Jack (2007). "The Relative Universality of Human Rights", *Human Rights Quarterly 29*, The Johns Hopkins University Press, s. 281–306
[89] Goodhart, Michael (2008). "Neither Relative nor Universal: A Response to Donnelly", *Human Rights Quarterly*, Feb., 2008, Vol. 30, No. 1, The Johns Hopkins University Press, s. 183–193
[90] Dembour, Marie-Bénédicte (2001). "Following the movement of pendulum: between universalism and relativism", *Culture and Rights: Anthropological Perspectives*, Jane K. Cowan, Marie-Bénédicte Dembour och Richard A. Wilson (ed), Cambridge & New York, Cambridge University Press, s. 75
[91] Cardenas, Sonia (2006). "'Violators' Accounts: Hypocrisy and Human Rights Rhetoric in the Southern Cone", *Journal of Human Rights*, vol. 5 (4), s. 448-449
[92] Hafstein, Valdimar (2018). *Making Intangible Heritage*, Indiana University Press, s. 21–24 och 48–49
[93] Kapchan, Deborah (2014). "Cultural Heritage in Transit: Intangible Rights as Human Rights", *Human Rights Quarterly*, s. 11

Hafstein hävdar att Unesco använder globaliseringens negativa aspekter, såsom kommersialisering, export, urbanisering, exploatering och så vidare, som motiv till normerande instrument så som internationella konventioner. Implicit finns en fostrande ambition att få lokalsamhällen att känna stolthet och fortsätta praktisera sina olika folkliga traditioner som på många håll är på väg att dö ut. Begreppet immateriellt kulturarv blir dock normerande när det orkestreras och kontrolleras från medlemsstaternas regeringar. Något även Regina Bendix et al uppmärksammat och pekar på konsekvenserna: att staten flyttat fram sina maktpositioner i förhållande till de utövare som CSICH framhåller som centrala aktörer.[94] Hafstein menar därför att immateriellt kulturarv som instrument fungerar på ungefär samma sätt som när nationalstater bjuder in medborgarna till en nationell, föreställd gemenskap.[95]

Flera kritiska röster mot Unesco är bland annat Chiara Bortolotto et al, Michele Martini et al och Jessika Eichler som från olika perspektiv pekar på det problematiska med ökad byråkratisering inom Unesco, i synnerhet vad gäller CSICH, samt att använda sig av globaliseringen som skrämseltaktik.[96]

---

[94] Bendix, Regina F, Eggert, Aditya & Peselmann, Arnika (2014). ”Introduction: Heritage Regimes and the State”, *Heritage Regimes and the State*, Open Edition Books, Göttingen University Press, s. 11–12 (Hämtat från https://books.openedition.org/gup/366 2025-04-12) och Coombe, Rosemay J. & Weiss, Lindsay (2015). ”Neoliberalism, Heritage Regimes, and Cultural Rights”, SSRN, s. 43–62

[95] Hafstein (2018). s. 162–168

[96] Bortolotto, Chiara, Demgenski, Philipp, Karapampas, Panas & Toji, Simone (2020). ” Proving participation: vocational bureaucrats and bureaucratic creativity in the implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage”, *Social Anthropology/Anthropologie Sociale*, 28, 1, s. 66–82. European Association of Social Anthropologists. doi:10.1111/1469-8676.12741 (Hämtat från https://www.researchgate.net/publication/339327019_Proving_participation_vocational_bureaucrats_and_bureaucratic_creativity_in_the_implementation_of_the_UNESCO_Convention_for_the_Safeguarding_of_the_Intangible_Cultural_Heritage 2025-04-30); Martini, Michele, Moscovitz, Hannah, Fernández Ugalde, Rocio, Hansen, Morten, Hughson, Taylor, Marfán, Javiera & Tozan, Oudal (2023-04-19). “In Search of a global community: a multivocal critique of UNESCO’s education commons discourse”, *Journal of Education Policy*, s. 1–14 (Hämtat från https://www.tandfonline.com/doi/full/1010.1080/02680939.2024.2339914 2025-03-06); Eichler, Jessika (2021). ”Intangible cultural heritage, inequalities and participation: who decides on heritage?”, *The International Journal of Human Rights*, 25:2, s. 793–814 (Hämtat från https://scholar.google.se/scholar_urk?url=https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13642987.2020.1822821&hl=sv&sa=X&ei=46PgZujcEMu_y9PkPWdmAU&scisig=AFWwaebqzVrSAm2smR_8JtB7LaOz&oi=scholarr 2025-03-06)

4. TEORETISKT RAMVERK

I detta kapitel presenteras studiens teoretiska ramverk som utgör grunden för analysen och behandlingen av det empiriska materialet. Med utgångspunkt i globaliseringens olika aspekter belyser teorin implementeringsprocesser, identitetsskapande processer samt ansvarsfördelningen av mänskliga rättigheter ur ett kritiskt maktperspektiv. De teorier som valts är Lennart Lundquists implementeringsteori, Manuel Castells identitetsteori och FN:s modell för rättighetsbaserat arbetssätt.

4.1 Implementeringsteori

Lennart Lundquist menar att en lyckad implementeringsprocess är avhängig tre villkor: *förstå, kunna* och *vilja*. Mer explicit innebär detta att tillämparen (den som ska tillämpa en lagstiftning) måste förstå beslutet, kunna genomföra beslutet och slutligen vilja genomföra beslutet. *Förstå* vilar på om aktören begriper innebörden av uppdraget. Det bör inte finnas någon risk för att den som ska tillämpa beslutet missförstår intentionerna. *Kunna* konkretiseras i vilken förmåga aktören har möjlighet att faktiskt verkställa ett lagförslag. Detta kan innebära att det behövs riktade insatser för att verkställa ett lagförslag, en utökad budgetsatsning eller dylikt. Det måste finnas möjligheter att handla utifrån uppdraget. För det krävs utrustning, teknik och tillräckligt med kompetent personal. *Vilja* handlar om hur pass välvillig en aktör är att genomföra uppdraget. Hur den politiska styrningen är utformad får således konsekvenser för hur aktörer inom offentlig sektor förstår den. Systemet utgår från rollerna beslutsfattare och verkställare. Enligt Lundquist kan utvärdering av en implementeringsprocess ske top-down eller bottom-up [97]

4.2 Identitetsteori

»Identiteten är människors källa till mening och erfarenhet.» skriver Manuel Castells och hänvisar till två motstridiga tendenser som formar vår värld och våra liv idag: globalisering och identitet. Castells menar att identitet skiljer sig från det sociologerna traditionellt sett kallar roller som exempelvis arbetare, mor, granne etc. Roller definieras enligt normer som struktureras av institutioner och organisationer i samhället och är beroende av förhandlingar och arrangemang mellan individen och dessa institutioner och organisationer. Identiteter är källor till mening för och av aktörerna själva, och som konstrueras genom en

[97] Lundquist, Lennart (1992). *Förvaltning, stat och samhälle*, Lund: Studentlitteratur, s. 75–77 och Lundquist, Lennart (1987). *Implementation Steering*, Lund: Studentlitteratur, s. 77–78

urskiljningsprocess. Identiteter är således starkare källor till mening än roller genom den självkonstruktions- och urskiljningsprocess som de innebär. Ur ett sociologiskt perspektiv är alla identiteter konstruerade. Frågan är bara hur, från vad, av vem och för vad, menar Castells och understryker att sociala identitetskonstruktioner alltid försiggår i ett sammanhang som präglas av maktrelationer. Utifrån dessa aspekter kring identitet urskiljer Castells tre former för identitetsuppbyggnad: legitimerande identitet, motståndsidentitet och projektidentitet. Motståndsidentiteten kan betecknas som identitetspolitikens uppkomst.[98]

Religiös fundamentalism, territoriell gemenskap eller nationalistisk självhävdelse är alla uttryck för vad Castells kallar »de utstöttas utstötning av utstötarna». Det är reaktioner mot globaliseringen, flexibilitet och nätverkande samt den patriarkala familjens kris; försvarsreaktioner mot en till synes okontrollerad upplösning av tidigare normer, gränser och gemenskaper som präglas av ohanterliga informationsflöden och oöverskådliga internationella nätverk. Det är inledningsvis defensiva identiteter som skänker skydd och solidaritet mot en fientlig värld.[99]

4.3 Rättighetsbaserat arbetssätt

Rättighetsbaserat arbetssätt (HRBA, Human Rights Based Approach) är ett förhållningssätt som sätter människan och de mänskliga rättigheterna i centrum.[100] Utgångspunkten för arbetet är FN:s kriterier för ett människorättsbaserat arbetssätt som ursprungligen utarbetades 2003 som ett normativt ramverk för samarbete kring utveckling, men som därefter fått global spridning. Det bygger på principerna om icke-diskriminering och jämlikhet. Dessa kriterier utgörs av tre grundprinciper. Den första principen innebär att verksamheten som arbetar med mänskliga rättigheter åläggs att skapa en överblick över hur den egna organisationen berör och berörs av mänskliga rättigheter. Utgångspunkten är FN:s allmänna deklaration om mänskliga rättigheter (UDHR) (1948) och andra internationella MR-instrument. Det innebär att man identifierar och kartlägger vilka mänskliga rättigheter som kan kopplas till verksamhetens uppdrag. Den andra principen innebär att man utgår

[98] Castells, Manuel (1998). *Identitetens makt. Informationsåldern. Ekonomi, samhälle och kultur,* band II, Göteborg: Bokförlaget Daidalos, s. 20–23
[99] Castells (1998). s. 78–80
[100] United Nations, UNSDG, United Nations Sustainable Development Group (2003). *The Human Rights Based Approach to Development Cooperation Towards a Common Understanding Among UN Agencies* (Hämtat från https://unsdg.un.org/sites/default/files/6959-The_Human_Rights_Based_Approach_to_Development_Cooperation_Towards_a_Common_Understanding_among_UN.pdf 2025-03-25) och MR-webben (2016). ”Rättighetsbaserade metoder” (Hämtat från https://www.mr-webben.se/rattighetsbaserade-metoder/det-rattighetsbaserade-arbetssattet/ 2025-03-25)

från *rättighetsbärarnas* anspråk på att få sina rättigheter tillgodosedda. Den tredje principen innebär att arbetet utgår från *skyldighetsbärarnas* ansvar att tillgodose rättighetsbärarnas rättigheter. Således har begreppsparet *rättighetsbärare* och *skyldighetsbärare* en central betydelse eftersom det synliggör vem som har rätt att få något och vem som har ansvar att tillhandahålla det. Enkelt uttryckt är rättighetsbärare alla enskilda invånare i ett land medan skyldighetsbärare är staten och alla tjänstemän inom offentlig förvaltning. En viktig utgångspunkt för ett rättighetsbaserat arbetssätt är att det präglas av FN:s centrala MR-principer om jämlikhet, icke-diskriminering, delaktighet, ansvar, transparens och rättssäkerhet. Tre enkla frågor kan tillämpas för att praktisera den här metoden och de är:

1) Vilka rättigheter berörs denna verksamhet av?
2) Får berörda grupper sina rättigheter tillgodosedda?
3) Om inte, hur kan skyldighetsbärare förbättra och åtgärda problemet?

Rättighetsbaserat arbetssätt är i grunden en metod, men fungerar här som en teoretisk ansats för att åskådliggöra och förtydliga rådande maktförhållanden mellan staten och civilsamhället. Se figur 1.

Figur 1

5. METOD

I detta avsnitt beskrivs studiens metod och material. Kapitlet är strukturerat utifrån följande underrubriker: metodologiska utgångspunkter, introduktion till kvalitativ forskningsintervju, introduktion till diskursanalys, den kvalitativa intervjuns genomförande i denna studie, datainsamling, databearbetning och analys av material, urvalsprocess, etiska överväganden och metoddiskussion.

5.1 METODOLOGISKA UTGÅNGSPUNKTER

Studiens metodologiska utgångspunkter är dels debatten om universalism kontra partikularism då denna debatt är central för förståelsen och tolkningen av kulturella rättigheter, dels Wiendeklarationen vars centrala tes är att mänskliga rättigheter är universella, odelbara, ömsesidigt beroende och besläktade med varandra:

> *All human rights are universal, indivisible and interdependent and interrelated. The international community must treat human rights globally in a fair and equal manner, on the same footing, and with the same emphasis. While the significance of national and regional particularities and various historical, cultural and religious backgrounds must be borne in mind, it is the duty of States, regardless of their political, economic and cultural systems, to promote and protect all human rights and fundamental freedoms.*[101]

Denna studie tillämpar en kvalitativ forskningsstrategi, mer specifikt semistrukturerade intervjuer som vald datainsamlingsmetod. Kvalitativ metod används då förståelse är målet. Kvalitativ metod intresserar sig för meningar eller innebörder, snarare än för statistiskt verifierbara samband.[102] Kvalitativa metoder sträcker sig från deltagande observation via intervjuer till diskursanalys, och har sedan 1980-talet blivit centrala metoder inom samhällsforskningen.[103]

5.1.1 Introduktion till kvalitativ forskningsintervju

Då studiens fokus ligger på hur berörda människor upplever, tolkar och förstår ett fenomen har kvalitativ forskningsintervju bedömts som en passande metod. Steinar Kvale och Svend Brinkmann menar att den kvalitativa forskningsintervjun försöker »förstå världen från

[101] United Nations General Assembly (1993). *Vienna Declaration and Programme of Action*, artikel 5, A/CONF157/23 (Hämtat från file:///C:/Users/Acer/Downloads/A_CONF.157_23-EN.pdf 2025-03-05)
[102] Alvehus, Johan (2023). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*, tredje upplagan, Stockholm: Liber, s. 20
[103] Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund: Studentlitteratur, s. 27–28

undersökningspersonernas synvinkel, utveckla mening ur deras erfarenheter, avslöja deras levda värld som den var före de vetenskapliga förklaringarna.»[104] Samtalet används således som forskningsmaterial. Metoden bygger på vardagslivets samtal, men är ett professionellt samtal som har en struktur och ett syfte. Forskningsintervjuer har som mål att producera kunskap.[105] Det som särskiljer samtalsintervjun från andra metoder för datainsamling är möjligheten till samtal mellan forskare och intervjuperson. Intervjupersonen kan ge oväntade svar som leder forskningen i ny riktning. Samtalsintervjuer används vanligen i sammanhang där problemformuleringarna handlar om synliggörande, det vill säga hur ett fenomen gestaltar sig, och där bearbetningen av materialet sker med hjälp av tolkning.[106]

Samtalsintervjun har en rad olika användningsområden, men en gemensam nämnare är att forskningsfrågan i regel är *induktiv* till sin karaktär och därmed syftar till att vara teorigenererande eller hypotesgenererande.[107] Vilket har relevans för denna undersökning då ansatsen är induktiv. Lite förenklat kan man säga att en induktiv ansats tar utgångspunkten i det empiriska materialet (utan teoretisk förförståelse) medan en deduktiv ansats utgår från tydliga teoretiska föreställningar (hypoteser) som prövas mot ett empiriskt material. Alvehus menar emellertid att båda dessa ansatser är idealtyper som inte går att leva upp till. En rent induktiv ansats blir ohållbar eftersom det är svårt att tänka sig att en tolkning sker helt utan teoretisk förförståelse. I själva verket praktiseras ofta en växelverkan mellan empirisk och teoretisk reflektion, det vill säga abduktion.[108] Valet av induktiv ansats syftar till att betona det empiriska materialets betydelse för studien.

En kvalitativ forskningsintervju följer sju steg: 1) tematisering av intervjuprojektet 2) planering 3) själva intervjun 4) utskrift 5) analys 6) verifiering och 7) rapportering. När det gäller analysen av intervjun används kodning, kategorisering, koncentrering och tolkning av innebörder, men också språkliga analyser i form av samtalsanalytiska, narrativa och diskursiva angreppssätt. Det är således ett hantverk, en kunskapsproducerande aktivitet och social praktik.[109]

---

[104] Kvale & Brinkmann (2014). s. 17
[105] Kvale & Brinkmann (2014). s. 18–19
[106] Esaisson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Sundell, Anders, Towns, Ann & Wägnerud, Lena (2024). *Metodpraktikan: Konsten att studera människor, organisationer och samhällen*, Stockholm: Norstedts Juridik, s. 338
[107] Esaisson (2024). s. 338
[108] Alvehus (2023). s. 141–142
[109] Kvale & Brinkmann (2014). s. 37

Begreppen intervjuperson, respondent, informant och undersökningsperson används liktydigt i uppsatsen.

5.1.2 Introduktion till diskursanalys

Diskursanalys är studiet av hur tal och text används för att utföra handlingar. De undersöker således hur individer och grupper använder språket för att iscensätta specifika aktiviteter och identiteter. Fokus ligger på att undersöka hur kunskap och sanning skapas inom diskurser och maktförhållanden i diskurser. Utifrån dessa antaganden är alla intervjuer naturligtvis diskursiva och förutsätter olika diskurser.[110]

Eftersom språket och diskursiva praktiker konstruerar de sociala världar som vi människor lever i, har studiens metod även inspirerats av Faircloughs tredimensionella modell för kritisk diskursanalys som består av nivåerna text, diskursiv praktik och social praktik. Detta för att kunna koda och analysera diskurser ur intervjumaterialet. *Text* kan vara tal, skrift och bilder eller en blandning av talspråk, skriftspråk och visuella bilder, till exempel transkriberade intervjuer. *Den diskursiva praktiken* producerar (skapar) och konsumerar (mottar och tolkar) *text* som formar och omformar sociala relationer, identiteter, kunskaps- och betydelsesystem samt bidrar till kulturell utveckling, till exempel politiska instrument. På nivån *social praktik* sammanförs *text* och *diskursiv praktik*. *Social praktik* är den bredare sociala ordningen som den kommunikativa händelsen är en del av, till exempel globaliseringen. Rådande diskurser är en form av *social praktik* som bland annat gör anspråk på kunskap, förändrar och reproducerar maktrelationer och sociala relationer.[111] Se figur 2.

[110] Kvale & Brinkmann (2014). s. 196–197

[111] Fairclough, Norman (2003). *Analysing Discourse: Textual Analysis for social research*, London & New York: Routledge, s. 2 och 21–38; Kvale & Brinkmann (2014). s. 31; Fairclough, Norman (1995). *Media Discourse*, London: Edward Arnold, s. 56

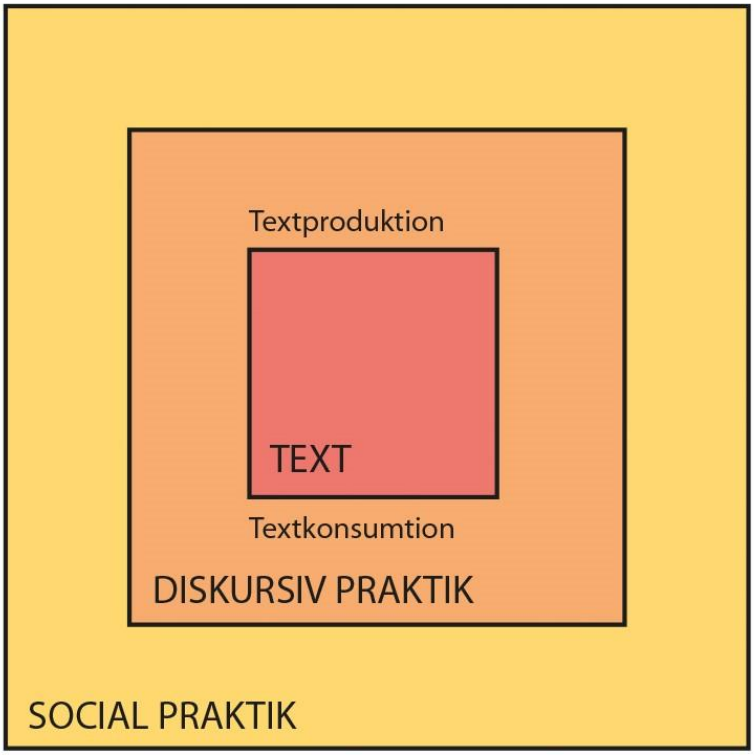

Figur 2

Då studien undersöker implementeringen av CSICH i Sverige och hur den processen upplevs och tolkas av de olika aktörerna, finns det anledning att belysa den nationella diskursen och i vidare bemärkelse nationella diskurser. Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips menar att den nationella diskursen refererar till nationalstaten som »ett avgränsat territorium, där det bor ett folk som i stort sett utgör en kulturell och språklig enhet med rätt att bestämma över sig självt. Den nationella idén innebär alltså i sin mest abstrakta form en princip om att nationalstaten samtidigt är en politisk och kulturell enhet.»[112] Därmed blir det nationella som diskurs ett bestämt sätt att ge mening åt världen. Den nationella diskursen står ofta som motsättning till globaliseringsdiskursen. Däremot ses den nationella diskursen som en del av den internationella diskursen då företeelsen av nationalstater praktiseras globalt. Det bör dock understrykas att det nationella naturligtvis också kan problematiseras som en eller flera diskurser, och även som en *flytande signifikant* som olika nationella diskurser kämpar om att erövra.[113]

[112] Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2009). *Diskursanalys som teori och metod*, Lund: Studentlitteratur, s. 155
[113] Winther Jørgensen & Phillips (2009). s. 156–158 och 163

En intervjuare med ett diskursivt perspektiv intresserar sig för de motsägelser som intervjupersonerna artikulerar och det nya som växer fram och är under utveckling. Utgångspunkten är att den sociala världen utvecklas genom motsägelser, både diskursivt och materiellt, och att det därför är viktigt att avslöja de nya utvecklingstendenserna för att erhålla sann kunskap om den sociala världen. Kvale och Brinkmann menar därför att kvalitativa forskare ofta, och med goda skäl, väljer att analysera de aspekter av sitt material som utmanar deras förhandsinställning, verkar förbryllande i förhållande till forskningsfrågorna eller helt enkelt utmärker sig på ena eller andra sättet.[114]

5.2 DEN KVALITATIVA INTERVJUNS GENOMFÖRANDE I DENNA STUDIE

5.2.1 Datainsamling

Intervjumetoden är semistrukturerade samtalsintervjuer. En semistrukturerad intervju innebär en uppsättning generella, öppna frågor, ett frågeschema, där frågornas ordningsföljd kan variera utifrån respondenternas svar samt skapar utrymme för uppföljningsfrågor.[115] För att besvara studiens tre forskningsfrågor har en intervjuguide sammanställts med förbestämda frågor. Intervjuguiden har strukturerats utifrån Esaissons et als intervjutekniker som inleds med tematiska frågor som sedan följs upp av uppföljningsfrågor. Esaisson et al menar att en intervjuguide skall förhålla sig till både form och innehåll. Att tänka på innehåll innebär att man knyter an till undersökningens problemställning. Att tänka på form innebär att man ser till att skapa en dynamisk situation där samtalet är levande. Intervjupersonerna skall hela tiden känna sig motiverade att berätta om sina upplevelser och erfarenheter. Grundregeln är att frågorna skall vara lätta att förstå, korta och befriade från akademisk jargong.[116] Intervjufrågornas innehåll i denna intervjuguide har inspirerats av Institutet för språk och folkminnens rapporter för det nationella konventionsarbetet 2009, 2012, 2014, 2016 och 2019. Se intervjuguide bilaga 1.

Första kontakten med samtliga intervjupersoner skedde via mejl. Jag var noga med att presentera ämnet för uppsatsen samt att det skulle röra sig om en intervju via Zoom som skulle spelas in. Även vid själva intervjutillfället presenterade jag uppsatsens ämne samt gav korta instruktioner om upplägget och skapade utrymme för frågor. En viktig detalj i introduktionen var att samtliga respondenter verkade lättade när jag sa att de kunde passa

[114] Kvale & Brinkmann (2014). s. 273 och 276
[115] Bryson, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*, Stockholm: Liber Förlag, s. 260
[116] Esaisson (2024). s. 348

en fråga om de inte kunde svara och återkomma senare. Alla verkade trygga med intervjumetoden och att bli inspelade. Med pandemin i närtid har normaliserandet av digitala möten sannolikt bidragit till det. Eftersom jag själv har en bakgrund inom musei- och kultursektorn kunde jag diskutera ämnet på en kollegial nivå. Ytterligare en viktig detalj är att det verkade ha en lugnande inverkan på samtliga av intervjupersonerna att jag redan från början talade om att intervjuerna skulle transkriberas i närtid (dagen eller dagarna efter intervjun, vilket också skedde) och att de skulle få tillgång till sin respektive intervju för att granska och godkänna materialet. Detta för att justera eventuella missuppfattningar eller lägga till något eller om det fanns ord eller uttryck som inte gick att höra, ens på det inspelade materialet. Vilket också skedde i enstaka meningar i samtliga intervjuer. Därmed kunde oklarheter redas ut direkt. Tilläggas bör att transkriberingarna utfördes med stor noggrannhet så att det klart framgår att det är talspråk med många upprepningar, associationer, tonfall, ljud och pauser i samtalet, till exempel när intervjupersonen ifråga behövde fundera på svaret. För mig innebar intervjuerna via Zoom, och att de spelades in, en läroprocess som förbättrade intervjumaterialet avsevärt i jämförelse med minnesanteckningar. Inte minst möjligheten att kunna gå tillbaka och se och lyssna på intervjuerna efteråt, och på detaljnivå få med viktig information.

Första intervjun ägde rum på Institutet för språk och folkminnen i Göteborg och genomfördes muntligt med minnesanteckningar. Intervjutiden varade ca 1 timme och 45 minuter. Resterande intervjuer genomfördes via Zoom. Då jag efter den första intervjun visste ungefär hur lång tid det tog, kunde jag erbjuda övriga intervjupersoner möjlighet att välja att dela upp intervjutillfällena på två gånger. Detta med hänsyn till att intervjuande kan vara tröttande och påverka koncentrationen och därmed resultatet. En av intervjupersonerna valde detta alternativ medan resterade gjorde intervjuerna vid ett tillfälle.
De övergripande frågorna ställdes till samtliga respondenter. Uppföljningsfrågorna ställdes enbart till de som är eller representerar utövare, ideella organisationer och lokalsamhällen. Varje individuell intervju genererade ny information utifrån respondenternas olika perspektiv och erfarenheter, vilket bidrog till att vidga och fördjupa bilden av, dels utövandet av olika traditioner inom immateriellt kulturarv i Sverige, dels av konventionsarbetet över tid. Det var därför fördelaktigt att efter hand kunna finjustera frågeställningarna. Det kunde till exempel vara att korta ner och förenkla en fråga. Det gjorde att intervjuguiden kunde variera något från intervju till intervju. I flera fall ledde

svaren till spontana följdfrågor som bidrog till ett levande samtal som i sin tur öppnade upp intervjun. Samtliga intervjuer genomfördes under perioden juni–oktober 2023.

5.2.2 Databearbetning och analys av material

Det empiriska materialet består av data från de kvalitativa intervjuerna. Vid användandet av semistrukturerade intervjuer är det vanligt att använda en *hermeneutisk ansats* och kunskapsbearbetning, vilket innebär att intervjuerna producerar kunskapen. För mig som forskare innebar det att jag förstod och tolkade såväl intervjumaterial som relevanta texter. Databearbetningen inleddes med att intervjuerna transkriberades för att lättare kunna se samband och tyda svaren. Detta genererade ca 6–13 A4-sidor text per intervju, och totalt 70 A4-sidor intervjumaterial. Alla utom en av intervjupersonerna var snabba med att återkoppla med sina respektive justeringar, förtydliganden samt godkännande av intervjumaterialet. För att bearbeta det empiriska materialet användes intervjuernas svar som källor, vilka sedan analyserades genom källkritiska grundprinciper.[117] Transkriberingen av intervjuerna publiceras inte i sin helhet i uppsatsen, men citat och delar av intervjumaterialet publiceras i analys- och redovisningskapitlet.

Därefter bearbetades det transkriberade intervjumaterialet genom tre steg: kodning, tematisering och summering. Vid kodningen kategoriserades materialet. Därefter tematiserades datainsamlingen utifrån forskningens syfte och frågeställningar. Rubrikerna för dessa teman identifierades genom att hitta samband mellan svaren från de olika intervjupersonerna. För det krävdes genomgång av samtliga intervjuer flera gånger. Avslutningsvis gjordes en summering, vilket innebär att resultatet slås ihop för att skapa en enhetlig struktur samt för att kunna analysera och dra slutsatser. Det innebär att analysen är *iterativ* (analytisk induktion), vilket innebär att man går igenom och jämför det empiriska materialet upprepade gånger tills resultatet blir pålitligt och väl underbyggt.[118] Vid kvalitativ forskning används ofta en *induktiv ansats* som innebär att forskaren närmar sig sitt ämne utan alltför många idéer att pröva utan låter det empiriska materialet avgöra vilka frågor som är värda att söka svar på. Analytiker som tillämpar denna strategi kodar data för att identifiera mönster och formulera potentiella förklaringar till dessa mönster. Syftet med denna ansats är således att undersöka ett antal fall för att kunna säga något generellt om den

[117] Esaisson (2024). s. 227–228
[118] Kvale & Brinkmann (2014). s. 685–686

givna processen.[119] Därmed analyserades materialet genom de valda teoretiska utgångspunkterna och de analytiska begreppen.

5.2.3 Urvalsprocess

Val av informanter har skett utifrån den arbetsmodell som tillämpats för implementeringen av konventionen sedan 2011: en samordnande myndighet och fyra noder. Då Institutet för språk och folkminnen tilldelade samerna en egen nod 2020 är det numera fem noder. Därtill fungerar Svenska Unescorådet som rådgivande organ och en aktiv aktör, både nationellt och internationellt. Sammantaget innebär det sju respektive instanser som representerar olika delar av det nationella konventionsarbetet. Se figur 3. Till respektive nod finns, som tidigare nämnts, ett antal myndigheter, institutioner, utövare, ideella organisationer, lokalsamhällen, enskilda experter etc knutna. Se figur 4. Sju informanter har valts från dessa sju instanser. Intervjupersonerna har valts utifrån sin profession med en direkt koppling till konventionsarbetet, antingen nuvarande eller tidigare engagemang i denna process. Tanken är att informanterna skall representera och återspegla den struktur som skapats för implementeringen av konventionen i Sverige och konventionens olika delar vad gäller just det immateriella kulturarvet.

[119] Kvale & Brinkmann (2014). s. 238–241

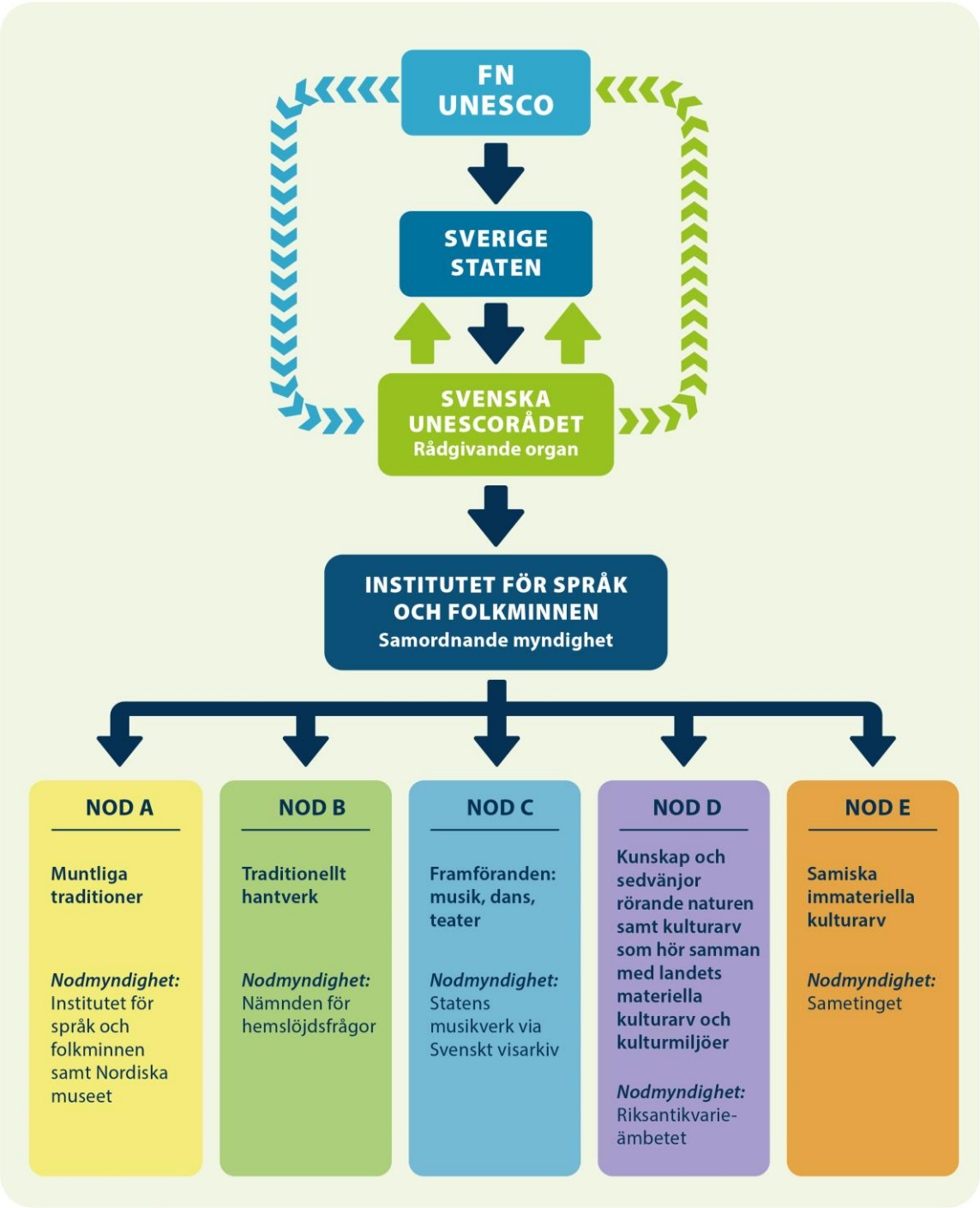
FN
UNESCO
SVERIGE
STATEN
SVENSKA
UNESCORÅDET
Rådgivande organ
INSTITUTET FÖR SPRÅK
OCH FOLKMINNEN
Samordnande myndighet
NOD A
Muntliga traditioner
Nodmyndighet:
Institutet för språk och folkminnen samt Nordiska museet
NOD B
Traditionellt hantverk
Nodmyndighet:
Nämnden för hemslöjdsfrågor
NOD C
Framföranden: musik, dans, teater
Nodmyndighet:
Statens musikverk via Svenskt visarkiv
NOD D
Kunskap och sedvänjor rörande naturen samt kulturarv som hör samman med landets materiella kulturarv och kulturmiljöer
Nodmyndighet:
Riksantikvarie-ämbetet
NOD E
Samiska immateriella kulturarv
Nodmyndighet:
Sametinget

Figur 3

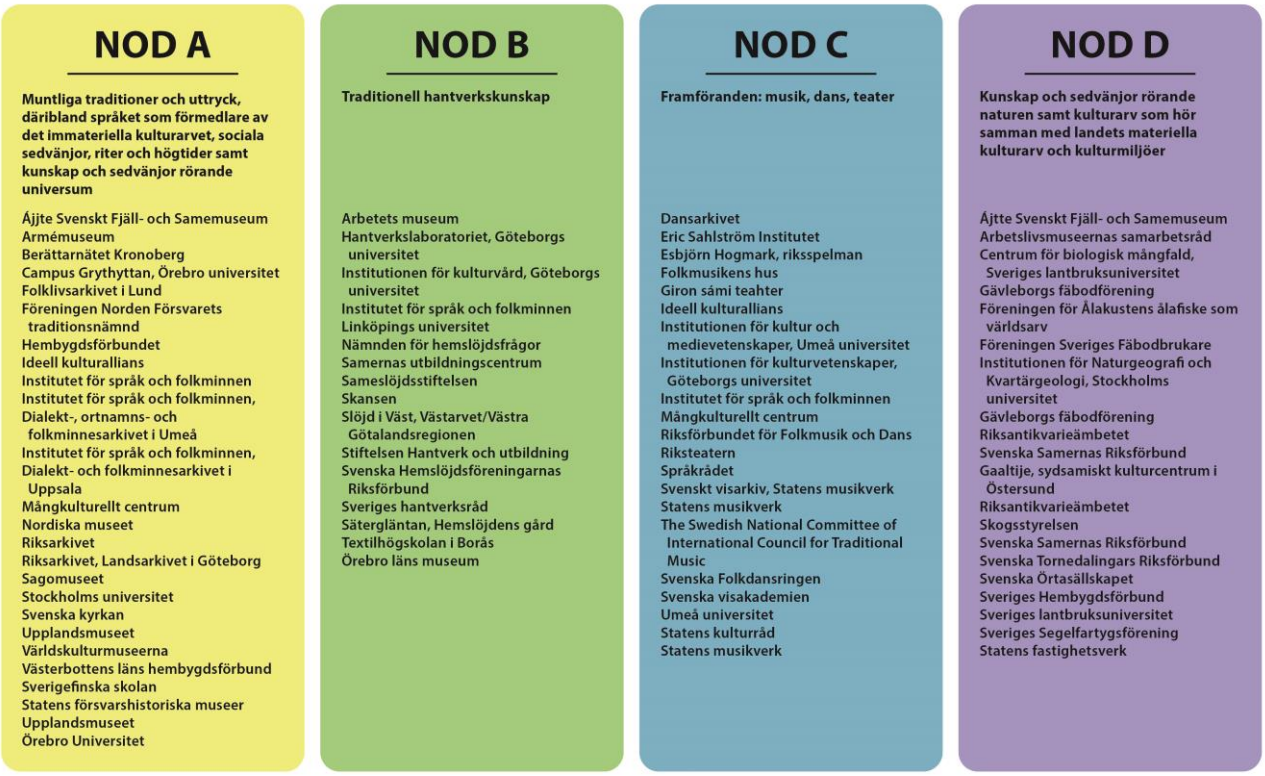

Figur 4

Urvalsprocessen bygger framför allt på ett *strategiskt urval*, vilket innebär att jag sökt personer med vissa specifika erfarenheter utifrån de undersökningsfrågor som ställts. Syftet har varit att hitta rätt personer med rätt kunskap.[120] Dessa intervjupersoner har valts därför att de har särskilda kunskaper om en miljö eller en social praktik, och har därmed fått ställning som experter.[121] Därtill har val av informanter delvis skett utifrån ett *snöbollsurval*, det vill säga att jag använt mig av personer jag redan varit i kontakt med. Eller med andra ord, en informant pekar vidare på nästa informant som pekar vidare på nästa informant och så vidare.[122] Fördelen med denna metod är att den är effektiv. Nackdelen är, som Alvehus påpekar, att det ökar risken för att »fastna» i ett visst nätverk av människor som redan känner varandra och därmed, sannolikt, har en samsyn kring saker och ting.[123] Några av intervjupersonerna har jag därför valt att kontakta oberoende tidigare intervjuer, men som jag visste utifrån Institutet för språk och folkminnens rapporter kring konventionsarbetet hade deltagit i arbetet. Samtliga av informanterna har varit positivt inställda till undersökningen. Att det saknas tidigare forskning inom området har sannolikt bidragit till deras intresse.

[120] Alvehus (2023). s. 97
[121] Kvale & Brinkmann (2014). s. 129
[122] Esaisson (2024). s. 344
[123] Alvehus (2023). s. 98

En mer utförlig presentation av studiens aktörer och deras organisationer finns i bilaga 3.

5.2.4 Etiska överväganden

Kvale och Brinkmann menar att intervjuforskning genomsyras av etiska frågor. En kunskap som produceras av sådan forskning är beroende av den sociala relationen mellan intervjuare och intervjuperson, som bygger på intervjuarens förmåga att skapa en miljö där intervjupersonen känner sig fri och säker nog för att prata om privata händelser som kommer att registreras för senare offentligt bruk. Detta kräver en fin balansgång mellan intervjuarens intresse av att komma åt värdefull kunskap och etisk respekt för intervjupersonens integritet.[124]

Det grundläggande individsskyddskravet kan konkretiseras i fyra allmänna huvudkrav: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet, enligt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Vetenskapsrådet framhåller nödvändigheten i att humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning förhåller sig till dessa krav då det rör sig om kvalitativa intervjuer.[125] Eftersom studiens empiriska material innehåller informanters olika erfarenheter, perspektiv och åsikter kring uppsatsens ämne, är det vitalt att jag som forskare redovisar detta på ett hederligt och korrekt sätt. Transparens utgör därför en viktig del av tillvägagångssättet. Det innebär att ärlighet är en forskaretisk rekommendation.[126]

Informationskravet och *samtyckeskravet,* eller med andra ord *det informerade samtyckeskravet,* kan sägas vara uppfyllt då jag både inför och vid själva intervjun informerat intervjupersonerna om det allmänna syftet med undersökningen, om hur den är upplagd i stort och om vilka risker och fördelar som kan vara förenade med deltagande i forskningsprojektet, något Kvale och Brinkmann framhåller som centralt för att understryka att respondenterna deltar frivilligt och har rätt att dra sig ur när som helst.[127] Samtyckeskravet har också beaktats i förhållande till avvägning mellan anonymitet eller publicering av namn. Trots att intervjumaterialet inte rör informanternas privata liv utan snarare deras professionella liv och/eller engagemang som utövare i ideella organisationer och lokalsamhällen, samt att datainsamlingen innehåller intressant information för framtida forskning, bör de risker

[124] Kvale & Brinkmann (2014). s. 33
[125] Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning*, s. 6 (Hämtat från https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf 2024-07-06) och Vetenskapsrådet (2024). *God forskningssed*, s. 7–20 (Hämtat från file:///C:/Users/Acer/Downloads/God%20forskningssed%20VR%202024.pdf 2024-07-06)
[126] Vetenskapsrådet (2024). s. 16
[127] Kvale & Brinkmann (2014). s. 107

publicering av namn medför vägas in. Av det skälet har jag valt att anonymisera informanternas identitet.

Konfidentialitetskravet kan sägas vara uppfyllt då den överenskommelse som intervjupersonerna ingått i med mig som forskare tydligt redogjort för vad och hur de data som intervjuerna genererat skall användas. Detta krav berör således frågor kring sekretess, tystnadsplikt, anonymitet och integritet. Frågan gäller alltså vilken information som skall vara tillgänglig för vem. Kvale och Brinkmann understryker att i en kvalitativ intervjuundersökning, där deltagarnas uttalanden i en enskild intervju kan förekomma i offentliga rapporter, måste man se till att skydda intervjupersonernas privata integritet. Författarna påpekar samtidigt att det kan råda en konflikt mellan det etiska kravet på konfidentialitet och grundläggande principer för vetenskaplig forskning.[128] När så sker och en avvägning måste göras skriver Vetenskapsrådet att: »det inte [är] rimligt att en obetydlig skada får hindra viktig forskning.»[129]

Nyttjandekravet kan sägas vara uppfyllt då de uppgifter jag samlat in om de enskilda intervjupersonerna endast används som empiri i denna studie. Detta har avgörande betydelse då nyttjandekravet innebär att den information som samlats in endast får användas för forskningsändamålet, vilket Bryman framhåller och samtidigt påpekar att dessa fyra krav ofta överlappar varandra.[130]

5.2.5 Metoddiskussion

Inom samhällsvetenskapen diskuteras vanligen kunskapsproduktionens tillförlitlighet, styrka och överföringsbarhet i förhållande till begreppen objektivitet, reliabilitet, validitet och generalisering.[131] Flera kvalitativa forskare ställer sig emellertid kritiska till dessa begrepp då de tillämpas inom kvantitativ forskning och föreslår istället att kvalitativ forskning ska bedömas utifrån andra kriterier såsom trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och konfirmera.[132] Dock kan en mellanväg tillämpas; genom assimilering av begreppen reliabilitet och validitet läggs mindre vikt på frågor som rör mätning.[133] På så sätt kan begreppen objektivitet, reliabilitet, validitet och generalisering tillämpas för kvalitativ forskning, vilket jag också har valt.

---

[128] Kvale & Brinkmann (2014). s. 109
[129] Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed,* s. 13 (Hämtat från file:///C:/Users/Acer/Desktop/EVA/MASTERUPPSATS%20MR/2017%20Vetenskapsr%C3%A5det%20God%20forskningssed.pdf 2024-07-06)
[130] Bryman (2018). s. 171–172
[131] Kvale & Brinkmann (2014). s. 291
[132] Bryson (2018). s. 467
[133] Bryson (2018). s. 465

Objektivitet kan i sammanhanget tillämpas i förståelsen *frihet från bias*, vilket innebär att kunskapen systematiskt har kontrollerats och verifierats, och därmed inte är snedvriden.[134] Denna utgångspunkt ökar möjligheten att uppmärksamma de situationer där forskare eller informanter subjektivt påverkar datainsamlingen. De facto att intervjupersonerna själva fått granska och godkänna det empiriska materialet kan sägas ha bidragit till att säkerställa objektiviteten. Vidare har jag själv tillämpat *reflexiv objektivitet* genom att reflektera och försöka få insikt i hur jag själv påverkat min forskning genom förståelse för mina fördomars och subjektivitetens bidrag till kunskapsproduktionen.[135]

Om studien kan genomföras på samma sätt av en annan forskare och påvisa samma resultat är studien tillförlitlig och har hög *reliabilitet*.[136] Då detta rör sig om kvalitativa forskningsintervjuer är det inte sannolikt att en annan forskare skulle kunna få samma resultat. Inte minst för att informanterna vid en ny tidpunkt skulle ha nya erfarenheter inom uppsatsens område som skulle påverka utfallet. Däremot har åtgärder vidtagits för att informanterna har fått rätt förutsättningar vid datainsamlingen.

Om en studie kan användas för att dra slutsatser om andra liknande fall har den hög trovärdighet och *generaliserbarhet*. Inom kvalitativ forskning behandlas generalisering ofta i förhållande till fallstudier, här kvalitativa forskningsintervjuer.[137] Eftersom ambitionen med en studie är att kunna generalisera ett fenomen kan empirisk respektive teoretisk generalisering tillämpas, menar Alvehus. En empirisk generalisering handlar om att forskaren utifrån ett begränsat antal studerade instanser – det kan vara en uppsättning intervjuer eller fallstudier – fäller utsagor som är giltiga för samtliga förekommande instanser av samma kategori.[138] Utifrån detta resonemang samt att valet av intervjupersoner har varit representativt för det specifika forskningsområdet, kan studien sägas tillämpa empirisk generalisering.

[134] Kvale & Brinkmann (2014). s. 291–292
[135] Kvale & Brinkmann (2014). s. 292
[136] Kvale & Brinkmann (2014). s. 296–297
[137] Kvale & Brinkmann (2014). s. 310–311
[138] Alvehus (2023). s. 163

6. ANALYS- OCH RESULTATREDOVISNING

I detta avsnitt redovisas studiens analys och resultat. Med inspiration av kritisk diskursanalys är kapitlet strukturerat utifrån Faircloughs tredimensionella modell som består av nivåerna text, diskursiv praktik och social praktik. Dessa tre nivåer korrelerar med studiens tre forskningsfrågor och syftar till att sammanföra datainsamlingens resultat på mikro-, meso- och makronivå. I analysen tillämpas Castells identitetsteori och rättighetsbaserat arbetssätt. Avslutningsvis analyseras det empiriska materialet utifrån Lundquists implementeringsteori. Rättighetsperspektivet går som en röd tråd genom hela analysen.

6.1 AKTÖRERNAS PERSPEKTIV

Detta delkapitel utgår från nivån text och diskuterar studiens forskningsfråga 1: Vilka argument angående konventionsarbetet har framförts av de olika aktörerna?

Studiens aktörer är sju till antalet och representerar samtliga delar av den arbetsmodell som tillämpats i Sverige sedan 2011 för att implementera Unescos konvention 2003: en samordnande myndighet och fyra expertnoder, numera fem. Aktörernas organisationer är: Institutet för språk och folkminnen, Eric Sahlström Institutet, Sagobygden och Berättarnätet Kronoberg, Sametinget, Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund och Svenska Tornedalingars Riksförbund samt Svenska Unescorådet. Samtliga av aktörerna har en direkt koppling till det nationella konventionsarbetet via sina professioner som biträdande generalsekreterare, verksamhetsledare (2 stycken), verksamhetschef, senior advisor, avdelningschef och verksamhetsansvarig. De som representerar civilsamhället har, utöver lång erfarenhet av att vara utövare och/eller traditionsbärare inom sina respektive traditioner såsom muntliga traditioner, språk, sedvänjor, traditionellt hantverk, folkmusik, folkdans, folksång, riter, högtider etc, erfarenhet av och insyn i det nationella konventionsarbetet och dess utveckling över tid.

Resultatet visar att samtliga respondenter (aktörer) som företräder utövare, ideella organisationer och lokalsamhällen vittnar om ett stort engagemang, förankring och stolthet över sina traditioner, seder och bruk samt en önskan om att deras traditioner och kunskapen om dem får ökad spridning i Sverige. Samtliga utövare och traditionsbärare vittnar om en

stark identitet kopplat till deras verksamheter och kulturella uttryck. Här följer några exempel:

> *Sedan kom Eric Sahlström och han var ju jättepopulär. Sedan kom Åsa Jinder, och ja, ett antal nyckelfigurer på 1990-talet. /…/ Han [Nordman] var med i Melodifestivalen 2013 i ett bidrag och spelade nyckelharpa. Efter det fick jag på min kulturskola en massa nya elever.*[139]

> *Då måste man ha de här, tänker jag, de här … lite stjärnorna att se upp till. Precis som jag kan bli musiker eller fotbollsspelare så kan jag också bli slöjdare.*[140]

Respondenterna har med andra ord ett stort engagemang i sina respektive immateriella kulturarv och kulturarvsfrågor.

Samtliga respondenter (aktörer) har en i grunden positiv syn på CSICH och tycker att den har potential att stärka och utveckla det immateriella kulturarvet i Sverige, med reservation från några av respondenterna gällande dess uttolkning, utförande och organisation av arbetet med implementeringen. De utövare och traditionsbärare som har lång erfarenhet av att arbeta med implementeringen av CSICH vittnar dock om att det generellt saknas kunskap om konventionen och numera engagemang för konventionsarbetet i Sverige. Detta är ett tema som jag ska återkomma till och diskutera mer. En av respondenterna med lång erfarenhet kommenterar det så här:

> *… vad gäller föreningar i stort i Sverige är kunskapen kring konventionen och ackreditering otroligt liten. Den är minimal.*[141]

En annan respondent som representerar en myndighet säger:

> *Sedan finns det ju en stor okunskap om folkrätt, mänskliga rättigheter, om kulturkonventioner i stort, dels hos kanske vissa som arbetar med frågorna, men framför allt hos en allmänhet.*[142]

En tredje respondent som representerar traditionsbärare och utövare, och som var med från början säger:

> *Jag kommer ihåg när vi satt i det där arbetet och när det var förberedelse så var det en entusiasm, det kommer jag ihåg … Så den entusiasmen har kanske falnat lite grann för det var bevisligen ganska betungande … det var inte så himla enkelt.*[143]

---

[139] Intervju med intervjuperson nr 5 (2023-09-19)
[140] Intervju med intervjuperson nr 6 (2023-09-21)
[141] Intervju med intervjuperson nr 2 (2023-09-05 och 2023-09-14)
[142] Intervju med intervjuperson nr 4 (2023-09-13)
[143] Intervju med intervjuperson nr 7 (2023-10-04)

Dessa citat visar att det finns svårigheter i att implementera konventionen som bland annat grundar sig i bristande kunskap.

6.1.1. Språkbarriärer, identitet och rättigheter

Resultatet visar att majoriteten av intervjupersonerna själva upplever att begreppet 'immateriellt kulturarv' är svårt att förstå och förklara, samt att diskussionerna om konventionen ofta är för krångliga, teoretiska och byråkratiska, vilket skapar ett avstånd mellan parterna och bidrar till att utestänga de som inte förstår. Det kan också orsaka förvirring. Språkliga barriärer blir på så sätt ett hinder för samarbete och riskerar att bidra till att utövare och traditionsbärare alieneras från sina egna traditioner när de placeras i en ny kontext som de inte har makt över. Det kanske tydligaste exemplet på språkbarriärer är begreppsutvecklingen från 'folklore' och 'folkminnen' till 'immateriellt kulturarv', vilket kan tolkas som en distansering från just folket och det folkliga. Något Kuutma beskriver i sin kartläggning av begreppsförändringen som ägde rum på 1990-talet där 'folklore' ansågs arkaiskt, primitivt och ålderdomligt. Det fanns också olyckliga associationer till totalitära ideologier som nazismen och fascismen som man inom Unesco ville undvika.[144] Noteras kan att ingen av de intervjuade personerna har berört begreppsutvecklingen från de tidigare benämningarna 'folklore' och 'folkminne' till 'immateriella kulturarv'. Dessa språkliga barriärer kan dels tolkas som ett uttryck för okunskap kring MR, kulturella rättigheter och CSICH generellt, något flera av intervjupersonerna påpekar, dels som en strategi för staten och myndigheter att bibehålla tolkningsföreträdet. Därtill kan det ses som ett uttryck för problematiken med begreppsutvecklingen från 'folklore' som praktiseras på lokal nivå till global kulturpolitik i skepnaden av 'immateriellt kulturarv', något Hafstein, Kuutma och Kapchan belyser.[145] Vilket något förenklat kan förklaras som att det förstnämnda praktiseras bottom-up och skapar mening för utövarna och traditionsbärarna själva i deras lokalsamhällen medan det sistnämnda implementeras top-down. Det bidrar till att underminera rättighetsperspektivet samt undergräver möjligheten för konventionsarbetet att vara den mötesplats det skulle kunna vara. Andra skäl till svagt intresse för konventionen kan härledas till ett annat fokus:

> *Men i en ideell organisation som bygger på medlemsaktiviteter och medlemmar som engagerar sig för att man tycker det är roligt så är det lite svårare att prata om rättigheter.*[146]

[144] Kuutma (2016). s. 41 och 45
[145] Hafstein (2018). s. 162–168; Kuutma (2016). s. 41 och 45; Kapchan (2016). s. 11
[146] Intervju med intervjuperson nr 6 (2023-09-21)

Detta vittnar om att det finns kreativitet och skaparglädje samt belyser vikten av att få vara del av en social gemenskap och inte minst, att det ses som en självklarhet. Liknande hållning förmedlar även de övriga utövarna och traditionsbärarna. Vilket dels bekräftar Wallman Lundåsen och Trädgårdhs tes om Sverige som ett högtillitssamhälle där det medborgerliga engagemanget är utbrett och stabilt, något som uttrycks i att ca 50 % av den vuxna befolkningen utför olika typer av frivilliga insatser, dels tyder på att Sverige är en demokratisk rättsstat.[147] Ur ett annat perspektiv kan det tolkas som att det rör sig om grupper ur civilsamhället som bär *legitimerande identiteter*, enligt Castells teorier, det vill säga ideella organisationer som stöds av regeringen och som »reproducerar den identitet som rationaliserar den strukturella dominansens källor.»[148] Vilket sannolikt också hänger samman med en traditionellt positiv syn på svenska staten,[149] och som i förlängningen troligtvis bidrar till okunskapen kring mänskliga rättigheter i Sverige.

De, av studiens informanter, som urskiljer sig är representanterna för urfolk och nationella minoriteter som tydligt relaterar till ett rättighetsperspektiv. De använder sig aktivt av internationella MR-instrument för att hävda sina rättigheter i förhållande till staten. De gör anspråk på autonomi och självbestämmande och visar på en medvetenhet om att släppa ifrån sig sina immateriella kulturarv också kan innebära negativa konsekvenser för dem själva. Vilket kan ses som ett tydligt exempel på *motståndsidentiteter*, enligt Castells, som skapas av aktörer som blivit nedvärderade och stigmatiserade av maktens logik och därför bygger ett motstånd för att överleva.[150] Det belyser också konstruktionen av identiteter utifrån Taylors resonemang; att våra identiteter är beroende av vem som har tolkningsföreträde.[151] Och tvärtom, utifrån statens perspektiv refererar det till Donders samt Borelli och Lenzeninis diskussion om att stater generellt sett är rädda för att främja kulturella rättigheter då det kan leda till identitetsrelaterade spänningar och instabilitet i samhället eftersom det kan bidra till att stärka separatistiska strömningar i form av minoriteter som gör anspråk på autonomi och land.[152] Det innebär att de olika aktörerna i olika grad förhåller sig till den internationella MR-diskursen och specifikt CSICH samt att diskussionen präglas av andra perspektiv än mänskliga rättigheter. Språkliga barriärer bidrar till att upprätthålla ett ojämlikt maktförhållande mellan staten och civilsamhället. Det finns således ett samband mellan språk, identitet och rättigheter.

---

[147] Ett fungerande civilsamhälle är i behov av en demokratisk rättsstat. Se Wallman Lundåsen & Trädgårdh (2015). s. 2
[148] Castells (1998). s. 22
[149] Barrling (2024). s. 71
[150] Castells (1998). s. 22
[151] Taylor (1999). s. 37–74
[152] Donders (2008). s. 318–319; Borelli & Lenzenini (2012). s. IX–X

Vidare påpekar flera av intervjupersonerna att det inte finns något större engagemang för det immateriella kulturarvet i Sverige. Att man mest talar om materiellt kulturarv och världsarvskonventionen tyder på att den västerländska synen på kultur och kulturarv som materiell fortfarande är förhärskande, vilket bekräftar Smiths teori om den hegemoniska kulturarvsdiskursens dominans samt att denna kritik fortfarande har relevans.[153] Den mer holistiska tolkningen av kultur och kulturarv som beslutades om under Unescos världskonferens Mondiacult 1982 har således inte fått genomslag i Sverige, utan den traditionella ordningen där teori är överordnat praktik fortsätter att verka, vilket följande citat belyser:

> *Det är på något sätt inte riktigt fint att göra saker med händerna.*[154]

6.1.2 Nodarbetet och förteckningen

Flera respondenter pekar på allvarliga brister i nodarbetet. Det främsta skälet härtill, som de olika aktörerna anger, är att uppdraget inte kommer med några resurser (pengar). Det innebär att konventionsarbetet konkurrerar med respektive organisations kärnverksamhet. De enda som fått extra resurser för uppdraget är den samordnande myndigheten, Institutet för språk och folkminnen. Det kan dels tolkas som att det saknas politisk vilja att i praktiken åstadkomma förändring och utveckling vad gäller det immateriella kulturarvet i Sverige, dels som en normerande strategi för att värdera det ideella arbetet och personliga engagemanget inom civilsamhället. Andra problem som lyfts fram med nodarbetet är att:

> *Det talas ingenting om minoriteter på nodmyndigheternas samrådsmöten.*[155]

Vilket indikerar att dessa frågor inte prioriteras inom konventionsarbetet av staten och myndigheterna, något som bör belysas ur ett kritiskt maktperspektiv. Tilläggas bör att dessa frågor behandlas inom ramen för minoritetskonventionen som bidragit till en diskursförändring av den svenska minoritetspolitiken, från att vara lågt prioriterade till att bli de mest omhuldade.[156]

Resultatet visar att förteckningen för närvarande är skev och inte återspeglar det immateriella kulturarvet i Sverige. Många element saknas på förteckningen. Samtliga utövare, ideella organisationer och lokalsamhällen vill gärna dela med sig av sina

[153] Smith (2006). s. 1–6 och 29
[154] Intervju med intervjuperson nr 6 (2023-09-21)
[155] Intervju med intervjuperson nr 3 (2023-09-06)
[156] Johansson (2008). s. 248

traditioner, med reservation för vilka konsekvenser det kan medföra för dem själva samt ifrågasättande av listning per se:

> *Varför skall det upp på en lista? Att den här listningen blir, inom konventionen, det är det som syns, men egentligen är ju det viktiga att själva utövandet sker, tänker jag.*[157]

Detta citat belyser utövarnas kritik mot hierarkisering av traditioner.

6.1.3 Statusjakten och åldrande

En av informanterna lyfter frågan om statusjakten på följande sätt:

> *I Sverige har man på politisk nivå tagit beslut om att vara restriktiva med nomineringar. I förarbetet med konventionen fanns diskussioner om listor och tillämpningen av listor. Det fanns en hög medvetenhet om att listor kan bidra till hierarkisering och politisk statusjakt. Det handlar om att vara lite sunt skeptisk till listor.*[158]

Statusjakten i det här sammanhanget refererar således till en internationell politisk nivå mellan medlemsländerna (statparterna) i relation till Unescos internationella listor och register. Ett förhållningssätt som återfinns i kulturarvspropositionen 2017 där regeringen betonar att »värdehierarkier som graderar betydelsen av olika immateriella kulturarv bör undvikas.»[159] Denna studie visar emellertid att statusjakten även förekommer på lokal nivå, bland enskilda individer, utövare, ideella organisationer och lokalsamhällen. Det bekräftar också Karlssons tes om att när kulturarv selekteras fram utifrån ett ideologiskt perspektiv ges det också en politisk maktdimension.[160] Här följer några exempel på informanternas medvetenhet om Unescos betydelse för deras sociala anseende:

> *Allt med den här Unesco-nomineringen, allt lyfts upp på en högre nivå. Det pratas på fler ställen. Det syns mer på olika sätt. /…/Möjligheten att … vår värld blir kanske lite mer belyst framöver och att det kommer att synas mer.*[161]

Ett annat exempel är:

> *Vi har fått många fler kontakter ute i världen. Folk vet vem vi är. Allt jobb som man gjort innan, där man har stretat, slagit huvudet i väggen tusen gånger, plötsligt öppnas dörrar och man säger: »Åh det var ju fantastiskt! Är det det ni gör?» Så det har ju öppnat upp dörrar*

[157] Intervju med intervjuperson nr 6 (2023-09-21)
[158] Intervju med intervjuperson nr 1 (2023-06-27)
[159] Prop. 2016/17:116: 85
[160] Karlsson (2019). s. 138
[161] Intervju med intervjuperson nr 5 (2023-09-19)

politiskt för oss så att kommunerna, regionerna och staten ser att det vi gör är ett viktigt arbete.[162]

I jakten på ökad status blir Unescos listor och register en attraktiv trofé, en statusmarkör, för organisationer inom civilsamhället att erhålla ökad synlighet, erkännande och upprättelse. Med Unescos utnämningar följer prestige och respekt som kvalificerar organisationerna i fråga att söka fler bidrag och därmed få tillgång till ökade resurser. Vilket kan tolkas som en anpassning till ett kapitalistiskt konsumtionssamhälle där kommersialisering har avgörande betydelse, men riskerar att reducera traditionerna till tävling och konkurrens istället för att vara levande traditioner, något både Hafstein, Kapchan, Coombe och Weiss varnar för.[163] Kapchan förtydligar detta ställningstagande med att påtala att konsekvensen av att göra immateriella kulturarv till mästerverk innebär att de reduceras till underhållning mot betalning i stället för att vara levande traditioner, vilket på sikt påverkar etik och moral.[164] Återhållsamhet med nominering och en sund skepsis till listning har därför relevans, precis som en av informanterna, en representant för en myndighet, påpekar.[165]

Det finns ett samband mellan status och åldrande. Åldrande medlemmar och utövare förefaller vara en orsak till oro för att traditioner ska dö ut. Flera informanter påtalar behovet av föryngring och värnandet om kunskapsöverföring mellan generationer. Äldre medlemmars kunskaper och erfarenheter har avgörande betydelse för flera ideella föreningar. Problemet härleds till att förutsättningarna för civilsamhällets ideella arbete har förändrats över tid:

Människor idag jobbar inte ideellt på samma sätt som man gjorde för kanske 20–30 år sedan. Alltså när vi tittar på våra medlemmar så är största delen ju de som var med från början och de är ju nu 80+ många av dem. De orkar inte bära stolar längre, men de har burit otroligt många stolar. De nya medlemmarna som kommer in nu är typiskt ca i slutet på 30 upp till 50-årsåldern kanske. De vill inte bära några stolar. Det är inte därför de är med. De är medlemmar för att de vill stötta vårt arbete. De är medlemmar för att de vill gå på festivalen eller komma gratis in på museet. Det är därför de är medlemmar – inte för att de vill ställa upp och göra någonting. Så är det överallt när man tittar.[166]

[162] Intervju med intervjuperson nr 2 (2023-09-05 och 2023-09-14)
[163] Hafstein (2018). s. 162–168; Kapchan (2014). s. 11 och Coombe & Weiss (2015). s. 43–62
[164] Kapchan (2014). s. 11
[165] Intervju med intervjuperson nr 1 (2023-06-27)
[166] Intervju med intervjuperson nr 2 (2023-09-05 och 2023-09-14)

Vilket kan kopplas till Lilja och Åbergs forskning som visar att civilsamhället globaliserats på senare år, en utveckling som karaktäriseras av tilltagande individualisering, fragmentisering och homogenisering samt en orientering mot kortsiktighet och osäkerhet som i förlängningen tenderar att undergräva solidaritet och samhörighet.[167] Det visar alltså att det finns fog för Unescos varningar för globaliseringens negativa aspekter, något Aikawa argumenterar för.[168] Att de ideella organisationerna inom immateriellt kulturarv i Sverige varit marginaliserade och haft låg status under lång tid har sannolikt också påverkat den bristande föryngringsprocessen inom verksamheterna.

6.1.4 Rättighetsbärare och skyldighetsbärare

Ur ett människorättsbaserat perspektiv är begreppsparen *rättighetsbärare* respektive *skyldighetsbärare* mer användbara än Castells *legitimerande identiteter* respektive *motståndsidentiteter*, därför att de synliggör rådande maktförhållande mellan staten och civilsamhället, inklusive representanter från både minoriteter och majoritetssamhället. Alla människor som befinner sig i ett land har rätt att få sina mänskliga rättigheter uppfyllda. Här utgörs *rättighetsbärarna* av utövarna, traditionsbärarna, de ideella organisationerna och lokalsamhällena på gräsrotsnivå. *Skyldighetsbärarna* är staten (inklusive regioner och kommuner) det vill säga all offentlig verksamhet som har ansvar att respektera, skydda och främja rättigheterna.[169]

6.1.5 Sammanfattande diskussion

De diskursmönster som kan utläsas på nivån *text* är att det på gräsrotsnivå finns ett engagemang i de egna traditionerna medan uppdraget att implementera konventionen inte nått ut till alla berörda aktörer inom civilsamhället samt att det saknas kunskap om CSICH, vilket överensstämmer med identitetsdiskursen. Minoritetsdiskursen överlappar rättighetsdiskursen. De representanter från civilsamhället som är aktiva i konventionsarbetet uppmärksammar språkbarriärer, avsaknad av kontinuitet samt brister i uppsökande arbete, vilket bidrar till otillräcklig representation från ideella organisationer inom civilsamhället med påföljd att de aktiva i nuläget saknar en gemensam mötesplats och ett reellt

[167] Lilja & Åberg (2012). s. 52–59
[168] Aikawa (2004). s. 137–145
[169] United Nations, UNSDG, United Nations Sustainable Development Group (2003). *The Human Rights Based Approach to Development Cooperation Towards a Common Understanding Among UN Agencies* (Hämtat från https://unsdg.un.org/sites/default/files/6959-The_Human_Rights_Based_Approach_to_Development_Cooperation_Towards_a_Common_Understanding_among_UN.pdf 2025-03-25) och MR-webben (2016). ”Rättighetsbaserade metoder” (Hämtat från https://www.mr-webben.se/rattighetsbaserade-metoder/det-rattighetsbaserade-arbetssattet/ 2025-03-25)

medinflytande över processen. Här framträder en konfliktlinje mellan identitetsdiskursen och den institutionella kulturarvsdiskursen.

6.2 KONVENTIONSARBETETS INVERKAN

Detta delkapitel utgår från nivån diskursiv praktik och diskuterar studiens forskningsfråga 2: Vilka effekter anser de olika aktörerna, företrädarna för konventionsarbetet, att konventionen fått för utövarna, ideella organisationer och lokalsamhällen i Sverige? Vilka diskurser kan urskiljas? Finns det målkonflikter?

Utövarna och traditionsbärarnas hållning kring hur de själva upplever att konventionsarbetet påverkat dem och deras utövande kan sammanfattas med följande citat från en av informanterna:

> *Det har väl framför allt påverkat hur vi pratar om det. Inte så mycket i själva utövandet för det, upplever jag, är så förankrat och starkt inom organisationen i sig.*[170]

Sammantaget visar resultatet att utövarna, de ideella organisationerna och lokalsamhällena genom CSICH erhållit ökad synlighet, erkännande och upprättelse från att tidigare ha varit marginaliserade som grupper och kulturellt uttryck. Kunskapen om de mänskliga rättigheterna är emellertid bristfällig i Sverige, både hos enskilda människor och hos dem som ska garantera rättigheterna. Det påverkar konventionsarbetets möjligheter att uppnå sina mål. Det internationella MR-ramverket strukturerar diskussionen på ett övergripande plan, men påverkas också av lokala förhållanden. Vilket innebär att parterna har olika utgångspunkter för vad de uppfattar som relevant för att trygga det immateriella kulturarvet i Sverige.

6.2.1 Värdehierarkier

I kulturarvspropositionen 2017 framgår att regeringsuppdraget uttryckligen säger att värdehierarkier bör undvikas, att Sverige inte bör prioritera nomineringar till de internationella listorna, men däremot till registret över goda metoder. Konventionsarbetet ses som en del av Sveriges internationella arbete då internationaliseringen och globaliseringen tydligt inverkat på det svenska samhället och kulturarvsarbetet i Sverige under de senaste decennierna,[171] en formulering som också är en upprepning från CSICH. Vilket visar att de olika MR-instrumenten och de nationella, politiska instrumenten kan ses

[170] Intervju med intervjuperson nr 6 (2023-09-21)
[171] Prop. 2016/17:116: 80

som en del av en *repetitiv produktionskedja*. Genom att sätta en ny agenda kring ett område som tidigare varit marginaliserat har CSICH bidragit till ett *kreativt inslag* i denna diskursskapande produktionskedja.[172]

Genom Unescos utnämningar får kulturarv stort internationellt genomslag och ger kulturarv en kvalitetsstämpel och historicitetsstämpel som genererar både status och signifikant betydelse.[173] Det kan ha avgörande betydelse på lokal nivå, vilket Berättarnätet Kronoberg och Sagobygden liksom Nyckelharpans nätverk[174] är exempel på som element på Unescos register för goda metoder. Det bör också ses i ljuset av att CSICH är en förhållandevis ung konvention och att dessa traditioner under lång tid varit nedprioriterade på nationell nivå, men nu fått ny status genom internationell rätt.

6.2.2 Urfolket samernas särställning

Resultatet visar att urfolk och nationella minoriteters kulturella rättigheter har prioriterats upp från att ha varit marginaliserade i Sverige. Avgörande för diskursändringen i svensk minoritetspolitik är dock inte CSICH utan snarare Europarådets ramkonvention om skydd av nationella minoriteter och stadgan om landsdels- och minoritetsspråk som Sverige ratificerade år 2000 samt urfolksrätten som genomgått en omfattande utveckling inom internationell rätt under de senaste fem decennierna. Sverige har emellertid inte ratificerat, ILO C169 (1989), men däremot förbundit sig att följa UNDRIP (2007).[175] Vidare har CSICH bidragit till att stärka urfolket samernas immateriella kulturarv genom att utnämna Sametinget till en egen nodmyndighet 2020 inom ramen för det nationella konventionsarbetet. En av informanterna som representerar urfolket samerna säger:

> *I och med att regeringsuppdraget till Isof [Institutet för språk och folkminnen] stod redan 2011, när Sverige ratificerade konventionen, att Isof skulle samverka med Sametinget när det gällde samiska immateriella kulturarvet. /…/ Vi har ju kämpat ganska länge för att få ett uppdrag i konventionen. Vi har haft konventionen sedan 2011. Vi fick uppdrag 2020. Så det har tagit lång tid för oss att bara komma med på banan.*[176]

Detta har dock skett utan demokratisk förankring bland övriga deltagare i konventionsarbetet. En av intervjupersonerna som representerar utövare säger uttryckligen:

---

[172] Winther Jørgensen & Philips (2009). s. 67–87
[173] Kuutma (2016). s. 41 och 45
[174] Se bilaga 3 under rubriken Eric Sahlström Institutet
[175] Johansson (2008). s. 246–248
[176] Intervju med intervjuperson nr 3 (2023-09-06)

Med den här politiken har man skapat ett A-lag, ett B-lag och ett C-lag. A-lag där har du urfolk, B-lag är sverigefinnarna och tornedalingarna som har förvaltningsområden och så har du C-laget som är romer och judar. Det har sådana likvärdigheter. Nu är jag väldigt 'ful' i min diskussion, men det här är en snackis mellan minoriteter. Så har det blivit.[177]

Samma person förtydligar sitt ställningstagande med orden:

Jag tycker att det är lite anmärkningsvärt att man väljer att osynliggöra det immateriella kulturarvet från de övriga minoriteterna. Jag har full förståelse för att det har en koppling till att det faktiskt finns en myndighet [Sametinget] och att samer är ett urfolk, men det är ju på bekostnad av någon annan.[178]

Vilket ligger i linje med den medborgarnationalistiska diskursen som hävdar att ett demokratiskt samhälle inte bör ge vissa grupper rättigheter som andra grupper inte får åtnjuta. Detta har relevans i förhållande till att de insatser och rättigheter som samerna tillerkänts i Sverige i första hand stammar ur deras status som nationell minoritet – inte som urfolk. Det har gett dem en särställning i förhållande till andra minoriteter.[179] Paradoxalt nog kan denna utnämning tolkas som att de nationella minoriteterna inordnas i en värdehierarki, precis det regeringen sa sig vilja undvika.

Vilket visar att identitetspolitiken kan bidra till ökade spänningar mellan olika minoriteter och mellan minoriteter och majoritetssamhället, något Zook lyfter fram.[180] Detta ställningstagande från regeringen bör också sättas i samband med Shaheed, Bennoune och Pineschis resonemang om kulturella rättigheter och kulturell identitet i förhållande till den allmänna kommentaren nr 21 till ICESCR.[181] Pineschi menar att åtnjutandet av kulturella rättigheter är en avgörande förutsättning för att individer och grupper ska kunna åtnjuta sina MP-rättigheter. Detta har betydelse i situationer som motsättningar, konflikt och krig där förstörandet av vissa gruppers kulturarv sker som en medveten handling, och i förlängningen kan orsaka kulturellt folkmord. Hon menar därför att respekten för kulturell mångfald är oumbärlig i upprätthållandet av internationell fred och säkerhet.[182]

6.2.3 Civilsamhällets underrepresentation

[177] Intervju med intervjuperson nr 7 (2023-10-04)
[178] Intervju med intervjuperson nr 7 (2023-10-04)
[179] Johansson (2008). s. 253–254
[180] Zook (2006). s. 95–122
[181] Shaheed (2017). s. 26; United Nations, OHCHR (2019-01-17). HRC, Bennoune, A/HRC/40/54, s. 1–25 och Pineschi (2012). s. 118–119 samt United Nations General Assembly (2009). ICESCR, *General Comment No. 21*, E/C.12/GC/21
[182] Pineschi (2012). s. 118–119

Resultatet pekar på brister i kommunikation, kontinuitet och uppsökande arbete i förhållande till målgruppen under den undersökta perioden 2011–2023. Utövare, ideella organisationer och lokalsamhällen är underrepresenterade i konventionsarbetet, mer specifikt i nodsystemet. Det gäller både NGO:s generellt, och i synnerhet ackrediterade NGO:s som har en rådgivande expertroll både inom Unesco och på internationell nivå. I Sverige finns för närvarande (2025) endast tre ackrediterade NGO:s och det är Berättarnätet Kronoberg och Sagobygden, Ålakustens kulturarvsförening och Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund. Tidigare var även Eric Sahlström Institutet en ackrediterad NGO, men förlorade sin ackreditering.[183] De antagna NGO:erna skall med jämna mellanrum återrapportera om sin verksamhet till Unesco för att behålla sin position som ackrediterad NGO.[184] Både ansökan och återrapportering innebär ett omfattande arbete. Något Meg Nömgård, tidigare verksamhetsledare vid Berättarnätet Kronoberg och Sagobygden, kan intyga:

> *I vårt fall har det krävts stor satsning av föreningen, ideellt arbete och egna ekonomiska insatser av enskilda medarbetare, och även på bekostnad av annan verksamhet. Den ekonomiska aspekten är en viktig del att ta in, och reflektera över. Det är många timmar som visar på rött i budgeten när man sammanställer det arbete som lagts ner. Ett exempel är arbetet med att ta fram nomineringsfilen för ansökan till GSP [Good Safeguarding Practices]. Det låg hundratals timmar bakom den, arvode till internationell experthjälp samt producering av en video.*[185]

Det pekar på en obalans vad gäller tillgången till resurser mellan staten och civilsamhället. En orsak härtill kan härledas till att CSICH implementeras top-down. Den arbetsmodell som tillämpas för konventionsarbetet kan i sig ses som ett uttryck för det.

Ytterligare en faktor som haft betydelse för konventionsarbetets utveckling och civilsamhällets underrepresentation är den första webbenkäten som gjordes 2009 för att kartlägga vilka aktörer som skulle beröras av konventionen, deras behov samt synpunkter och förväntningar på en nationell implementering av konventionen.[186] Den hade en låg svarsfrekvens på 15,56 %, vilket pekar på ett demokratiskt underskott. Trots webbenkätens låga svarsfrekvens låg den till grund för arbetsgruppens förslag kring utformningen av arbetsmodellen för konventionsarbetet. Vilket befäster behoven av normativa instrument,

---

[183] Nämnas bör att Eric Sahlström Institutet ämnar ansöka om att bli ackrediterad NGO igen. Se vidare intervju med intervjuperson nr 5 (2023-09-19)
[184] Levande kulturarv (2023-03-06). ”Ackreditering till rådgivare” (Hämtat från https://levandekulturarv.se/konventionen-i-sverige/ngoer/ackreditering-till-radgivare 2024-08-28)
[185] Nömgård (2021). s. 21
[186] Institutet för språk och folkminnen (2009). s. 6–8

som den allmänna kommentaren nr 21 till ICESCR, för att säkerställa att rätten till kulturarv för alla och envar infrias, något Shaheed diskuterar i sin FN-rapport från 2011, men också Bennoune i sin FN-rapport 2019.[187] Nömgård bekräftar denna bild av bristande representation av civilsamhället i konventionsarbetet i sin rapport från 2021:

> *Det är nu tio år sedan [2021] Sverige ratificerade konventionen, och det vore intressant att titta på om det nodsystem som Sverige byggt upp är effektivt för att få civilsamhället engagerade. Från vår sida sett har nodsystemet både sina för- och nackdelar. Det har definitivt hjälpt oss att komma in i konventionsarbetet, öppnat dörrar och lett till ett närmare samarbete med Isof [Institutet för språk och folkminnen] och övriga involverade myndigheter. Däremot känner vi att vi inte fått ett nätverk av andra NGO:er. /…/ Kontaktytan för NGO:er att mötas över gränserna är alltså begränsade inom systemet, liksom att möta akademin i dessa sammanhang.*[188]

Uppgifter som också bekräftas av studiens informanter. Bristande kontinuitet yttrar sig bland annat i att civilsamhällets representanter sällan eller aldrig blir kallade till nodmöten:

> *Hela nodarbetet är en jättebra idé, men den funkar inte. Så då blir det en konflikt. Vi vill jobba med det, men när grunden inte funkar står vi bara och stöter mot en vägg hela tiden för att vi kommer inte vidare. Vi måste få ett stöd. När vi vill göra något så ska ju de lyfta det. /…/ Sedan har det här gått ut i regleringsbrev till institutioner som skall vara ansvariga för varsin nod. Vad gör de med det? Ingenting.*[189]

Denna utsaga står delvis i kontrast till Institutet för språk och folkminnens beskrivning av civilsamhällets deltagande i sin årsrapport 2023:

> *Vi har sett ett ökat intresse för förteckningen inom civilsamhället, och många föreningar ser det som ett verktyg för att dokumentera sina kulturarv och komma i kontakt med fler utövare. Detta engagemang hos civilsamhället går helt i linje med förteckningens syfte att vara en ständigt växande kunskapskälla om immateriella kulturarv av och för alla i Sverige.*[190]

Vilket visar på en diskrepans mellan staten och civilsamhällets bild av rådande situation. Samordnande myndighet tillstår emellertid att målet inte är uppnått och att man ämnar vidta åtgärder – om än med låg ambitionsnivå:

---

[187] United Nations, OHCHR (2011). HRC, Shaheed, A/HRC/17/38, s. 1–24 och United Nations, OHCHR (2019-01-17). HRC, Bennoune A/HRC/40/53 s. 1–25
[188] Nömgård (2021). s. 12
[189] Intervju med intervjuperson nr 2 (2023-09-05 och 2023-09-14)
[190] Institutet för språk och folkminnen (2023). *Årsredovisning 2023,* s. 22 (Hämtat från https://www.isof.se/download/18.226ad87c18df2c19d472a864/1709796646387/%C3%85rsredovisning%202023%20Isof.pdf 2024-08-28)

Vi har även för avsikt att arbeta mer uppsökande för att nå grupper som ännu inte finns representerade inom konventionsarbetet.[191]

Ett resultat som överensstämmer med Bortolotto et als analys av byråkratiseringen inom Unesco, och vad gäller implementeringen av CSICH i synnerhet. Författarna härleder kärnan av denna problematik till lokalsamhällenas deltagande som ett utopiskt ideal. Något som blir särskilt problematiskt då utövarna inom civilsamhället har en avgörande roll för implementeringen av konventionen. Bortolotto et al lyfter fram svårigheten med att bevisa lokalsamhällens faktiska deltagande i implementeringen av konventionen, något Unesco själva identifierat som en utmaning med stora förbättringsmöjligheter. Den ökade byråkratiseringen under de senaste 20 åren har inneburit ändlösa byråkratiska processer där utövare, traditionsbärare och lokalsamhällen inom civilsamhället tvingas anpassa sig och lära sig det byråkratiska språket för att kunna delta och dra fördel av Unescos insatser.[192]

Staten har inte bara befäst utan flyttat fram sina positioner i Sverige på bekostnad av civilsamhället, vilket paradoxalt nog skett *genom* konventionsarbetet i och med att det är medlemsstaterna som ratificerar konventionen, en generell utveckling bland medlemsländer som Bendix et al problematiserar.[193] Denna trend i Sverige bör dels ses i ljuset av otydliga skrivningar gällande ansvar för rättigheter och ansvarsfördelning mellan parterna i politiska instrument, dels i förhållande till huruvida resurser (pengar) följer med uppdraget eller inte. Det sistnämnda har flera av informanterna pekat på som orsak till rådande situation. Institutet för språk och folkminnen påtalade redan 2016 behovet av att förtydliga ansvarsfördelningen av konventionsarbetet i regleringsbreven, men: »Denna bedömning delas dock inte av alla berörda myndigheter.»[194] Det är också ett illustrerande exempel på konsekvenserna av att *konstatera normharmoni* vid tillträdandet av en internationell konvention; de mänskliga rättigheterna skrivs inte automatiskt in i den nationella lagstiftningen med påföljd att rättighetsspråket faller bort. Det innebär att ansvaret för rättigheterna blir otydligt.[195]

Ytterligare en orsak till civilsamhällets underrepresentation är frågan huruvida experter eller civila (utövare) ska avgöra vad som räknas till kulturarvet. Det immateriella kulturarvet tillskrivs en maktdimension när det selekteras fram, förvaltas och styrs utifrån ett ideologiskt

[191] Institutet för språk och folkminnen (2023). s. 24
[192] Bortolotto et al (2020). s. 66–78
[193] Bendix et al (2014). s. 11–20
[194] Institutet för språk och folkminnen (2016). s. 61
[195] Hedlund Thulin (2006). s. 27

perspektiv, framhåller Karlsson och Smith.[196] Det kanske tydligaste exemplet på denna maktdimension i konventionsarbetet är urvalsprocessen vad gäller element till den nationella förteckningen. I Institutet för språk och folkminnens årsredovisning 2023 framgår att ansökningsperioden under året resulterat i 30 inkomna förslag samt att förteckningen utökats med 1 element i jämförelse med 11 under 2022 och 9 under 2021.[197] Däremot saknas transparens och öppenhet kring urvalsprocessen. Ur ett demokratiskt perspektiv är det viktigt att redogöra för de förslag som avvisas och argumenten härtill.

6.2.4 Sammanfattande diskussion

Diskurser som kan utläsas ur *den diskursiva praktiken* är främst den dominerande diskursen, den officiella svenska diskursen för kulturarvspolitik. Utbredd okunskap om mänskliga rättigheter, folkrätt och internationell rätt gör att rättighetsdiskursen endast är framträdande bland urfolk och minoriteter – inte bland majoriteten av parterna. Vilket understryker behovet av diskurser om mänskliga rättigheter ur ett mer generellt perspektiv för vår förståelse för och bevarande av kulturarv i vår samtid, något Shaheed, Bennoune och Whittington lyfter fram. De framhåller att detta har särskild relevans då rätten till kulturarv faller under rätten till kultur eller kulturell identitet, samt påpekar värdet av att tillämpa ett kritiskt maktperspektiv som exempelvis ett genusperspektiv.[198] Frånvaron av ett MR-perspektiv i analysen blir påtaglig då samtliga informanter däremot förhåller sig till den officiella svenska diskursen för kulturarvspolitik (även om det sker via tolkning av myndigheter). Den kan därför beskrivas som en *nodalpunkt*. Den överlappas i vissa delar av den nationella diskursen, den hegemoniska kulturarvsdiskursen, den institutionella kulturarvsdiskursen och minoritetsdiskursen där det finns en viss samstämmighet. Däremot visar resultatet på motsättningar inom minoritetsdiskursen, närmare bestämt mellan urfolks- och minoritetsdiskursen där det blir en kamp om resurser som anses vara orättvist fördelade. Konfliktlinjen kan sägas utspelas mellan identitetsdiskursen – i och med att gräsrötterna inte fullt ut fått möjlighet att delta på jämlika villkor och därmed är underrepresenterade – och den officiella svenska diskursen för kulturarvspolitik. Identitetsdiskursen präglas också av demokratidiskursen samt den medborgarnationalistiska diskursen. På så sätt kan det ses som en social kamp kring kulturell hegemoni där dominerande grupper (staten) kämpar om att hävda och bevara rådande maktordning och därmed sina privilegier i förhållande till underlägsna grupper (civilsamhället). Samtidigt är hegemoni, precis som Faicloughs

[196] Karlsson (2019). s. 138; Smith (2006). s. 1–6
[197] Institutet för språk och folkminnen (2023). s. 22
[198] United Nations, OHCHR (2011). HRC, Shaheed, A/HRC/17/38, s. 1–24; United Nations, OHCHR (2019-01-17). HRC, Bennoune A/HRC/40/53 s. 1–25 samt Whittington (2022). s. 242–266

påpekar, inte bara en fråga om dominans utan en förhandlingsprocess där man skapar betydelsekonsensus.[199]

6.3 MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, GLOBALISERING OCH MAKTDYNAMIK

Detta delkapitel utgår från nivån social praktik och diskuterar studiens forskningsfråga 3: Vilken inverkan har konventionsarbetet haft för maktdynamiken mellan Unesco, staten, myndigheter och civilsamhället, det vill säga utövare, ideella organisationer och lokalsamhällen i Sverige?

CSICH slår fast att:

> *den pågående globaliseringen och de sociala förändringarna, tillsammans med de nya förutsättningar som skapas för dialog mellan lokalsamhällen, inbegripet intolerans, även allvarligt hotar att försämra, skingra och förstöra det immateriella kulturarvet, särskilt till följd av en brist på resurser för att trygga detta arv,*[200]

Utgångspunkten är således globaliseringens negativa aspekter. I denna studie utgör globaliseringen *den sociala praktiken.* Med avstamp i detta citat är syftet att försöka belysa hur de olika aktörerna förhåller sig till globaliseringens motsägelsefulla effekter, både positiva och negativa. Globaliseringen ses alltså som en övergripande social ordning. Syftet är att undersöka vilken roll de diskursiva praktikerna spelat under den undersökta perioden 2011–2023 för att upprätthålla eller förändra denna sociala ordning gällande immateriellt kulturarv.

Martini et al kritiserar Unesco för att använda sig av skrämseltaktik genom att måla upp ett apokalyptiskt framtidsscenario som utgångspunkt för att skapa ett 'globalt vi' med ett gemensamt problem som måste lösas globalt och kollektivt; en strategi som syftar till att åstadkomma en hegemoni i styrningen av global utbildning samt att profilera sig på den globala arenan. Inte minst i förhållande till maktfaktorer som OECD och Världsbanken som dominerat under de senaste decennierna med en nyliberal agenda. Med en mer humanistisk vision för framtiden försöker Unesco positionera sig som företrädare för samarbete snarare än konkurrens.[201]

---

[199] Fairclough (1995). s. 56
[200] UNESCO (2003). CSICH, preamble; se svensk översättning i Institutet för språk och folkminnen (2014). s. 66
[201] Martini et al (2023-04-19). s. 1–14

En informant som representerar en myndighet bekräftar denna hållning och framhåller värdet av ett 'globalt vi', dock utan kritik mot Unesco, genom att betona vikten av att fånga upp alla som håller på med någon typ av immateriella kulturarv och visa för dem att:

> *… här finns en hel global rörelse kring det här.*[202]

En annan informant som representerar en myndighet lyfter fram behovet av ett 'globalt vi' utifrån ett annat perspektiv; autokratier och diktaturers inverkan på immateriella kulturarv:

> *Sedan finns det dåliga exempel där stater har ett mer tveksamt förhållningssätt till civilsamhällets medverkan. Implementeringen görs på olika sätt i olika länder. I exempelvis Kina finns ingen förväntan från utövarna att få delta. Hur det ser ut i olika länder handlar om styrelseskick. Det här är också ett stort problem inom Unesco att många stater vill att konventionsarbetet skall vara toppstyrt och att civilsamhället inte skall kunna påverka.*[203]

Sedan CSICH antogs har minoriteter och urfolks kulturella rättigheter fått ökat erkännande globalt sett. Samtidigt har dessa grupper exponerats för offentliga debatter och ett homogeniserat språk som kanhända snarare haft skadlig inverkan på deras kulturella rättigheter, mer specifikt rätten till tillgång till och deltagande i skapandet av immateriellt kulturarv och ytterst, rätten till kulturliv. Som en konsekvens av detta har implementeringen av CSICH i medlemsländerna snarare visat sig vara en strategi för att förstärka kulturarvsturism, kommersialisering och i viss utsträckning digitalisering. I denna förhållandevis nya kontext av immateriellt kulturarv har Unesco krävt anpassningsförmåga, underkastelse och homogenisering från rättighetsbärarna och dessutom satt dem under enorm extern press, och därmed riskerat deras självbestämmande.[204] Denna tes bekräftas av en av informanterna, som representerar utövare, och som menar att konventionen i sig inte är svår att förstå:

> *Utan det är sedan när det börjar handla om att vi skall dokumentera. Nu skall det upp på listor. Nu skall det bedömas. Det är kanske då det blir krångligt.*[205]

6.3.1 Debatten om universalism versus partikularism

Att förhålla sig till kulturarv har med andra ord blivit en viktig del av ett större globalt medborgarskap. Ur ett människorättsbaserat perspektiv kan detta ses som en referens till

[202] Intervju med intervjuperson nr 4 (2023-09-13)
[203] Intervju med intervjuperson nr 1 (2023-06-27)
[204] Eichler (2021). s. 793–814
[205] Intervju med intervjuperson nr 6 (2023-09-21)

debatten om universalism kontra relativism. I spåren av de framväxande globala kulturarvsregimerna där Unesco utgör en central del, märks ökad nyliberalism och statskontroll.[206] Inom globaliseringsdiskursen kan således både kulturarv och mänskliga rättigheter ses som *flytande signifikanter* eftersom deras respektive tolkningar befinner sig i kampen mellan olika diskurser.[207] Det är en balansgång mellan globala och lokala intressen vilket följande citat från en respondent som representerar utövare pekar på:

> *Vad gynnar det oss att teckna upp våra kulturarv på de här listorna? Vad är fördelarna och nackdelarna? /…/ Eller finns det risk för exploatering? /…/ Risken för plagiering, kulturell appropriering. Där är vi inte i mål ännu. Vi vet inte effekten av det här i och med att det fortfarande är i sin linda …*[208]

En annan respondent som representerar utövare pekar på behovet av stöd från globala nätverk:

> *För vi kan inte förändra någonting i Sverige om vi inte är fler [Unesco] NGO:s. /…/ Vi skulle kunna vara starkare tillsammans för att göra något. Sedan har jag väldigt mycket kontakt med många ackrediterade NGO:s över Europa, speciellt i Norge och Finland, men också i Lettland,*[209]

En tredje respondent som representerar utövare pekar på behovet av att se mänskliga rättigheter utifrån ett holistiskt perspektiv:

> *Språkliga och kulturella rättigheter är ju mänskliga rättigheter. Det är synonymt med varandra. Det är ju klart att det är en ömsesidig växelverkan. /…/ I Sverige har oftast diskursen handlat om de språkliga rättigheterna. Då har man glömt de kulturella rättigheterna. Kulturen kan ofta vara en inkörsport till språket och på så sätt entusiasmera fler att ta tillbaka språket.*[210]

Ett perspektiv som för diskussionen vidare till frågan om global etik utifrån debatten om universalism och relativism. Donnelly menar att universalism måste ha utrymme för det partikulära och mångfald. Han argumenterar för en 'relativ universalism', en funktionell universalism, som tillåter ett visst mått av relativism så länge målet, respekten för mänskliga rättigheter, i slutändan uppfylls.[211] Detta är förvisso ett intressant ställningstagande som pekar på inkludering och tolerans, men problematisk för denna studie. Trots att Donnelly avfärdar kulturrelativism (antropologisk universalism) är det svårt att bortse från de facto att

[206] Coombe & Weiss (2015). s. 43–62
[207] Winther Jørgensen & Philips (2009). s. 67–87
[208] Intervju med intervjuperson nr 3 (2023-09-06)
[209] Intervju med intervjuperson nr 2 (2023-09-05 och 2023-09-14)
[210] Intervju med intervjuperson nr 7 (2023-10-04)
[211] Donnelly (2007). s. 281–306

avsteg från mänskliga rättigheters universalism, i synnerhet kulturella rättigheter, undergräver dess globala relevans, inte minst utifrån ett numera försämrat säkerhetsläge och att mänskliga rättigheter går bakåt. Vilket bekräftar Wiendeklarationens giltighet. Michael Goodhart ifrågasätter Donnellys tes och menar istället att mänskliga rättigheter varken är universella eller relativa utan pekar på dess legitimitet som global uppmaning, det vill säga att de är tillgängliga och fungerande verktyg för människor som kämpar för demokrati, mänsklig värdighet och social rättvisa.[212] En ståndpunkt som ligger nära nog det universella perspektivet, menar jag, och därför har relevans för denna studie.

6.3.2 Statsnationalism versus kulturnationalism

Den statsnationalistiska diskursen företräds ofta av länder (USA, Kanada, Sverige etc) med omfattande invandring och där själva mångfalden utgör en viktig grund för den nationella identiteten.[213] Något förenklat tar statsnationalismen sin utgångspunkt i *centrum* och utgår från statens värderingar medan kulturnationalismen tar sin utgångspunkt i *periferin* och utgår från den kultur som finns bland befolkningen.[214] I Sverige har nationalismen under de senaste decennierna varit en kontroversiell fråga som förknippats med rasism och främlingsfientlighet, särskilt när det gäller invandring och integration. Detta har relevans för studien då flera respondenter som representerar utövare uttrycker oro för att förknippas med högerextrema krafter genom sina traditioner,[215] vilket pekar på att statsnationalism varit norm och därmed bidragit till att marginalisera immateriella kulturarv i Sverige under lång tid.

Parallellt kännetecknas dessa dominansprocesser av en maktförskjutning till de internationella kulturarvsregimernas förmån i förhållande till suveräna stater, däribland Sverige, genom en internationell kulturpolitik där det immateriella kulturarvet blir ett politiskt instrument för att förena mångfaldspolitik med harmoni och samstämmighet, som Hafstein uttrycker det.[216] Här går konfliktlinjen mellan den statsnationalistiska diskursen och globaliseringsdiskursen; två diametralt olika riktningar som samtidigt paradoxalt nog är sammankopplade med varandra.

---

[212] Goodhart (2008). s. 183–193
[213] Forum för levande historia (2011). ”Nationalismens former” (Hämtat från https://www.levandehistoria.se/fakta/nationalism-och-historiebruk/nationalismens-former 2024-09-04)
[214] Olofsson (2024). s. 108–109
[215] Intervju med intervjuperson nr 2 (2023-09-05 och 2023-09-14); Intervju med intervjuperson nr 5 (2023-09-19) och Intervju med intervjuperson nr 6 (2023-09-21)
[216] Hafstein (2018). s. 162–168

6.3.3 Från centrifugal till centripetal fas

Resultatet visar att konventionsarbetet under den undersökta perioden 2011–2023 inte nått ut till alla utövare, ideella organisationer och lokalsamhällen runtom i Sverige, vilket indikerar att den kulturnationalistiska diskursen är underrepresenterad i Sverige. Det saknas exempelvis fortfarande ett nationellt nätverk av NGO:er inom immateriellt kulturarv, något Nömgård påpekar. Att konventionsarbetet inte nått ut till alla berörda parter indikerar också att civilsamhället inte globaliserats fullt ut. Fokus på det lokala snarare än det globala kan ha betydelse för viljan att delta i dylika verksamheter. Något flera av informanterna pekar på.[217] Vilket knyter an till David Goodharts teori om att västvärlden rör sig från en *centrifugal fas* mot en *centripetal fas* där tonvikten ligger på social stabilitet och respekt för institutionernas ansamlade klokhet.[218] Malik menar att Goodharts distinktion mellan »varsomhelstare» och »någonstansare» på ett plan är ett pregnant uttryck för spänningsfältet mellan ett universalistiskt och partikularistiskt synsätt.[219] Vilket för oss tillbaka till MR-debatten om universalism kontra partikularism (relativism) som är central för förståelsen och tolkningen av kulturella rättigheter. Resultatet pekar således på att även det partikulära, inte bara det universella, har relevans för denna studie. Något Dembour lyfter fram i sitt argument om att alla MR-konventioner strävar efter att vara universella, men utgår ifrån det partikulära varför hon förespråkar en mellanväg.[220]

6.3.4 Implementeringsanalys

För att summera kopplas intervjustudiens resultat samman med Lundquists implementeringsteori i en implementeringsanalys. Lundquist menar att en lyckad implementeringsprocess är avhängig tre villkor: *förstå, kunna* och *vilja*. Mer explicit innebär detta att tillämparen måste förstå beslutet, kunna genomföra beslutet och slutligen vilja genomföra beslutet.[221]

Förstå

Samtliga sju intervjupersoner vittnar om svårigheter att förstå och förmedla betydelsen av begreppet 'immateriellt kulturarv' vilket hänger samman med det homogeniserade språket som utvecklats av Unesco och som utgjort kriterier för medlemsstater och dess utövare att leva upp till. Därtill finns otydliga skrivningar gällande ansvar för rättigheter och

[217] Intervju med intervjuperson nr 2 (2023-09-05 och 2023-09-14); Intervju med intervjuperson nr 5 (2023-09-19) och Intervju med intervjuperson nr 6 (2023-09-21)
[218] Goodhart (2017). s. 3 och Goodhart (2023). s. 316–317
[219] Malik (2023). s. 350
[220] Dembour (2001). s. 75
[221] Lundquist (1992). s. 75–77 och Lundquist (1987). s. 77–78

ansvarsfördelning mellan parterna i politiska instrument i Sverige, vilket orsakar kommunikationsproblem mellan de olika aktörerna och lett till att konventionsarbetet inte nått ut till samtliga berörda parter, vilket måste anses som anmärkningsvärt efter så pass lång tid som tretton år (2011–2023). Det förefaller också som att delar av nodarbetet inte utförs då nodmyndigeter inte utför sin del av uppdraget, enligt flera informanter. Utöver det finns bristande kunskaper om specifikt CSICH och mer generellt om mänskliga rättigheter vilket försvårar implementeringsprocessen. Det finns således brister i *förståelsen* av uppdraget som utgår från språkliga barriärer.

Kunna

Samtliga sju informanter påtalar att konventionsarbetet är underfinansierat och att det inte följer med några resurser (pengar) med uppdraget till respektive organisation inom civilsamhället. De förväntas 'arbeta gratis' vilket medför problem som till exempel extra kostnader för att ta sig till ett möte och gör att implementeringsprocessen tappar styrfart och engagemang. Det är endast Institutet för språk och folkminnen som fått resurser. Vidare saknas en sammanhållen och adekvat utbildning för att bidra till kunskap och motverka bristande kommunikation och kontinuitet i implementeringsarbetet. Villkoret *kunna* förefaller vara en central del av implementeringsproblemet.

Vilja

Generellt uttrycker informanterna en positiv syn på CSICH och de fördelar engagemang kan medföra för respektive utövare, ideell organisation och lokalsamhälle. Däremot vittnar flera intervjupersoner om att nodmyndigheter inte fullföljer sina uppdrag och förefaller sakna engagemang. Samordnande myndighet har också påtalat bristande vilja hos nodmyndigheter att utföra sina respektive uppdrag. Det skall dock påtalas att några av aktörerna inom konventionsarbetet visar på *vilja* att genomföra uppdraget: Institutet för språk och folkminnen, Sametinget och Sagobygden och Berättarnätet Kronoberg. Resultatet visar att det delvis finns brister i *vilja* hos vissa aktörer, vilket verkar hänga samman med att *förstå* och *kunna* då de saknar resurser. Avsaknad av resurser har bidragit till att de tvingas välja mellan sina respektive kärnverksamheter och detta implementeringsuppdrag. Det bör vidare uppmärksammas att Svenska Unescorådet haft tillgång till Nömgårds rapport sedan 2021 utan att vidta åtgärder. Till viss del hindras alltså implementeringen även av *vilja* då flera nodmyndigheter är passiva och inte deltar i arbetet enligt uppdrag. Utifrån intervjupersonernas information verkar det som att *förstå* och *kunna* över tid har påverkat

aktörernas *vilja*; från entusiasm och engagemang vid starten 2011 till frustration och delvis missnöje 2023.

Sammanfattningsvis visar studien att implementeringen av CSICH i Sverige verkar brista i olika grad i samtliga tre delar av Lundquists implementeringsteori, *förstå, kunna* och *vilja*. Det finns således brister och svårigheter i hela implementeringskedjan som underminerar möjligheterna att lyckas. Ett viktigt skäl till detta resultat kan förklaras av att Sverige åtagit sig detta uppdrag under press från internationella MR-instanser samt att Sverige har ett gott internationellt renommé vad gäller mänskliga rättigheter; att inte ansluta till CSICH har för Sveriges del inte varit ett alternativ utan anslutningen kan ses som en del av en retorik för att skydda sig från internationell kritik, det vill säga man vill inte förlora ansiktet inför internationella MR-instanser, enligt Cardenas teori.[222] Här kan vi alltså dra slutsatsen att det råder diskrepans mellan den officiella diskursen, som sammanfaller med den statsnationalistiska diskursen, och identitetsdiskursen (civilsamhället). Orsaker till att regeringen inte velat tillsätta resurser kan också härledas till maktdynamiken mellan staten och civilsamhället samt rädsla för att underblåsa separatistiska strömningar, både vad gäller urfolk och nationella minoriteter som vill ha mer autonomi och självbestämmande, men också nationalistiska strömningar bland majoritetsbefolkningen. Därtill är det också en kostnadsfråga. Det kan därför finnas en motvilja från statens sida att finansiera en verksamhet som tidigare varit ideell. Det skulle också tvinga staten att frånträda nyss vunnen makt i förhållande till civilsamhället. Därtill kan det finnas partipolitiska skillnader i synsätt.

Den maktdynamik som framträder är att staten och urfolket samerna fått en mer framskjuten position medan övriga nationella minoriteter och andra grupper inom civilsamhället kommit mer i skymundan. Det har skapat en obalans mellan de nationella minoriteterna och ett vakuum i civilsamhället inom majoritetsbefolkningen. Därtill utkristalliseras en maktkoncentration kring den samordnande myndigheten, Institutet för språk och folkminnen, samtidigt som övriga nodmyndigheter förefaller passiva och frånvarande alternativt bidrar mindre än vad som var tänkt. En viktig faktor härtill verkar vara underfinansiering av uppdraget. Samtidigt har man inte tillvaratagit befintliga resurser inom

[222] Cardenas (2006). s. 448-449

civilsamhället. Det finns därför anledning att utforska, kartlägga och erkänna de vita fläckar av svenska immateriella kulturarv som fortfarande är okända.

7. SLUTDISKUSSION OCH SLUTSATSER

I detta kapitel sammanfattas och diskuteras studiens resultat i en avslutande diskussion där studiens tre frågeställningar besvaras och slutsatser presenteras. Därtill knyts studiens resultat samman med den tidigare forskningen och teorin som introducerades i kapitel 3 respektive 4. Kapitlet avslutas med rekommendationer och förslag på framtida forskning.

7.1 Sammanfattande svar till frågeställningarna

1. Vilka argument angående konventionsarbetet har framförts av de olika aktörerna?

Sammanfattningsvis visar studien att språkliga barriärer innebär ett hinder för samarbete och riskerar att bidra till att utövare och traditionsbärare alieneras från sina egna traditioner när de placeras i en ny kontext som de inte har makt över. Aktörerna förhåller sig i olika grad till den internationella MR-diskursen vilket bidrar till ett ojämlikt maktförhållande mellan staten och civilsamhället. Materiellt kulturarv dominerar fortfarande definitionen av kulturarv och påverkar därmed synen på immateriellt kulturarv. Den tydligaste språkbarriären är utvecklingen från 'folklore' till 'immateriellt kulturarv', vilket kan tolkas som distansering från folket och det folkliga. Informanterna tycker att det är svårt att förstå och förklara begreppet 'immateriellt kulturarv'. De vittnar om allvarliga brister i nodarbetet exempelvis att de inte blir kallade till nodmöten. Det främsta skälet härtill, som informanterna anger, är att uppdraget är underfinansierat. Den nationella förteckningen är skev och återspeglar inte det immateriella kulturarvet i Sverige. Bristande föryngringsprocess förekommer i flera organisationer och verkar hänga samman med att de varit marginaliserade under flera decennier.

2. Vilka effekter anser de olika aktörerna, företrädarna för konventionsarbetet, att konventionen fått för utövarna, ideella organisationer och lokalsamhällen i Sverige? Vilka diskurser kan urskiljas? Finns det målkonflikter?

Sammantaget visar resultatet att dessa traditioner inom immateriellt kulturarv varit nedprioriterade på nationell nivå under lång tid, men nu fått ny status genom internationell rätt. Urfolket samerna har fått en särställning genom att samiskt immateriellt kulturarv tilldelats en egen nod, men utnämningen kan paradoxalt nog tolkas som att de nationella minoriteterna inordnas i en värdehierarki, just det staten sa sig vilja undvika. Statsparten skall enligt konventionen ombesörja synliggörande och spridning av information så att det når ut till alla berörda parter. Resultatet pekar på brister i kommunikation, kontinuitet och

uppsökande arbete i förhållande till målgruppen under den undersökta perioden 2011–2023. Utövare, ideella organisationer och lokalsamhällen är underrepresenterade i konventionsarbetet, vilket verkar vara förknippat med att CSICH implementeras top-down. Webbenkäten som genomfördes 2009 för att kartlägga vilka aktörer som skulle beröras av konventionen hade en låg svarsfrekvens på 15,56% vilket pekar på ett demokratiskt underskott. Trots det användes den som grund för arbetsmodellen med nodsystemet. Studien visar att staten flyttat fram sina positioner på bekostnad av civilsamhället. Detta har skett genom statspartens position i förhållande till CSICH samt ökad byråkratisering inom Unesco. Andra faktorer som bidragit till statens stärkta position är otydliga skrivningar gällande ansvar för rättigheter och ansvarsfördelning mellan parterna i politiska styrdokument, dels i förhållande till att det inte följer med några resurser med uppdraget. Det är endast samordnande myndighet, Institutet för språk och folkminnen, som fått extra resurser. Det saknas transparens och öppenhet kring urvalsprocessen till den nationella förteckningen. Konventionsarbetet har bidragit till ökad statskontroll.

3. Vilken inverkan har konventionsarbetet haft för maktdynamiken mellan Unesco, staten, myndigheter och civilsamhället, det vill säga utövare, ideella organisationer och lokalsamhällen i Sverige?

Sammanfattningsvis visar studien att de språkliga barriärerna och särskilt begreppet 'immateriellt kulturarv' medför risker för utövarna, traditionsbärarna, de ideella organisationerna och lokalsamhällena vad gäller deras självbestämmande och möjligheter att själva få definiera sina identiteter. Den ökade byråkratiseringen har legitimerat att experter (myndighetsföreträdare) får tolkningsföreträde. De internationella kulturarvsregimernas internationella kulturpolitik blir ett politiskt instrument för att förena mångfaldspolitik med harmoni och samstämmighet för att fostra folket till goda medborgare. Att konventionsarbetet inte nått ut i Sverige kan också bero på att civilsamhället inte globaliserats fullt ut utan fokus ligger snarare på det lokala än det globala, vilket kan ses som en referens till MR-debatten om universalism kontra partikularism.

7.2 Diskursmönster och målkonflikter

De diskursmönster som kan utläsas är den dominerande officiella diskursen i Sverige som företrädesvis präglas av statsnationalism. Den överlappas i delar av den nationella diskursen, den hegemoniska kulturarvsdiskursen, den institutionella kulturarvsdiskursen och minoritetsdiskursen där det finns en viss samstämmighet. Den underordnade diskursen är identitetsdiskursen som överlappas av rättighetsdiskursen, demokratidiskursen och

medborgarnationalistiska diskursen, och som sammantaget präglas av kulturnationalism. Tre målkonflikter kan utläsas ur detta diskursmönster. Den första målkonflikten är den officiella diskursen som dominerar identitetsdiskursen. Något förenklat kan det beskrivas som att staten dominerar civilsamhället och att det råder ett ojämlikt maktförhållande mellan parterna. Det kan också beskrivas i termer av *centrum* respektive *periferi* där *centrum* har tolkningsföreträde. Den andra målkonflikten är urfolksdiskursen som dominerar minoritetsdiskursen, och där det råder en kamp om resurser som anses orättvist fördelade och om erkännande och upprättelse. Den tredje målkonflikten är globaliseringsdiskursen som dominerar den officiella diskursen i Sverige, bland annat genom att urfolket samerna, de nationella minoriteterna och immateriellt kulturarv generellt fått ny status genom internationell rätt. Globaliseringsdiskursen har också bidragit till en förändrad maktdynamik där statssuveräniteten har försvagats genom maktförskjutning från staten till det privata näringslivet, vilket hotar mänskliga rättigheter.[223] På så sätt kan det ses som en social kamp kring kulturell hegemoni där dominerande grupper (staten) kämpar om att hävda och bevara rådande maktordning och därmed sina privilegier i förhållande till underlägsna grupper (civilsamhället) i en kontext av globalisering.

Orsaken till att just dessa diskurser fått en framträdande roll i Sverige kan härledas till att staten upprätthåller en gammal tradition av att implementera MR top-down. Vilket i sin tur refererar till framväxten av den svenska välfärdsmodellen som kännetecknas av social ingenjörskonst med högt förtroende för staten och som i hög grad präglat vår syn på välfärdssamhället och dess historia.[224]

Resultatet visar att utövarna och traditionsbärarna inom civilsamhället är engagerade i sina traditioner, ideella organisationer och lokalsamhällen, men över lag saknar engagemang i konventionsarbetet. Detta kan förklaras av språkbarriärer på flera nivåer. Den nuvarande arbetsmodellen med nodsystemet förefaller premiera redan välfungerande och starka organisationer medan svaga och mindre välorganiserade organisationer »fortsätter att osynliggöras» som en av informanterna uttrycker det. Något Wallman Lundåsen och Trädgårdh belyser i sin kartläggning av civilsamhället.[225] Av det skälet dras slutsatsen att balans mellan staten och civilsamhället bör betonas.

[223] Freeman (2022). s. 142 och Francioni (2008). s. 14–15
[224] Barrling (2024). s. 13–15
[225] Wallman Lundåsen & Trädgårdh (2014). s. 12–13

Språket har således betydelse för upprätthållandet av ojämlika maktförhållanden mellan staten och civilsamhället. Civilsamhället framställs som en betydelsefull målgrupp för implementeringen av CSICH samtidigt som språket döljer att civilsamhället i praktiken utestängs från reellt inflytande. Därmed kan språket sägas ha *ideologiska effekter*. Rättighetsspråket tenderar att falla bort i svensk lagstiftning och därmed politiska instrument som regleringsbrev, nationella riktlinjer etc. Vilket, som tidigare nämnts, hänger samman med att Sverige konstaterat *normharmoni* vid tillträdandet av CSICH.

7.3 Kulturella rättigheter och immateriella kulturarv

Sammantaget visar studien att förutsättningarna för att lyckas med implementeringen av CSICH starkt kringskurits under den undersökta perioden 2011–2023. En slutsats som tillämpningen av Lundquists implementeringsteori, *förstå, kunna, vilja,* styrker. Orsaken härtill kan dels förklaras av politiseringen av kulturarv, dels av att den förda politiken präglats av statsnationalism. Under de senaste decennierna har flera politiska makthavare i Sverige fällt uttalanden som: »Det finns ingen inhemsk svensk kultur.»[226] Vilket har befäst en negativ syn på svensk kultur och fråntagit medborgarna rätten till sin kultur och mer specifikt rätten till sitt immateriella kulturarv, enligt ICESCR, artikel 15, ICCPR, artikel 27, UDHR, artikel 27, CERD, artikel 1 och CSICH, artikel 1.

I samband med att FN:s kommitté för den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR) 2024 granskade statsparten Sverige framkom flera brister. Kommittén uttryckte oro för ESK-rättigheternas svaga ställning och påtalade behovet av att bland annat offentliganställda i Sverige behöver få mer kunskap och medvetenhet om konventionens rättsliga innehåll.[227] Vad gäller artikel 15 uppmärksammade kommittén de steg Sverige tagit vad gäller repatriering av kulturföremål till lokalsamhällen utomlands, inklusive materiellt kulturarv och mänskliga kvarlevor, dock inte till urfolket samerna inom dess territorium. Kommittén beklagade att Sverige inte *inkorporerat* ICESCR i den nationella lagstiftningen samt rekommenderade statsparten att tillträda tilläggsprotokollet till ICESCR.[228]

---

[226] Se exempelvis Wennerström (2015-10-22). ”En motståndsrörelse mot historielöshet”, *Svenska Dagbladet*

[227] United Nations, ECOSOC (2024-03-22). ICESCR*, Concluding observation s on the seventh periodic report of Sweden,* E/C.12/SWE/CO/7 och Institutet för mänskliga rättigheter (2024-03-07) “FN-kommitté: Sverige behöver stärka skyddet för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter” (Hämtat från https://mrinstitutet.sepressmeddelanden/fn-komitte-sverige-behover-starka-skyddet-for-ekonomiska-sociala-coh-kulturella-rattigheter 2024-11-17)

[228] United Nations General Assembly (2008). ICESCR, *Optional Protocol to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, A/RES/63/117 och United Nations, ECOSOC (2024-03-22). ICESCR, *Concluding observations on the seventh periodic report of Sweden,* E/C.12/SWE/CO/7

FN:s specialrapportörer för kulturella rättigheter och flera andra aktörer uppmärksammar den allmänna kommentaren nr. 21 till ICESCR som en vattendelare för kulturella rättigheter.[229] I likhet med Shaheed lyfter Bennonune fram att kulturrelativism och tendensen att använda 'kultur' som ursäkt för att bryta mot mänskliga rättigheter, utgör de största hoten mot kulturella rättigheter. Det handlar inte om att skydda kulturen och kulturarvet per se utan om att skydda förutsättningarna och tillgången till kultur och kulturarv. Vidare belyser Bennoune kulturella rättigheters centrala position i skärningspunkten mellan MP- och ESK-rättigheter:

> *Cultural rights are transformative and empowering, providing important opportunities for the realization of other human rights. A lack of equal cultural rights, combined with economic and social inequalities, make it difficult for people to exercise their civil and political rights and to enjoy their right to development.*[230]

Vilket åter refererar till Wiendeklarationen och dess centrala tes om att mänskliga rättigheter är universella, odelbara, ömsesidigt beroende och besläktade med varandra. Specialrapportören påpekar att implementering av kulturella rättigheter är en av de stora utmaningarna och menar att även FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter måste bevaka artikel 15 bättre. Regeringar, FN-organ, civilsamhälle och experter behöver skapa handlingsplaner för kulturella rättigheter. För att säkerställa att statsparterna uppfyller sina förpliktelser menar hon därför att de bör ratificera tilläggsprotokollet till ICESCR.[231]

Förhoppningsvis har denna studie bidragit med ny kunskap som visar att även majoritetsbefolkningens kulturella rättigheter kan diskrimineras och, i likhet med urfolket samerna och de nationella minoriteternas kulturella rättigheter, bör värnas. Av det skälet dras slutsatsen att kulturella rättigheter gäller alla och envar. Grundläggande mänskliga fri- och rättigheter måste vara överordnat kulturella rättigheter för att kulturella rättigheter skall kunna skyddas för alla och envar. Ytterligare argument för att Sverige skall tillträda tilläggsprotokollet till ICESCR är således att säkerställa alla och envars kulturella rättigheter samt att stärka implementeringen av CSICH ur ett MR-perspektiv.

Sammanfattningsvis har Sveriges anslutning till CSICH bidragit till att skapa legitimitet för det immateriella kulturarvet inom dess territorium. Det har även inverkat på den nationella

---

[229] United Nations (2010-03-22). HRC, Shaheed, A/HRC/14/36, s. 1–20; Shaheed (2017). s. 21–36; United Nations, OHCHR (2019-01-17). HRC, Bennoune, A/HRC/40/53, s. 1–25; Pineschi (2012). s. 29–53; Stamatopoulou (2012). s. 1170–1192
[230] United Nations, OHCHR (2019-01-17). HRC, Bennoune, A/HRC/40/53, artikel 21
[231] United Nations, OHCHR (2019-01-17). HRC, Bennoune, A/HRC/40/53, s. 1–26

kulturpolitiken, inte minst genom kulturarvspropositionen 2017 och det nära samarbetet med de nordiska länderna genom nomineringarna av elementen klinkbåtstraditionen och fäbodbruk till Unescos representativa lista över mänsklighetens immateriella kulturarv. Slutsatsen är därför att den retorik som Sverige ofta använder för att framhäva sig självt som ett som land som är bra på mänskliga rättigheter och demokrati, implicit inte vill svärta ner sitt goda rykte och handlingsutrymme i förhållande till internationella MR-instanser, paradoxalt nog har bidragit till att höja det immateriella kulturarvets status i Sverige.

7.4 Rekommendationer och förslag till vidare forskning

Framtida studier hade med fördel kunnat studera en mer omfattande kartläggning av immateriella kulturarv i Sverige med fokus på de utövare, traditionsbärare, ideella organisationer, lokalsamhällen, enskilda experter, myndigheter och institutioner som är involverade i implementeringsarbetet och i synnerhet nodarbetet utifrån ett MR-perspektiv för att säkerställa alla och envars kulturella rättigheter. Ett möjligt tillvägagångssätt hade kunnat vara att intervjua ett större antal personer som ingår i implementeringsarbetet för att identifiera utvecklingsmöjligheter för nuvarande nodsystem. En sådan studie hade sannolikt behövt tillämpa både kvantitativa och kvalitativa metoder. Ett annat uppslag skulle kunna vara en mer inkluderande studie av immateriella kulturarv utifrån civilsamhällets perspektiv för att identifiera de delar av immateriella kulturarv som fortfarande är okända i Sverige. En utgångspunkt hade kunnat vara den webbenkät som genomfördes i Sverige 2009 för att se vilka grupper inom immateriellt kulturarv som skulle påverkas av CSICH och som hade en låg svarsfrekvens på 15,56%. Det skulle vara intressant att belysa en sådan nationell kartläggning utifrån ICESCR:s allmänna kommentar nr. 21 för att identifiera de olika undergrupper inom majoritetssamhället som exempelvis kvinnor, barn, äldre, personer med funktionsnedsättning, personer som lever i fattigdom, boende på landsbygden respektive stad, olika etniska grupper etc utifrån ett diskriminerings- eller jämställdhetsperspektiv. En sådan studie hade kunnat ligga till grund för att identifiera förutsättningar för att inrätta ett nationellt forum för NGO:er inom immateriella kulturarv inklusive ett utbildningsprogram, och sett över möjligheten att tillämpa ett människorättsbaserat arbetssätt. Ett annat uppslag hade kunnat vara jämförande studier, en komparativ studie, av implementeringsarbetet i Sverige och de nordiska länderna som exempelvis Norge, Danmark och Finland utifrån ett MR-perspektiv, och i synnerhet Norge som har visat på goda resultat. Generellt saknas fortfarande forskning om mänskliga rättigheter i Sverige och inom kulturella rättigheter i synnerhet.

REFERENSER

Dokument från internationella och regionala organisationer

AU, Afrikanska Unionen (1981). *African Charter on Human and Peoples' Rights* (Banjulstadgan)), CAB/LEG/67/3 Hämtat från https://www.african-court.org/wpafc/wp-content/uploads/2020/04/AFRICAN-BANJUL-CHARTER-ON-HUMAN-AND-PEOPLES-RIGHTS.pdf 2025-03-05)

Europarådet (1950). *Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna* (ECHR) (Hämtat från https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_SWE 2025-03-05)

Europarådet (1970). *Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna* (ECHR) *Protokoll nr. 4* (ETS nr45) (Hämtat från https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_SWE 2025-03-05)

Europarådet (1992). *Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk* (ETS nr. 148) (Hämtat från https://rm.coe.int/collected-texts-charter-4th-edition-en/1680b26fa0 2025-03-05)

Europarådet (2000). *Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna* (EKMR) *Protokoll nr. 12* (CETS nr 177) (Hämtat från https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_SWE 2025-03-05)

Europarådet (1994). *Ramkonvention om skydd för nationella minoriteter* (1994) (ETS nr. 157) (Hämtat från https://rm.coe.int/168007cdac 2025-03-05)

EU, Europeiska Unionen (2007). *Lissabonfördraget* (Hämtat från https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/sv/powers-and-procedures/the-lisbon-treaty 2025-03-04)

EU, Europeiska Unionen (2012). *Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna* (EU-stadgan), C 326/391, (Hämtat från https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT 2025-03-04)

ILO, International Labour Organization (1989). ILO C169, *Convention on Indigenous and Tribal Peoples* (Hämtat från https://www.ilo.org/resource/c169-indigenous-and-tribal-peoples-convention-1989 2025-03-05)

OAS, Organisation of American States (1969). *Protocol of San Salvador, Additional Protocol to the American Convention in the Area of Economic, Social and Cultural Rights* (Hämtat från https://www.oas.org/en/sare/social-inclusion/protocol-ssv/docs/protocol-san-salvador-en.pdf 2025-03-05)

UNESCO, United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (1966). *Declaration of the Principles of International Cultural Co-operation*, (Hämtat från https://www.unesco.org/en/legal-affairs/declaration-principles-international-cultural-co-operation 2025-04-07

UNESCO, United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (1988). "A World Decade for Cultural Development", The Unesco Courier, XLI, 11, Unesdoc Digital Library (Hämtat från http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000817/081721eo.pdf 2025-02-11)

UNESCO, United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (1989). *Unesco Recommendation on the Safeguarding of Traditional Culture and Folklore* (Hämtat från https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000084696.page=242 2024-08-02)

UNESCO, United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (1999). "International Conference 'A Global Assessment of the 1989 Recommendation on the Safeguarding of Traditional Culture and Folklore: Local Empowerment and International Cooperation" (Hämtat från https://ich.unesco.org/en/events/international-conference-a-global-assessment-of-the-1989-recommendation-on-the-safeguarding-of-traditional-culture-and-folklore-local-empowerment-and-international-cooperation-00058 2024-04-11)

UNESCO, United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (u.å.). "2000 onwards and the drafting of the convention" (Hämtat från https://ich.unesco.org/en/2000-onwards-00310 2024-04-11)

UNESCO, United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (2002). *Universal Declaration on Cultural Diversity*, CLT.2002/WS/9 (Hämtat från https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000128347 2025-03-05)

UNESCO, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2003). CSICH, *The Convention of the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage* (Hämtat från https://ich.unesco.org/en/convention 2023-06-07)

UNESCO, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2015). *Recommendation concerning the protection and promotion of museums and collections, their diversity and their role in society* (Hämtat från https://www.unesco.org/en/legal-affairs/recommendation-concerning-protection-and-promotion-museums-and-collections-their-diversity-and-their 2025-04-18) I svensk översättning: Svenska Unescoårdet (2016). *Rekommendation om skydd för och främjande av museer och samlingar, deras mångfald samt roll i samhället* (Hämtat från https://www.unesco.se/wp-content/uploads/2017/01/unesco_rekommendationf%C3%B6rmuseer.pdf 2025-04-18)

United Nations, ECOSOC, United Nations Economic and Social Council (2024-03-22). Committee on Economic, Social and Cultural Rights, *Concluding Observations on the Sixth Periodic Report of Sweden CESCR* E/C.12/SWE/CO/7 (Hämtat från https://docs.un.org/en/E/C.12/SWE/CO/6 2025-03-04)

United Nations General Assembly (1948). UDHR, *Universal Declaration of Human Rights* (på svenska Allmänna förklaringen av de mänskliga rättigheterna (Allmf på svenska) (Hämtat från https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/2021/03/udhr.pdf 2025-03-04)

United Nations General Assembly (2008). ICESCR, *Optional Protocol to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, A/RES/63/117 (Hämtat från https://treaties.un.org/doc/source/docs/A_RES_63_117-Eng.pdf 2025-03-04)

United Nations General Assembly (1965). CERD, *International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination* (Hämtat från https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-elimination-all-forms-racial 2025-03-04)

United Nations General Assembly (1966). ICCPR, *International Covenant on Political and Civil Rights* (Hämtat från https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights 2025-03-04)

United Nations General Assembly (1966). ICESCR, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, (Hämtat från https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights 2025-03-04)

United Nations General Assembly (1979). CEDAW, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (Hämtat från https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-elimination-all-forms-discrimination-against-women 2025-03-04)

United Nations General Assembly (1984). CAT, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (Hämtat från https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-against-torture-and-other-cruel-inhuman-or-degrading 2025-03-05)

United Nations General Assembly (1989). CRC, *Convention on the Rights of the Child* (Hämtat från https://www.ohchr.org/sites/default/files/crc.pdf 2025-03-05)

United Nations General Assembly (1990). ICMW, *International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families* (Hämtat från https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-protection-rights-all-migrant-workers 2025-03-05)

United Nations General Assembly (1993). *Vienna Declaration and Programme of Action*, A/CONF157/23 (Hämtat från file:///C:/Users/Acer/Downloads/A_CONF.157_23-EN.pdf 2025-03-05)

United Nations General Assembly (2006). CRPD, Convention on the Rights of Persons with Disabilities (Hämtat från https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-persons-disabilities 2025-03-05)

United Nations General Assembly (2007). UNDRIP, *United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples*, A/RES/61/295 (Hämtat från https://www.ohchr.org/en/indigenous-peoples/un-declaration-rights-indigenous-peoples 2025-03-06)

United Nations General Assembly (2008). ICESCR, *Optional Protocol to the International Convenant on Economic, Social and Cultural Rights*, A/RES/63/117 (Hämtat från https://treaties.un.org/doc/source/docs/A_RES_63_117-Eng.pdf 2025-03-06)

United Nations General Assembly (2009). Kommittén för den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, ICESCR, *General Comment No. 21: Right of everyone to take part in cultural life (article 15, para. 1 (a) of the International Covenant on Economic,*

Social and Cultural Rights, E/C.12/GC/21, (Hämtat från file:///C:/Users/Acer/Downloads/G0946922%20(1).pdf 2025-03-05)

United Nations General Assembly (2010-03-22). HRC, Report of the Special Rapporteur in the Field of Cultural Rights, Farida Shaheed, *Report of the Independent Expert in the Field of Cultural Rights, Farida Shaheed, submitted pursuant to resolution 10/23 of the Human Rights Council,* A/HRC/14/36, (Hämtat från https://docs.un.org/en/A/HRC/14/36 2025-03-06)

United Nations General Assembly, OHCHR, Office of the High Commissioner of Human Rights (2011-03-21). HRC, Report of the Special Rapporteur in the Field of Cultural Rights, Farida Shaheed, *Report on Access to Cultural Heritage of the independent expert in the field of cultural rights,* A/HRC/17/38, (Hämtat från https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/ahrc1738-report-access-cultural-heritage-human-right 2025-03-06)

United Nations General Assembly, OHCHR, Office of the High Commissioner of Human Rights (2019-01-17). HRC, Report of the Special Rapporteur in the Field of Cultural Rights, Karima Bennoune, *Cultural rights: tenth anniversary report, Report in the Special rapporteur in the field of cultural rights*, A/HRC/40/53, s. 1–26 (Hämtat från https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/ahrc4053-cultural-rights-tenth-anniversary-report-report-special 2025-03-06)

United Nations, OHCHR, United Nations Human Rights Office of the High Commissioner (u.å.). ”View the ratification status by country or by treaty”(Hämtat från https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?CountryID=168&Lang=EN 2025-08-10)

United Nations, UNSDG, United Nations Sustainable Development Group (2003). *The Human Rights Based Approach to Development Cooperation Towards a Common Understanding Among UN Agencies* (Hämtat från https://unsdg.un.org/sites/default/files/6959-The_Human_Rights_Based_Approach_to_Development_Cooperation_Towards_a_Common_Understanding_among_UN.pdf 2025-03-25)

Nationell lagstiftning, propositioner, regerings- och departementsskrivelser

ESV Regeringskansliet (2024). Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Institutet för språk och folkminnen (Hämtat från https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rbId=24111 2024-04-30)

Kulturdepartementet (2010). Regeringsbeslut 12: *Uppdrag till Institutet för språk och folkminnen angående tillämpningen av Unescos konvention om skydd av det immateriella kulturarvet i Sverige*, Dnr Ku2010/1980/KT (Hämtat från https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2010/12/ku20101980kt/ 2025-04-13)

Prop. 2009/10:3. *Tid för kultur* (Hämtat från https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2009/09/prop.-2009103/ 2025-03-07)

Prop. 2014/15. *Budgetpropositionen för 2015* (Hämtat från https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2014/10/prop.-2014151/ 2025-03-05)

Prop. 2016/17:116. *Kulturarvspolitik* (Hämtat från https://www.regeringen.se/contentassets/127b80d33b084194a415d72b85721874/161711600web.pdf 2025-03-05)

SFS 1974:152. *Kungörelse om beslutad ny regeringsform* (Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kungorelse-1974152-om-beslutad-ny-regeringsform_sfs-1974-152/ 2025-08-14)

SFS 1988:950. *Kulturmiljölagen* (Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/kulturmiljolag-1988950_sfs-1988-950#K1 2025-03-10)

SFS 1994:1219. *Lagen om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna* (Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-19941219-om-den-europeiska-konventionen_sfs-1994-1219/ 2025-03-05)

SFS 2017:563. *Museilagen* (Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/museilag-2017563_sfs-2017-563/ 2025-03-10)

SFS 2018:1197. *Lagen om Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter* (Hämtat från https://www.regeringen.se/rapporter/2018/06/konventionen-om-barnets-rattigheter-s2018.010 2025-03-05)

Övriga källor

Aikawa, Noriko (2004). ”An historical overview of the preparation of the UNESCO International Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage”, *Blackwell Publishing*

Alvehus, Johan (2023). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*, tredje upplagan, Stockholm: Liber

Arvidsson, Alf (2021). *Tryggandet av immateriellt kulturarv och heredifiering av kulturella uttryck – en selektiv översikt av forskningsläget*, Rapport nr 1, Vetenskapsrådet (Hämtat från https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1593875/FULLTEXT02 2023-05-15)

Ayton-Shenker, Diana (1995). *The Challenge of Human Rights and Cultural Diversity,* United Nations Digital Library (Hämtat från https://digitallibrary.un.org/record/205090 (2025-03-03)

Bendix, Regina F, Eggert, Aditya & Peselmann, Arnika (2014). ”Introduction: Heritage Regimes and the State”, *Heritage Regimes and the State*, Open Edition Books, Göttingen University Press (Hämtat från https://books.openedition.org/gup/366 2024-11-23)

Björk, Thérèse (2005). ”Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter”, *Allas värde och lika rätt. Perspektiv på mänskliga rättigheter*, Göran Gunnner & Elena Namli (red), Lund: Studentlitteratur

Björkholm, Johanna (2011). *Immateriellt kulturarv som begrepp och process, doktorsavhandling: Folkloristiska perspektiv på kulturarv i Finlands svenskbygder med folkmusik som exempel*, Åbo: Åbo Akademins Förlag

Borelli, Silvia & Lenzenini, Federico (2012). "Foreword", *Cultural Heritage, Cultural Rights, Cultural Diversity: New Developments in International Law* (2012). Silvia Borelli & Federico Lenzenini, Martinus Nijhoff Publishers, e-bok (Hämtat från http://books.google.se/books?id=Z1yCOSZJjm0C&pg=PA3&hl=sv&source=gbs_toc_r&cad=4#v=onepage&q&f=false 2025-03-03)

Bortolotto, Chiara, Demgenski, Philipp, Karapampas, Panas & Toji, Simone (2020). " Proving participation: vocational bureaucrats and bureaucratic creativity in the implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage", *Social Anthropology/Anthropologie Sociale*, 28, 1, s. 66–82. European Association of Social Anthropologists. doi:10.1111/1469-8676.12741 (Hämtat från https://www.researchgate.net/publication/339327019_Proving_participation_vocational_bureaucrats_and_bureaucratic_creativity_in_the_implementation_of_the_UNESCO_Convention_for_the_Safeguarding_of_the_Intangible_Cultural_Heritage 2025-04-30)

Bryson, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*, Stockholm: Liber Förlag

Cardenas, Sonia (2006). "'Violators' Accounts: Hypocrisy and Human Rights Rhetoric in the Southern Cone", *Journal of Human Rights*, vol. 5 (4), s. 448-449

Castells, Manuel (1998). *Identitetens makt. Informationsåldern. Ekonomi, samhälle och kultur,* band II, Göteborg: Bokförlaget Daidalos

Chow, Pok Yin S. (2022). "Cultural Rights", *Edward Elgar Publishing eBooks*

Coombe, Rosemay J. & Weiss, Lindsay (2015). "Neoliberalism, Heritage Regimes, and Cultural Rights", SSRN, s. 43–62 (Hämtat från https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2644495 2024-05-30)

Dembour, Marie-Bénédicte (2001). "Following the movement of pendulum: between universalism and relativism", *Culture and Rights: Anthropological Perspectives*, Jane K. Cowan, Marie-Bénédicte Dembour och Richard A. Wilson (ed), Cambridge & New York, Cambridge University Press, s. 56–79

Donders, Yvonne (2002). *Towards a Right to Cultural Identity?,* Antwerp: Intersentia

Donders, Yvonne (2008). "A Right to Cultural Identity in UNESCO", *Cultural Human Rights*, Francesco Francioni & Martin Schein (red.), Martinus Nijhoff Publishers

Donnelly, Jack (2007). "The Relative Universality of Human Rights", *Human Rights Quarterly 29*, The Johns Hopkins University Press, s. 281–306

Eichler, Jessika (2021). "Intangible cultural heritage, inequalities and participation: who decides on heritage?", *The International Journal of Human Rights*, 25:2, s. 793–814 (Hämtat från https://scholar.google.se/scholar_urk?url=https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.108

0/13642987.2020.1822821&hl=sv&sa=X&ei=46PgZujcEMu_y9PkPWdmAU&scisig=AFWwaebqzVrSAm2smR_8JtB7LaOz&oi=scholarr 2025-03-06)

Esaisson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Sundell, Anders, Towns, Ann & Wägnerud, Lena (2024). *Metodpraktikan: Konsten att studera människor, organisationer och samhällen*, Stockholm: Norstedts Juridik

Fairclough, Norman (1995). *Media Discourse*, London: Edward Arnold

Fairclough, Norman (2003). *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research, Discourse*, London & New York: Routledge, Taylor & Francis Group

Forum för levande historia (2011). ”Nationalismens former” (Hämtat från https://www.levandehistoria.se/fakta/nationalism-och-historiebruk/nationalismens-former 2024-09-04)

Francioni, Francesco & Scheinin, Martin (2008). “Preface”, *Cultural Human Rights*, Leiden & Boston: Martinus Nijhoff Publishers

Francioni, Francioni (2012). “The Evolving Framework for the Protection of Cultural Heritage in International Law”, *Cultural Heritage, Cultural Rights, Cultural Diversity: New Developments in International Law*, Silvia Borelli & Federico Lenzenini (ed), Leiden & Boston: Martinus Nijhoff Publishers (Hämtat från http://books.google.se/books?id=Z1yCOSZJjm0C&pg=PA3&hl=sv&source=gbs_toc_r&cad=4#v=onepage&q&f=false 2025-03-04)

Freeman, Michael (2022). *Human Rights*, Fourth Edition, Cambridge: Polity Press in association with Blackwell Publishing Ltd

Hafstein, Valdimar (2018). *Making Intangible Heritage*, Indiana University Press

Hedlund Thulin, Kristina (2006). *Lika i värde och rättigheter: Om mänskliga rättigheter*, Stockholm: Norstedts Juridik

Goodhart, David (2017). *The Road to Somewhere*, London: Penguin Books Ltd

Goodhart, David (2023). *Huvud, hand, hjärta: den nya kampen om erkännande och status,* Stockholm: Bokförlaget Stolpe

Goodhart, Michael (2008). ”Neither Relative nor Universal: A Response to Donnelly”, *Human Rights Quarterly*, Feb., 2008, Vol. 30, No. 1, The Johns Hopkins University Press, s. 183–193

Hydén, Håkan (2007). ”Olika perspektiv på mänskliga rättigheter”, *Mänskliga rättigheter i svensk belysning*, Annika Staaf & Lars Zanderin (red.) Malmö: Liber AB

Institutet för mänskliga rättigheter (2023). *Årsrapport 2023* (Hämtat från https://mrinstitutet.se/wp-content/uploads/2022/01/IMR_arsrapport_2023_tanp_1.3.pdf 2024-05-08)

Institutet för mänskliga rättigheter (2023). *Kännedom om och upplevelser av mänskliga rättigheter i Sverige 2022–2023* (Hämtat från https://mrinstitutet.se/download/18.3adfc157195b297da7711bf1/1742890902210/rapport-kannedom-upplevelser-manskliga-rattigheter-Sverige-22-23.pdf 2025-06-01)

Institutet för mänskliga rättigheter (2024). *Årsrapport 2024* (Hämtat från https://mrinstitutet.se/wp-content/uploads/2022/01/IMR_arsrapport_2023_tanp_1.3.pdf 2025-02-11)

Institutet för mänskliga rättigheter (2025). *Årsrapport 2025* (Hämtat från https://mrinstitutet.se/download/18.2906d1bb195b2914c0c39eb5/1744008050409/rapport_Arsrapport_manskliga-rattigheter-2025.pdf 2025-02-11)

Institutet för mänskliga rättigheter (2024-03-07). ”FN-kommitté: Sverige behöver stärka skyddet för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter” (Hämtat från https://mrinstitutet.se/nyheter/fn-kommitte-sverige-behover-starka-skyddet-for-ekonomiska-sociala-och-kulturella-rattigheter/ 2025-02-11)

Institutet för språk och folkminnen (2009). *Förslag till nationellt genomförande av UNESCO:s konvention om skydd av det immateriella kulturarvet*. Redovisning av regeringsuppdrag (Hämtad från https://isof.diva-portal.org/smash/get/diva2:1178961/FULLTEXT01.pdf 2025-03-05)

Institutet för språk och folkminnen (2012). *Levande kulturarv. Delrapport om tillämpningen av Unescos konvention om tryggande av det immateriella kulturarvet i Sverige.* Redovisning av regeringsuppdrag Ku2010/1980/KT (Hämtad från https://levandekulturarv.se/download/18.5ab2c056188bdcca51d27e58/1687198316903/Levande-kulturarv-Unesco-delrapport%2020131115.pdf 2025-03-05)

Institutet för språk och folkminnen (2014). *Levande traditioner. Slutrapport om tillämpningen av Unescos konvention om tryggande av det immateriella kulturarvet i Sverige.* Redovisning av regeringsuppdrag Ku2010/1980/KT (Hämtad från https://levandekulturarv.se/download/18.5ab2c056188bdcca51d27e56/1687198291552/Levande-traditioner-Unseco-slutrapport-Isof-februari-2014.pdf 2025-03-05)

Institutet för språk och folkminnen (2016). *Det nationella arbetet med tillämpningen av Unescos konvention om tryggande av det immateriella kulturarvet. Redovisning av regeringsuppdrag* (Hämtat från https://levandekulturarv.se/download/18.5ab2c056188bdcca51d27e50/1687198260604/ISOF%20Redovisning%20immateriellt%20kulturarv%202016.pdf 2025-03-05)

Jarnkvist, Karin & Nordbäck, Carola (2021). ”Inledning”, *Kritiska studier av kulturarv och, museala praktiker – en tvärvetenskapligmötesplats*, Forum för Genusvetenskap, Mittuniversitetet, s. 3–5

Johansson, Peter (2008). *Samerna – ett ursprungsfolk eller en minoritet?* Avhandling i Freds- och utvecklingsforskning, Institutionen för globala studier, Göteborgs universitet

Kapchan, Deborah (2014). “Cultural Heritage in Transit: Intangible Rights as Human Rights”, *Human Rights Quarterly* (Hämtat från https://www.jstor.org/stable/j.ctt6wr93f 2024-06-07)

Karlsson, Anna Marlene (2019). ”Kulturarvspolitik; Kulturarv som samhällsresurs i svensk politik”, *Nordisk kulturpolitisk tidskrift*, Scandinavian University Press, volym 22 (Hämtat från https://www.scup.com/doi/full/10.18261/ISSN2000-8325-2019-01-08 2024-01-22)

Klein, Barbro (2014). “Cultural Heritage, Human rights, and Reform Ideologies: The Case of Swedish Folklife Research”’ I *Cultural Heritage in Transit: Intangible Rights as Human Rights*, Kapchan, Deborah (red), University of Pennsylvania Press, s. 113–124

Kuutma, Kristin (2016). ”From folklore to Intangible Heritage”, *A Companion to Heritage Studies*, Willian Logan, Máiréad Nic Craith, and Ullrich Kockel (ed), Chichester, West Sussex, UK; Malden, MA: Wiley- Blackwell

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund: Studentlitteratur

Levande kulturarv (2023-03-06). ”Ackreditering till rådgivare” (Hämtat från https://levandekulturarv.se/konventionen-i-sverige/ngoer/ackreditering-till-radgivare 2024-08-28)

Levande kulturarv (2024-06-17). ”NGO:er” (Hämtat från https://levandekulturarv.se/konventionen-i-sverige/ngoer 2025-02-10)

Lundquist, Lennart (1987). *Implementation Steering*, Lund: Studentlitteratur

Lundquist, Lennart (1992). *Förvaltning, stat och samhälle*, Lund: Studentlitteratur

Malik, Kenan (2023). *Inte så svartvit: en historia om ras från vit överhöghet till identitetspolitik*, Göteborg: Bokförlaget Daidalos

Martini, Michele, Moscovitz, Hannah, Fernández Ugalde, Rocio, Hansen, Morten, Hughson, Taylor, Marfán, Javiera & Tozan, Oudal (2023-04-19). “In Search of a global community: a multivocal critique of UNESCO’s education commons discourse”, *Journal of Education Policy*, s. 1–14 (Hämtat från https://www.tandfonline.com/doi/full/1010.1080/02680939.2024.2339914 2025-03-06)

MR-webben (2016). ”Rättighetsbaserade metoder” (Hämtat från https://www.mr-webben.se/rattighetsbaserade-metoder/det-rattighetsbaserade-arbetssattet/ 2025-03-25)

Nationalencyklopedin (u.å.) ”Identitetspolitik” (Hämtat från https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/identitetspolitik 2025-02-14)

Nömgård, Meg (2021). *Rapport innehållande en struktur som ska tillse att representanter för civilsamhället ska få möjlighet att medverka i arbetet med 2003-konventionen på nationell, regional och global nivå*, på uppdrag av Svenska Unescorådet, Berättarnätet Kronoberg

Olofsson, Hans (2024). ”Nationalism som ’dålig klang’ eller ’att gilla sitt land’? Om ett politiskt laddat grundbegrepp i högstadiets historieundervisning”, *Begreper om og i*

samfunnet, Kvande, L. & Olofsson, H. (red). Oslo: Universitetsförlaget (Hämtat från https://www.idunn.no/doi/10.18261/9788215055589-24-04 2024-12-05)

Pineschi, Laura (2012). "Cultural Diversity as a Human Right? Generel Comment No. 21 of the committee on Economic, Social and Cultural Rights", *Cultural Heritage, Cultural Rights, Cultural Diversity: New Developments in International Law* (2012) Silvia Borelli & Federico Lenzenini, Martinus Nijhoff Publishers

Riksantikvarieämbetet (2015). "Definition av kulturarv och kulturmiljö", *Plattform för kulturhistorisk värdering och urval* (Hämtat från: https://www.raa.se/kulturarv/definition-av-kulturarv-och-kulturmiljo/ 2024-02-17)

Sametinget (2024-12-04) "Unesco-konvention skyddar immateriella kulturarv", (Hämtat från https://www.sametinget.se/unesco 2024-05-01 2025-03-05)

Shaheed, Farida (2017). "The United Nations cultural rights mandate: reflections on the significance and challenges", I *Negotiating Cultural Rights. Issues at Stake, Challenges and Recommendations*, Lucky Belder & Helle Porsdam (ed) Cheltenham UK & Northhampton, MA, USA: Edgar Elgar Publishing

Smith, Laurajane (2006). *The Uses of Heritage*, Hoboken: Taylor & Francis Ltd

Stamatopoulou, Elsa (2007). *Cultural Rights in International Law*, Leiden, The Netherlands, and Boston, USA: Martinus Nijhoff och Donders, Yvonne (2002). *Towards a Right to Cultural Identity?,* Antwerp: Intersentia

Stamatopoulou, Elsa (2012). "Monitoring Cultural Human Rights: The Claims of Culture Human Rights and the Response of Cultural Rights", Human Rights Quarterly, Volume 34, Number 4, November 2012, s. 1170–1192 (Hämtat från https://www.jstor.org/stable/23352241 2025-04-29)

Svenska Unescorådet (1997). Unescos rapport *Vår skapande mångfald,* Stockholm: Norstedts Tryckeri AB

Svenska Unescorådet (2023-04-17). "Om oss" (Hämtat från https://unesco.se/om-oss/ 2025-03-03)

Svenska Unescorådet (2018). *Organisationsbedömning av Unesco 2018* (Hämtat från https://www.unesco.se/wp-content/uploads/2018/05/Organisationsbed%C3%B6mning-Unesco-2018.pdf 2024-03-11)

Svenska Unescorådet (2018). *Strategi för Svenska Unescorådets verksamhet i Sverige 2018– 2022* (Hämtat från https://unesco.se/wp-content/uploads/2022/04/Strategi-fo%CC%88r-Svenska-Unescora%CC%8Adets-verksamhet-2018-2022.pdf 2025-03-05)

Symonides, Janusz (2000). "Cultural Rights", *Human Rights: Concepts and Standards*, UNESCO, Dartmouth Publishing Company Limited, UK & Ashgate Publishing Company, USA

Taylor, Charles (1999). *Det mångkulturella samhället och erkännandets politik*, Göteborg: Daidalos

University of Fribourg (2007). *Declaration on Cultural Rights*, Adopted in Fribourg on May 7th 2007, (Hämtat från https://www.unifr.ch/ethique/en/assets/public/Files/declaration-eng4.pdf 2025-02-15)

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning* (Hämtat från https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf 2024-07-06)

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed* (Hämtat från file:///C:/Users/Acer/Desktop/EVA/MASTERUPPSATS%20MR/2017%20Vetenskapsr%C3%A5det%20God%20forskningssed.pdf 2024-07-06)

Vetenskapsrådet (2024). *God forskningssed* (Hämtat från file:///C:/Users/Acer/Downloads/God%20forskningssed%20VR%202024.pdf 2024-07-06)

Wallman Lundåsen, Susanne & Trädgårdh, Lars (2015). *Civilsamhälle, social sammanhållning och tillit*, Ersta Sköndals högskola, Stockholm (Hämtat från https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1306074/FULLTEXT01.pdf 2025-06-12)

Wennerström, Johan (2015-10-22). ”En motståndsrörelse mot historielöshet”, *Svenska Dagbladet* (Hämtat från https://www.svd.se/a/6968eaeb-a55d-4483-9b0f-6c6f1025cd2b/en-motstandsrorelse-mot-historielosheten 2025-03-06)

Whittington, Vanessa (2022). ”Gender and Human Rights Within UNESCO’s International Heritage Discourse and Intangible Heritage Conventions”, *Heritage & Society*, Routledge, 14:2–3, 242–266 (Hämtat från https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/2159032X.2022.2126205 2024-10-27)

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2009). *Diskursanalys som teori och metod*, Lund: Studentlitteratur

Wulf, Christoph (2025). “Living Cultures in the Anhropocene: Taking Stock of Intangible Cultural Heritage across the World”, *Handbook on Intangible Cultural Practices as Global Strategies for the Future*, Christoph Wulf (red), Cham: Springer (Hämtat från https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000392385 2025-03-26)

Xanthaki, Alexandra (2015). ”Cultural Rights”, *Oxford Bibliographies,* (Hämtat från https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199796953/obo-9780199796953-0123.xml 2025-02-16)

Zook, Darren C. (2006). ”Decolonizing Law: Identity Politics, human rights, and the United Nations”, *Harvard Human Rights Journal*, vol. 19 (Hämtat från https://journals.law.harvard.edu/hrj/wp-content/uploads/sites/83/2020/06/19HHRJ95-Zook.pdf 2025-03-05)

APPENDIX

BILAGA 1

INTERVJUGUIDE

Uppvärmningsfrågor:

1. Namn:
2. Befattning:
3. Hur länge har du arbetet inom denna verksamhet?
4. Bakgrund?

Kärnfrågor:

1. Hur arbetar ni i er verksamhet med det immateriella kulturarvet?

2. Hur samarbetar ni med andra myndigheter, organisationer och föreningar inom konventionsarbetet med det immateriella kulturarvet?

3. Vilket engagemang finns det från utövarna, det vill säga från intresseföreningar och NGO:s för att delta i bevarandet av det immateriella kulturarvet? Kan du ge några exempel?

4. Hur förhåller sig urfolket samerna och de nationella minoriteterna sig till det nationella arbetet att implementera konventionen? Vilka är engagerade? Vilka prioriteras?

5. Hur ser ni inom er organisation på konventionen? Vilka möjligheter och svårigheter ser ni med att tillämpa konventionen i er organisation?

6. Vilken roll spelar mänskliga rättigheter i förhållande till ert uppdrag vad gäller det immateriella kulturarvet?

7. Vilken betydelse har konventionens språkskrivning för tolkningen av det nationella arbetet? Till exempel hur Sverige arbetar med konventionen i jämförelse med andra konventionsstater? Finns det goda exempel? Dåliga exempel?

8. Ser du några målkonflikter (svåra prioriteringar) i arbetet med att implementera konventionen om det immateriella kulturarvet i förhållande till andra målsättningar?

Finns det målkonflikter mellan det materiella respektive det immateriella kulturarvet?

9. Ser ni några risker med implementeringen av konventionen? Kan det till exempel få konsekvenser som inte är avsiktliga eller önskvärda?

10. Vilken betydelse har kulturarvspropositionen från 2017 för konventionsarbetet?

11. Hur tolkar ni inom er organisation kulturella rättigheter?

12. Vilken betydelse har kulturarvsdebatten för ert uppdrag gällande tillämpningen av konventionen om det immateriella kulturarvet? Hur påverkas er tolkning av uppdraget?

13. Kulturarv är ofta knutet till identitet, både individuella och kollektiva identiteter, identitetsskapande, grupptillhörighet och gemenskap med referens till historia. Så det finns en naturlig koppling. Men det finns också kritik (från olika håll) mot att kulturarv politiseras utifrån olika typer av identiteter. Hur förhåller ni er till det?

14. På vilket sätt kan arbetet med mänskliga rättigheter stärkas inom kulturarvssektorn? Lite mer tillspetsat, hur skulle en rättighetsbaserad kulturarvspolitik kunna se ut?

Uppföljningsfrågor till utövare

1) Hur förmedlades informationen om att ni i er organisation kunde vara med i det här konventionsarbetet? Hur togs det emot i er organisation? Vilka förväntningar hade ni?

2) Hur tycker du att ditt utövande har påverkats av konventionsarbetet? Hur har det påverkat er verksamhet/organisation? Vilka för- och nackdelar ser du? Kan du ge några exempel?

3) Hur delaktig känner du dig i processen med konventionsarbetet? Hur tror du andra utövare ser på konventionsarbetet?

4) Vad skulle du vilja se för slags utveckling av ditt verksamhetsområde i framtiden? Och vad tror du behövs för att uppnå den utvecklingen?

Övriga frågor? Finns det något du vill tillägga?

BILAGA 2

Sammanfattning av Unesco:s konvention om tryggandet av det immateriella kulturarvet[232]

Syfte

Enligt artikel 1 syftar Konventionen om tryggande av det immateriella kulturarvet till:

- att trygga det immateriella kulturarvet,
- att säkerställa att berörda lokalsamhällens, gruppers och enskilda personers immateriella kulturarv respekteras,
- att höja medvetandet på lokal, nationell och internationell nivå om det immateriella kulturarvets betydelse och säkerställa uppskattningen av det,
- att främja internationellt samarbete och bistånd.

Definition

Artikel 2–3 definierar begreppet och klargör konventionen i förhållande andra traktat. Enligt artikel 2 definierar konventionen *immateriella kulturarv* som: ”sedvänjor, framställningar, uttryck, kunskap, färdigheter – liksom tillhörande tillvägagångssätt, ändamål, artefakter och kulturella miljöer – som lokalsamhällen, grupper och i vissa fall enskilda individer erkänner som en del av sitt kulturarv”. Kunskapen ska ha förts vidare ”från generation till generation” i samspel med omgivningen. Immateriella kulturarv är dock inte enbart nedärvda traditioner från det förflutna, de kan vara samtida och urbana. De uttryck som vi bär kan också praktiseras av andra, oavsett om det gäller våra nordiska grannar, människor på andra sidan jordklotet eller om de har anpassats till nya förhållanden i samband med migration. De immateriella kulturarv som omfattas av konventionen ska utgöra en del av människors gemenskap och identitet och främja ”respekten för kulturell mångfald och mänsklig kreativitet”. Endast immateriella kulturarv som är förenliga med mänskliga rättigheter och med de krav som ställs på ömsesidig respekt mellan olika gemenskaper och på hållbar utveckling omfattas. Konventionen lägger vikten på vidareförande av ett levande bruk med betoning på utövande, utövare och arenor. Konventionen handlar således om levande immateriella kulturarv, alltså traditioner och kunskaper som praktiseras i dag, varför utövarna själva är centrala i arbetet. Med *tryggande* avses ”åtgärder som syftar till att säkerställa det immateriella kulturarvets fortbestånd, däribland identifiering,

[232] Institutet för språk och folkminnen (2009). s.10–12; Institutet för språk och folkminnen (2012). s. 6–8; Institutet för språk och folkminnen (2014). Unescos konvention om tryggandet av det immateriella kulturarvet 2003 översätt till svenska, s. 66–79 och Institutet för språk och folkminnen (2016). s. 6–9 samt UNESCO (2003). CSICH (Hämtat från https://ich.unesco.org/en/convention 2024-04-17)

dokumentering, forskning, bevarande, skydd, främjande, förbättring, överföring, särskilt genom formell och icke-formell utbildning, samt förnyelse av de olika aspekterna av detta arv", enligt artikel 2.3.

Beslutande organ

Artikel 4–10 anger vilka organ som administrerar konventionen. Högsta beslutande organ är *Generalförsamlingen* (General Assembly) och består av de stater som har undertecknat konventionen. Generalförsamlingen utfärdar strategiska riktlinjer för genomförandet av konventionen och väljer ledamöter till den mellanstatliga kommittén. *Den mellanstatliga kommittén* (The Intergovernmental Committee) ansvarar för genomförandet av konventionen på internationell nivå. Den granskar konventionsstaternas periodiska rapporter över arbetet på nationell nivå samt fattar beslut om att föra in element på listorna och i registret. Kommittén består av 24 stater, som väljs av generalförsamlingen enligt principen om rättvis geografisk representation. Varje land representeras av en delegat, som kan vara assisterad av exempelvis rådgivare och experter. Kommittén förnyas till hälften vartannat år.

Nationellt åtagande

Artikel 11–15 beskriver konventionsstaternas nationella åtagande. Av konventionens artiklar är flertalet formulerade på ett sätt som möjliggör ett relativt fritt agerande när det gäller att genomföra konventionen i det egna landet. Vissa regler är dock tvingande och innefattar samtliga medlemsländer. Enligt dessa ska varje konventionsstat:

- vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa tryggandet av det immateriella kulturarvet inom landet,
- identifiera och definiera de olika delarna av det immateriella kulturarvet i samråd med lokalsamhällen, grupper och berörda icke-statliga organisationer,
- upprätta en eller flera förteckningar över det immateriella kulturarvet,
- kontinuerligt uppdatera de upprättade förteckningarna,
- betala den avgift till fonden som kommittén har beslutat,
- avge periodiska rapporter till kommittén om de åtgärder som vidtagits för att uppfylla konventionen.

Konventionsstaterna ska också enligt artikel 13 sträva efter:

a) att bedriva en politik som syftar till att främja det immateriella kulturarvets funktion i samhället och införliva tryggandet av detta arv i samhällsplaneringen,
b) att utse eller inrätta ett eller flera behöriga organ för tryggandet av det immateriella kulturarvet,
c) att främja vetenskapliga, tekniska och konstnärliga undersökningar och forskningsmetoder,
d) att vidta lämpliga rättsliga, tekniska, administrativa och ekonomiska åtgärder.

Civilsamhällets deltagande i konventionsarbetet

Ideella organisationer, experter, kunskapscentra och forskningsinstitut spelar en avgörande roll när det gäller tryggandet av det immateriella kulturarvet. Det gäller speciellt vid identifiering och definition av immateriella kulturarv, utformande av förteckningar, genomförande av program, projekt och aktiviteter och/eller beredning av nomineringar av element till konventionens listor. I konventionens operativa direktiv anges i artikel 15 att medlemsstaterna ska säkerställa att sociala gemenskaper, grupper och individer deltar i processen. Även civilsamhället ska således engageras när det gäller konventionens genomförande nationellt och internationellt.

Nationella förteckningar och internationella listor

Artikel 16–18 handlar om tryggande på internationell nivå. I artikel 16–17 fastslås att varje konventionsstat ska upprätta en eller flera förteckningar över de immateriella kulturarv som finns inom landets territorium. Samtidigt ger konventionen varje enskild part stor frihet att göra detta på ett sätt som är anpassat till den egna situationen. En medlemsstat kan således välja att antingen skapa en övergripande förteckning eller flera mer avgränsade sådana.

Nationella förteckningar ska enligt Unescos kriterier:

- vara en återspegling av ”levande” praxis och kunskap,
- identifiera geografisk respektive demografisk utbredning,
- innefatta konventionens domäner,
- ge konsekvent information,
- även finnas tillgängliga på engelska eller franska,
- regelbundet uppdateras.

Medlemsländerna har sedan möjlighet att nominera sina immateriella kulturarv till Unescos internationella listor och register:

- Den representativa listan över mänsklighetens immateriella kulturarv (The Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity). Den har en mer allmängiltig inriktning och som mål att återspegla det immateriella kulturarvets mångfald och väcka insikt om dess unika värde.
- Listan över immateriella kulturarv som har behov av omedelbart tryggande (The List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding), vilken riktar sig mot specifikt hotade kulturarv.
- Registret över goda metodiska exempel (The Register of Best Safeguarding Practices).

En grundregel är att inget element kan nomineras till de två listorna utan att först finnas med på en nationell förteckning. Arbetet med att upprätta förteckningar är därför grundläggande för det fortsatta arbetet med konventionen.

Artikel 19–24 reglerar olika former för internationellt samarbete och bistånd.

Artikel 25–28 reglerar Unescos fond för att trygga immateriella kulturarv inklusive medlemsstaternas fasta bidrag till denna.

Rapportering till Unesco

Enligt artikel 29–30 ska varje stat som har ratificerat konventionen rapportera om lagstiftande, administrativa och andra åtgärder som vidtagits vart sjätte år i en så kallad periodisk rapport till Unesco. Rapporten ska även innehålla information om ansvariga institutioner, om förteckningsarbetet och vidtagna tryggandeåtgärder, om internationellt samarbete samt om statusen för de element som eventuellt är inskrivna på konventionens internationella listor. Därtill ska rapporten visa hur ideella aktörer och utövare har deltagit i konventionsarbetet och i rapporteringen. Den periodiska rapporteringen utgör en av konventionens viktigaste mekanismer för internationellt samarbete och utbyte av information om dess tillämpning. Sverige har lämnat två periodiska rapporter, dels i december 2017, dels i december 2021. Den första periodiska rapporten från 2017 behandlades på kommittémötet 2018. Den andra rapporten 2021 har till dags dato (2024) ännu ej

behandlats på något kommittémöte.[233] Institutet för språk och folkminnen har regeringens uppdrag att utarbeta periodiska rapporter i enlighet med anvisningar från Unesco. Under perioden 2020–2024 är Sverige medlem i Unescos kommitté för konventionen om tryggande av det immateriella kulturarvet.

Upptagandet av mästerverk

Enligt artikel 31 skall kommittén uppta de mästerverk som förklarats ingå i mänsklighetens muntliga och immateriella kulturarv i förteckningen över mänsklighetens immateriella kulturarv innan konventionen träder i kraft.

De avslutande artiklarna 32–40 innehåller tekniska bestämmelser om ratificering och ikraftträdande.[234]

[233] UNESCO (2003). CSICH (Hämtat från https://ich.unesco.org/en/state/sweden-SE?info=periodic-reporting 2024-04-17)
[234] Institutet för språk och folkminnen (2009). s. 11–12

BILAGA 3

Presentation av studiens aktörer och deras organisationer

Svenska Unescorådet

Svenska Unescorådet inrättades 1951 och är en så kallad nationalkommission för Unesco. Alla medlemsstater i Unesco utser en nationalkommission för sitt respektive land som länkar samman Unesco med medlemslandets myndigheter, institutioner och ideella organisationer i civilsamhället i det egna landet. Med 193 medlemsländer (statsparter) i Unesco (2023) innebär det 193 nationalkommissioner världen över. Unesco är den enda FN-organisationen med ett globalt nätverk av samarbetspartner i form av nationalkommissioner. Svenska Unescorådet har i uppdrag att ge råd till regeringen gällande Unescos verksamhet och informera samt sprida kunskap om Unesco i Sverige. Svenska Unescorådet ska även bidra till att genomföra *Sveriges strategi för samarbete med Unesco 2018-2022* och *Sveriges strategi för samarbete med Unesco 2022-2025*. Inom Unescos kulturprogram domineras arbetet med olika konventioner inom kulturområdet.[235]

Institutet för språk och folkminnen

Institutet för språk och folkminnen bildades 2006 och är en statlig myndighet som har till uppdrag att bedriva språkvård och på vetenskaplig grund öka, levandegöra och sprida kunskaper om språk, dialekter, folkminnen, namn och immateriella kulturarv i Sverige. De bistår regeringen och andra myndigheter med expertis inom svenska språket samt dialekter, ortsnamn i Sverige, de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska (ej samiska) samt svenskt teckenspråk. Det är således både en språk- och kulturarvsmyndighet. Institutet för språk och folkminnen är samordnande myndighet för nodarbetet, och tillsammans med Nordiska museet nodmyndighet för nod A som fokuserar på muntliga traditioner och uttryck, sociala sedvänjor, riter och högtider samt kunskaper och sedvänjor rörande universum. Institutet för språk och folkminnen är ansvarig myndighet för implementeringen av konventionen.[236]

---

[235] Svenska Unescorådet (2023-04-17). ”Om oss” (Hämtat från https://unesco.se/om-oss/svenska-unescoradet/ 2025-03-19) och Svenska Unescorådet (2024-06-19). ”Kultur” (hämtat från https://unesco.se/kultur/ 2025-03-19)

[236] Institutet för språk och folkminnen (2024-09-24). ”Om myndigheten” (Hämtat från https://www.regeringen.se/myndigheter-med-flera/institutet-for-sprak-och-folkminnen/ 2025-03-19) och Institutet för språk och folkminnen (2014). *Levande traditioner. Slutrapport om tillämpningen av Unescos konvention om tryggande av det immateriella kulturarvet i Sverige.* Redovisning av regeringsuppdrag Ku2010/1980/KT, s. 84-87 (Hämtad från https://levandekulturarv.se/download/18.5ab2c056188bdcca51d27e56/1687198291552/Levande-traditioner-Unseco-slutrapport-Isof-februari-2014.pdf 2025-03-05)

Sagobygden och Berättarnätet Kronoberg

Berättarnätet Kronoberg är en ideell förening som driver Sagobygden. Berättarnätet Kronoberg grundades 1990 i samband med en berättarfestival samma år och är numera Nordens äldsta och återkommande berättarfestival. Sagomuseet öppnades 1999 och försöker synliggöra det material av lokala sagor och sägner som Gunnar Olof Hyltén-Cavallius samlade in under 1800-talet. Det sker genom muntligt berättande, pedagogisk verksamhet, utbildning och kurser, Skapande skola-program, föreställningar och arrangemang samt projekt i samarbeten med andra aktörer. Utöver det har Sagobygden 43 sägenplatser med sägenskåp som är platsbestämda berättelser ute i naturen. De har 239 antal medlemmar, inräknat familjemedlemmar 339 medlemmar.[237] Meg Nömgård, tidigare verksamhetsledare för Sagobygden och Berättarnätet Kronoberg med lång erfarenhet av arbete med NGO inom Unesco, kartlägger representationen av civilsamhället i konventionsarbetet i Sverige i sin rapport, *Rapport innehållande en struktur som ska tillse att representanter för civilsamhället ska få möjlighet att medverka i arbetet med 2003-konventionen på nationell, regional och global nivå,* framtagen på uppdrag av Svenska Unescorådet 2021.[238] Sagobygden antogs i november 2018 till Unescos register över goda metodiska exempel.[239] År 2014 blev Berättarnätet Kronoberg en ackrediterad rådgivare till Unescos konvention 2003. Sagobygden har deltagit i konventionsarbetet sedan 2011 och ingår i nod A som fokuserar på muntliga traditioner och uttryck, sociala sedvänjor, riter och högtider samt kunskaper och sedvänjor rörande universum, och där Institutet för språk och folkminnen samt Nordiska museet är nodmyndigheter.[240]

Eric Sahlström Institutet

Eric Sahlström Institutet bildades 1997 och är ett nationellt center för traditionell dans och musik. Institutet ligger vid Tobo i Uppland och är uppkallat efter nyckelharpatillverkaren och spelmannen Eric Sahlström (1912–1986). Sahlström var pionjär med sina nyckelharpskurser på 1960-talet (då svensk folkmusik fick ett uppsving) och dessförinnan nyskapande med sina kompositioner av nyckelharpan på 1950-talet som fick stor spridning. På så sätt bidrog han till instrumentets bevarande och utveckling. Nyckelharpan har spelats i

[237] Sagobygden (u.å) ”Om Sagobygden” (Hämtat från https://sagobygden.se/sv/om-sagobygden/ 2025-03-19) och Levande kulturarv (2023-06-27). ”Berättarnätet Kronoberg” (Hämtat från https://levandekulturarv.se/konventionen-i-sverige/ngoer/berattarnatet-kronoberg (2025-03-19)

[238] Nömgård, Meg (2021). *Rapport innehållande en struktur som ska tillse att representanter för civilsamhället ska få möjlighet att medverka i arbetet med 2003-konventionen på nationell, regional och global nivå*, på uppdrag av Svenska Unescorådet, Berättarnätet Kronoberg

[239] Svenska Unescorådet (2021-12-02). ”Berättarprojektet Sagobygden” (Hämtat från https://unesco.se/kultur/unescos-konvention-om-det-immateriella-kulturarvet/berattarprojektet-sagobygden/ 2025-06-21)

[240] Institutet för språk och folkminnen (2014). s. 84–87

Sverige i obruten tradition åtminstone sedan 1600-talet. Institutets uppdrag är att främja folkmusiken, folksången och folkdansen och har dessutom ett särskilt uppdrag att värna nyckelharpan. Det finns idag ca 3 000–5 000 nyckelharpaspelare i Sverige och ca 2 000 i världen.[241] Nyckelharpans nätverk består bland annat av utövare (musiker, instrumentbyggare, folkdansare och publik), folkmusikorganisationer och institutioner, skolor, forskare, konsertarrangörer liksom fristående musikproducenter. Eric Sahlström Institutet i Uppland är den centrala aktören för nätverket. Nyckelharpans nätverk antogs i december 2023 till Unescos register över goda metodiska exempel.[242] Eric Sahlström Institutet har deltagit i konventionsarbetet sedan 2011 och ingår i nod C som handlar om framföranden; musik, dans och teater, och där Svenskt visarkiv är nodmyndighet.[243]

Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund

Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund bildades 1912 och är den samlande organisationen för alla hemslöjdsföreningar i Sverige. Det är en ideell organisation med föreningar runtom i Sverige. Tanken med att inrätta riksförbundet var att det skulle fungera som ett samarbetsorgan mellan medlemsföreningarna runt om i landet. Mellan åren 1904–1912 bildades många av de föreningar som finns kvar än idag. Redan tidigt deltog Hemslöjdförbundet i större utställningar som exempelvis Göteborgsutställningen 1923 och Stockholmsutställningen 1930. Förbundet har idag 90 medlemsföreningar som finns i hela landet och har ungefär 14 000 individuella medlemmar. De har 24 ideella riks- och länsföreningar som medlemmar. Hemslöjdens uppdrag är att verka för att hemslöjdsfrågorna ska utvecklas och bidra till en hållbar, inkluderande värld. Verksamheten består av kursverksamhet, butiksverksamhet, publicering av tidningen Hemslöjd. Därtill är de förvaltare av stipendiestiftelser och branschorganisation för gesäll och mästarbrev inom textila yrken, träslöjd och krukmakaryrket.[244] Hemslöjdsförbundet blev i juni 2024 en ackrediterad NGO för Unescos konvention 2003. Hemslöjdsförbundet har deltagit i konventionsarbetet sedan 2011 och ingår i nod B som handlar om traditionell hantverkskunskap, och där Nämnden för hemslöjdsfrågor är nodmyndighet.[245]

---

[241] Eric Sahlström Institutet (u.å.) ”Nyckelharpans nätverk” (Hämtat från https://esitobo.org/nyckelharpans-natverk-the-nyckelharpa-network/ 2025-03-26)
[242] Svenska Unescorådet (2025-01-13). ”Nyckelharpans nätverk” (Hämtat från https://unesco.se/kultur/unescos-konvention-om-det-immateriella-kulturarvet/nyckelharpans-natverk/ 2025-06-21)
[243] Institutet för språk och folkminnen (2014). s. 84—87
[244] Svenska Hemslöjdsföreningars Riksförbund (2024-05-29). ”Om hemslöjden” (Hämtat från https://hemslojden.org/om-hemslojden/ 2025-03-26)
[245] Institutet för språk och folkminnen (2014). s. 84–87

Svenska Tornedalingars Riksförbund

Svenska Tornedalingars Riksförbund bildades 1981 och är en intresseorganisation i språkliga, kulturella och samhälleliga frågor för medlemmar som känner samhörighet med meänkieli och det ursprungliga språkområdets kultur och historia. Förbundet är ett språkrör för den nationella minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset, samt regeringens remissinstans för frågor gällande denna minoritet. Det finns i Sverige ca 75 000 personer som förstår eller talar meänkieli helt eller delvis. De fick status som nationell minoritet år 2000. Förbundets uppdrag är att främja och stärka minoritetens identitet och språkliga och kulturella utveckling och förankring. Sammantaget har förbundet åtta lokalföreningar runtom i landet, företrädesvis i de norra delarna. Förbundet finns i Pajala i Norrbotten där de också har sitt kansli.[246] Svenska Tornedalingars Riksförbund har deltagit i konventionsarbetet sedan 2011 och ingår i nod D som handlar om kunskap och sedvänjor rörande naturen samt kulturarv som hör samman med materiella kulturarv och kulturmiljöer i Sverige, och där Riksantikvarieämbetet är nodmyndighet.[247]

Sametinget

Sametinget är både ett folkvalt samiskt parlament och en statlig myndighet med förvaltningsuppgifter som bildades 1993. Det övergripande uppdraget är att bevaka frågor som rör samisk kultur i Sverige enligt sametingslagen (SFS 1992:1433). Det handlar om rennäring och traditionell kunskap, samiska näringar, språk och samisk kultur. År 1977 slog Sveriges riksdag fast att samerna har urfolksstatus i Sverige. Noteras kan att samerna också är det enda urfolket i Europa. I Sverige beräknas det finnas ca 20 000–40 000 samer. Sametinget har 31 folkvalda ledamöter och består av sju politiska partier: Jakt- och fiskesamerna, Samelandspartiet, Samerna, Guovvonásti, Min Geaidnu, Skogssamerna och Landspartier Svenska Samer. Sametinget och deras huvudkansli finns i Kiruna i Lappland. Kansliet består av ca 70 tjänstemän och är fördelat på avdelningar för språk, kultur, rennäring och övrigt samiskt näringsliv samt miljö samhällsplanering. Samerna som folk har sedan urminnes tider levt i Sápmi som är ett geografiskt stort område som sträcker sig över norra Norge, Sverige och Finland.[248] Sametinget har deltagit i konventionsarbetet sedan 2011 och ingick ursprungligen i nod D, men är sedan 2020 en egen nodmyndighet för samiskt immateriellt kulturarv, nod E.[249]

---

[246] Svenska Tornedalingars Riksförbund (u.å.). ”Historik” (Hämtat från https://str-t.com/ 2025-03-19)
[247] Institutet för språk och folkminnen (2014). s. 84–87
[248] Sametinget (2024-10-29). ”Samerna i Sverige” (Hämtat från https://www.sametinget.se/samer 2025-03-19)
[249] Institutet för språk och folkminnen (2014). s. 84–87